

Василий Димов

МОСКВА

В ПОНЕДЕЛНИЦИ

Роман-история

знаци
ИЗДАТЕЛСКА КЪЩА

Ако пишеш само истината, могат да те съдят за клевета.
Затова понякога е по-добре да я разредиш с измислица.
И този роман е пример за подобен синтез.

От автора

Василий Димов

МОСКВА

В ПОНЕДЕЛНИЦИ

Роман-история

Превод от руски
Живка Иванова

© Василий Димов – автор
© Ивелина Николова – художник на корицата
© Издателска къща „Знаци“, 2018
ISBN: 978-954-9850-87-1

ИК Знаци, 2018

На всички, вървящи в крак с времето,
се посвещава

Максимално са запазени особеностите на текста,
графиката и спецификата на авторския изказ.

Редакторът

PROLOG

Екран.

Стоотици излъскани до блясък ботуши очертават стотици прави успоредни линии.

Превръщайки геометрията в изкуство.

На военния тренировъчен плац.

Заобиколен от непрестъпна тухлена ограда.

Обаче нито пронизителното командирско „леви-десни“, нито плашещият грохот на сливащите се в едно стъпки, не се чуват. Заповедите загубват глас. Всичко наоколо замлъква. И само тайнствено-сладостните звуци на самотна тръба достигат ненапранчиво някъде отвисоко. През безоблачната лятна тишина. Като музикален съпровод на ням филм.

Безименна мелодия за безименна постановка.

В армейския театър под открито небе.

Нима някой наблюдаваше случващото се? Нима у някого наистина е възникнало желание да придаде на това съвсем незабележимо, еднообразно зрелище мекота и даже поетичност?

Или пък някому просто се е приискало да даде свобода на собствената си фантазия?

Тръбата не зове.

Тръбата пее.

Просветлените лица на маршируващите ту неочаквано се приближават, ту до висините на птичи поглед се отдалечават.

Кинокамерата избира крупни планове по свой вкус и предпочитание. И макар всички лица да са уж различни,

настроението, младостта и късата подстрижка ги правят еднакви.

В този слънчев ден юнаците сякаш са забравили бремето на службата и изглеждат бодри и стегнати. Приличат на преоблечени във военна форма ангели.

И това сравнение не е далеч от истината.

Музиката ги обединява.

Музиката ги вдъхновява.

Но не за подвизи.

За живота.

Геометрията неслучайно се превръща в изкуство.

Зад това стоеше нечия воля.

Воинците чувстват повишеното внимание и трудно скриват смущението си.

Вижда се по очите им.

По зачервените бузи.

А самият невидим наблюдател не се смущава.

Той не може да се откъсне от екрана.

Зарежда се с енергия.

Такова кино му харесва.

Още повече, че това е единствен сеанс за единствения зрител.

Вълшебно жужи кинопроекторът.

Сънят поглъща.

Сънят се разстила.

А да се събужда зрителят не бърза.

Сънят – състояние магическо.

1

Майката плачеше.

Жално.

Тихо и безумешно.

Снощи все още се крепеше, днес – сякаш се срина. Потокът парещи студени сълзи не секваше от размъване, заплашвайки да отмие устойчивия домашен мир. Не я спасяваха нито присъщото ѝ умение да се държи в ръце, нито самовнушението, нито успокоителното.

В унисон с майчиното настроение дори времето навън беше не по августовски мрачно. Лятото беше решило да се погаври над календара и нагодилите се към него човешки навици.

Майката плачеше.

Но тя нищо не можеше да направи със себе си.

Никога преди закалената ѝ гуша не се беше разпъвала между щастие и тревога. Никога преди майката не беше преживявала така за своя син. Не, не, тя ни най-малко не съжаляваше, че след завършване на училище го изпращаха да следва зад граница. Напротив, с това неочаквано доверие и особено признание на родителските ѝ заслуги, тя се гордееше. Престижен университет. Престижна специалност. Разбира се и дипломата ще бъде престижна. Далече не пред всеки млад сънародник, ето така и изведнъж, се откриваше толкова мащабна перспектива. Въпреки това, няколко часа преди заминаването на сина ѝ радостта изчезна, сърцето ѝ се сви, а във винаги спокойното ѝ държане на майка се появи чужда за нея нервност.

Майката плачеше.

И на всичките си сълзи вярваше.

Сега тя беше изцяло във властта на неизвестността и страха. В нея като че за броени секунди се събудиха всички мислими родителски инстинкти. При това най-много я плашиха петте години предстояща раздяла. Вече самата мисъл, че буквално от утре единственото ѝ дете ще заживее по чужди закони и под чужд надзор, разпалваше в нея люта ревност. И да се бори с това досега непознато за нея чувство, беше непоносимо трудно. Тя не искаше с никого да дели сина си. Не искаше с никого да дели изключително на нея повереното право да го поощрява или наказва. Убедена атеистка, майката изведнъж се сети за Дева Мария. Но само се сети. Да помоли за нещо не посмя. Впрочем, тя не беше наясно за какво НЕЯ може да Я моли и как да го направи. Такъв съмнителен опит нямаше. Тя никога не си позволяваше да изпада до подобна безпринципност. Защото безпринципността за нея беше равностилна на предателство. И

преди всичко – спрямо безспорни жизнени идеали. В които тя искрено вярваше. Заради които бе готова на всякакви жертви. В това число и на лични.

Майката бе объркана.

Знаеше, че сега няма откъде да чака помощ.

Дори съчувствие.

Майката плачеше.

Всичките съкровени мечти за блестяща кариера на сина ѝ днес сутринта изведнъж загубиха блясък, отидоха на загледан план, отстъпвайки място на по-конкретни и по-земни проблеми. Оптимизмът изчезна. Въображението, уви, не спасяваше. Между настоящето и бъдещето зейна пропасти, в която беше страшно да се погледне. Тъй като отсега всичко, свързано със сина ѝ, трябваше да се решава далеч, на хиляди километри, без нейното непосредствено участие. Ако в предходните месеци майката мислеше за университетските му успехи вече като за свършен факт, днес разбра, че пътят към тях минава и през нейното страдание.

Това беше откритие.

Зад прозореца свиреше вятър.

Зад прозореца продължаваше да се влачи унилият, с нищо незабележителен вчерашен живот.

Майката плачеше.

Напрегнато ходеше от ъгъл в ъгъл в мъничката родителска спалня.

Без да вдига глава.

Избърсвайки сълзите си с прогизнала носна кърпа.

Днес ѝ се струваше, че изпраща любимото си чедо на фронта. Каквото и да говореха за Съветския съюз, за социализма, за вождовете, за калената в политически и спортни полесражения велика гружба между два велики народа, то спомените за войната и след десетилетия не ѝ даваха покой. Майката добре помнеше речите на фюрера от грезгави улични високоразговорители. И как се изпъваше като струна до последния му вик! Помнеше победоносните кадри на отечествения кинопреглед под звуците на духов оркестър. И трудно ѝ се вярваше, че руснаците са прости-

ли на немците за всичките им минали грехове. А като се прибавят към това и немногословните, ужасяващи разкази на мъжа ѝ, воювал на танковата гъга под Курск и запазил, за учудване, главата на раменете си, на нея ѝ ставаше още по-зле. Вярно, днес е друго време. И все пак, неведнъж ѝ се беше случвало да чете по вестниците и да чува от екрана на телевизора знаменитото руско: „Никой не е забравен! Нищо не е забравено!“ И тя нищо за миг не се съмняваше в искреността на тези крилати, патетични, и в същото време застрашителни лозунги. Руснаците отдавна са убедили немците: думите си на вятъра не хвърлят. Така че, от гледна точка на паметта и логиката, имаше от какво да се опасява. Към всичко това трябва да се добавят многобройните национални особености на народа-победител, които с особеностите на немците понякога никак не се съчетаваха. Така че да се разчита, че крехкото създание ще има безгрижен живот сред бившите врагове на своите родители, едва ли беше мислимо. Поне в началото. Поне докато не успее да се докаже като предан приятел и единомишленник.

Единственото, за което майката беше наистина спокойна, бе идеологическата бронебойност на сина ѝ. Ако не в друго, то в идеологията източнogerманците загминаха дори своите учители-победители. Сега вече към височайшото изкуство на морала и дисциплината можеха сами да приобият когото поискат. Поголовното всенародно покаяние и жертвоготовно самопревъзпитание не бяха напразни за нацията. За броени години тя се преобрази не визуално – по същество. И почти в пълен състав. В челните редици на ефрейтовската* младеж се числяха най-дисциплинираните, най-благонадеждните, най-проверените от проверените. Гедерските власти не криеха, че учението в СССР беше за всички „най-най“ златно олимпийско отличие за тяхната активност. И в същото време – аванс за бъдещето. Тъй че, отправяйки се за пет години в братската страна, младите хора се стремяха на всяка цена да оправдаят оказаното им

*FDJ – Социалистическият младежки съюз в бившата ГДР

доверие. Без умора и капризи те съвършенстваха социализма. Бързо примирявайки се с безжалостния руски климат и ежедневните неуредици на повсеместно-местния бип, те усвояваха безценен исторически опит. Трябва да се отбележи, че на болшинството от тях това дяволски им се получаваше. Дори примерните съветски връстници, не без хумор и ехидство, отбелязваха несвойствената за чужденци прекомерна правилност на източните немци. Тяхната огнена работоспособност и закалка, а още по-често – спортният им, полувоенен маниер. Да, без преувеличение, потомците на победителите имаше какво да научат от младшите си братя по социален лагер. Макар успехите на „младшите“, по правило, в СССР от никого да не се забелязваха.

И все пак, не само с идеология живееше статистическият гегерски еснаф. Днешният печален образ на майката беше доказателство за това. За пръв път в живота си тя едва се позна, случайно спряла пред огледалото. За пръв път в живота тя сериозно се замисли за възрастта си.

Майката плачеше.

Прикривайки лице в дланите си.

Страхувайки се със своя плач да не събуди неволно сина си. Време до тързването на влака още имаше. Нека да си почине преди пътуването, да събере сили. Кога ли пак ще поспи в топло домашно легло? За комфорта и порядъците в московското студентско общежитие можеше само да гадае. Но че те едва ли напомнят на родното роцокско жилище, съмнение нямаше. И макар, че майката беше възпитала детето си да е търпеливо, самостоятелно и в никакъв случай разглезено, тя знаеше: трудности ще има. И затова изнапред го жалеше. При цялото ѝ непоколебимо уважение към съветската страна, на любовта и състраданието на гражданите ѝ тя, честно казано, не разчиташе много. Не можеше да си представи руснаците да живеят в мирен, съзидателен живот. Руснаците извикваха в нейното съзнание малко по-други асоциации. И да се освободи от отдавна сформирани стереотипи не ѝ се получаваше. Но все пак, каквито и изпитания да подготвяше съдбата на сина ѝ в чуж-

бина, майката се надяваше, че той няма да се обърка и ще съумее да излезе от всяко трудно положение. В края на краищата, бъдещето му беше преди всичко в неговите ръце. А пък за борба той беше готов от малък. Въпреки крехката си възраст, той беше успял да научи много. Майката, както и препоръчалите го да продължи образованието си учители, вярваха във всички негови таланти и способности. Той само външно създаваше впечатление на беззащитен, христоматиен, интелегентско-книжен подраствател. На силния му характер можеше да се завиди. Независимо от сложността на ситуацията, той си поставяше максимални задачи. Независимо от сложността на задачите, той винаги намираще оптимално решение.

Умееше свенливо да премълчи. Умееше да убеди. Умееше и да разубеди. Умееше навреме да тръгне напред. Умееше временно да отстъпи назад. Умееше, без да надценява, да оцени. Умееше на делото да не навреди. Умееше дълбоко да скрие своите чувства. Макар да умееше и да открий не своето сърце. Той умееше да привлече вниманието към своята персона. Умееше да пресметне напред и да не обърка накрая. Умееше да поеме риск, да направи компромис и да се съгласява. Умееше своето да устоява. Умееше и да се подчини, и да подчинява.

Майката знаеше наизуст най-добрите качества на сина си.

Тя с право се гордееше с тях и беше уверена, че в близките пет години те, разбира се, ще се умножат. Затова там, на върха, него непременно ще го забележат и признаят. Там, на върха, за него бързо ще намерят достойно място. Родната партия обезателно ще му протегне силна ръка. Партията има добър усет за „своите“. Майката не се съмняваше, че след завършване на ученето, от него „ще направят“ гържавен мъж. Много висши чиновци бяха произлезли от обикновени семейства и също бяха започнали от нулата, без връзки и влиятелни покровители. Резултатите – ежедневно на първи страници на централните вестници в страната. Постиганията – в учебниците по нова история.

Нова Германия се нуждаеше от нови таланти.

Нова Германия нямаше право да разпилява своето главно достояние.

Майката беше наясно с някои неща в държавните дела.

Още повече, специалист по предучилищна подготовка и библиотекар по съвместителство, тя не без основание се смяташе за вроден психолог и в сина си никога не се излъга.

Във всеки случай, досега неговият живот упорито го потвърждаваше.

Майката плачеше.

Но от това по-леко не ѝ ставаше.

Днес се чувстваше изоставена и самотна.

Вчера извикаха мъжа ѝ в Берлин. В Щази* искаха още веднъж да поговорят с бащата на роцокския активист. Така че нямаше кой нито да подкрепи, нито да утеши убитата с щастие-нещастие майка. Сигурно затова нейната разстроеност едва не доведе ситуацията до непоправимост. Дълго то монотонно ходене по стаята дотолкова бе приспало бдителността ѝ, че не беше забелязала кога е дошло времето да събуди сина си. Можеха да закъснеят за берлинския влак. А после – и за московския. Добре, че багажът беше събран. Добре, че всичките се побират в запазен от военното време малък куфар. Спасяваше ги и това, че къщата беше само на няколко квартала от гарата. Имаше още надежда да успеят.

Майката паникьосана се втурна в стаята на сина.

Синът паникьосан скочи от леглото.

Сънят прекъсна.

Обаче сега не му беше до сънища.

Бъдещето му увисна на косъм.

*Щази – Министерство на държавната сигурност (Ministerium für Staatssicherheit) в Източна Германия (ГДР), създадено през 1950 г. Щази следва модела на съветското НКВД и приемника му КГБ. Оказва силно влияние върху почти всеки аспект от живота в ГДР. До рухването на Източна Германия през 1989 г. Щази има около 91 000 редовни служители и 300 000 доносници, които следят източноевропейските граждани за политически неправилно поведение.

Да видят толкова ужас в очите на другия, на майката и сина още не се беше случвало. Но време за оправдания и въпроси, както и за приготвената от вечерта закуска, те нямаша.

Наматък всичко ставаше автоматично.

Автоматично продължаваха да се леят неспирните майчини сълзи.

2

Райхсбанът този път не ги подведе.

Загриженият съпруг посрещаше жена си и благословения от спецслужбите за обучение син, както се бяха уговорили, на средата на перона. И въпреки че до тръгването на московския влак оставаха повече от два часа, от Лихтенберг до Османхоф решиха да стигнат комфортно, с такси. Рядък случай за скромния им семеен бюджет. Но днес икономията би била истинско кощунство. Толкова знаменателен ден в общата им биография беше равнозначен на дълго чакан празник.

И нямаше значение, че на лицата им той сега не се отразяваше.

Главното беше, че присъстваше в душите им.

По пътя мълчаха.

Никой даже не се опита да заговори другите.

Това навярно и не беше необходимо. В такава ситуация всякакви думи губеха смисъл. Все едно и тримата бяха потънали в едни и същи мисли. Все едно нищо ново вече нямаша да си кажат. Побиваха ги тръпки и всеки само се опитваше да сгрее ръцете си. Не издавайки вътрешните си преживявания, всеки вътрешно гледаше в своя прозорец. Като че ли видяното там би могло да го заинтересува! Обикновено приветливото берлинско време днес не се отличава от обикновено отворителното роцокско. Сивотата на ширналите се столични проспекти се сливаше със сивотата на захлупилото ги столично небе. Общото семейно настроение нямаше и най-малък шанс да се оправи. А ето, че студен поривист вятър се разгневи на града. На

всичкото отгоре запръска и дъжд.

На майката ѝ се струваше, че сега тя не плаче сама.

Но на нейните сълзи никой не обръщаше внимание.

Сякаш ги нямаше.

Мълчаливото пътешествие по мокрия Берлин отне по-малко от половин час. Задръствания не им попречиха. Излязъл от таксито, бащата веднага взе инициативата в свои ръце и бързо, като предводител, поведе семейството след себе си. На перона вече се беше събрал много народ и се налагаше буквално да се промъкват през купчинки куфари и хора. Понякога се спъваха или настъпваха някого. Не успяваха винаги да се извинят за своята непохватност или невнимателност.

Въпреки всичко, и на тримата им беше приятно да се намират в тази непривична суматоха. Да се почувстват сред равни и едновременно сред избрани.

Това чувство струваше скъпо.

Трябваше само да намерят квадрантен метър свободно място.

За да си устроят чакане. До сбогуването оставаше малко.

Разположиха се роцокци под гаровия часовник.

Родителите се стараеха да гледат настрани.

Синът пък гледаше в краката си.

По-късно, от прозореца на вагона, Ралф се опита да се усмихне – не се получи. Попречи му протяжното изсвирване на локомотива. Влакът тръгна.

Тежко въздъхнала, тълпата от изпрацачи се развълнува.

Потегли след влака.

Раздялата не се оказа от най-леките.

В действие влязоха чадъри, лентички и носни кърпички.

В нечи ръце се появи гедерско знаме.

Ралф си помисли, че го изпраца цяла Германия.

Впрочем, тази просмукана от дъжда мисъл не беше голямо преувеличение.

От сега нататък младият активист наистина преминаваше в по-престижна категория.

Ставаше човек от международен мащаб.

В очите на новоизлюпения студент изведнъж се показва детски сълзи.

Той се опита по мъжки да ги задържи, притискайки с преперещ пръст очилата на носа си.

За да скрие слабостта си пред съседите в купето.

Но не се получи.

Точно тогава настъпи най-отговорният момент.

Родителите прескаво замахаха с ръце.

Родителите оставяха любимия си син насаме с новия, възмъжал живот.

Те бяха горди.

Те бяха щастливи.

За тях също започваше нов живот.

Макар и с малко горчив привкус.

Още едно изсвирване прозвуча прощално.

Бащата изтри с ръкав потта от челото си.

Майката погледна безпомощно мъжа си.

Прегърнаха се.

Силно.

Майката плачеше.

3

Когато надничаш зад ъгъла, винаги трябва да помниш, че гърбът ти се вижда от другия ъгъл.

Това е закон.

Предпазване.

Понякога и предупреждение.

За всеки играч.

Независимо в каква игра си се забъркал и при какви условия.

Още повече, ако е съпроводена с риск.

Риск за кариерата и за твоето светло бъдеще.

Ралф се вглеждаше в непознатия за него съветски свят, не без уплаха. За сега не знаеше какви сюрпризи и клопки-интриги от този свят да очаква. Затова, преди всичко, той се осланяше само на себе си. За началото това беше целият му ресурс.

В Москва Ралф се захвана да работи над себе си и своя образ още по-усърдно.

Израейки стриктно и предпазливо.

От всички пътища, които водят към победа и признание, немецът не избираше по-леките и по-кратките. За него понятия като „работа“, „борба“, „бъдеще“ имаха еднакъв смисъл. Немецът сериозно вникваше в своя втори роден език. Охотно разговаряйки с всички професори и студенти на различни теми. Той практически лесно се запознаваше с всеки. Въпреки че, близо до себе си допускаше само онези, които поне с нещо се открояваха на фона на еднотонно-скучната съветска маса, които умееха да мислят самостоятелно или в крайна сметка привличаха със своята забележителна външност и поведение. Нали тези, които е винаги пред очите, е потенциално интересен за компетентните органи. Ралф неформално си създаваше обкръжение. Той прецизно подбираше материала. А какви и с кого да завърже лични отношения, не го вълнуваше. До личното още не беше дорасъл. Ралф не бързаше с това. С подобен род субективности и частности смяташе да се занимава по-късно. Не само при сериозните, но и при различни второстепенни въпроси бъдещият историк-КПССовед* предпочиташе точността. Страхът от случайни провали висеше над него. Той внимателно проучваше многочислената университетска гвардия. Запращаше се на пръв поглед бавно, но добросъвестно и педантично. Получавайки пълноценно професионално удоволствие от процеса.

Ралф чертаеше собствена схема на студентския живот.

Ралф свикваше с необичайния за него порядък.

И никога не пренебрегваше съмненията.

Колкото и да е странно, на германеца още от първия ден не му хареса повсеместното отношение към него като към чужденец. Искрено го гразнеше типично съветското изриво-сладникаво подмазване пред всичко чуждо. Макар от облагите, които се полагаха в страната на Съветите на

гражданите от други държави, Ралф да не се отказваше. Но в интерес на истината трябва да признаем, че за разлика от надутиите чужденци, се ползваше от тях неафиширайки, без патос. На общителния германец му се искаше и в аудиторните, и в общежитието час по скоро да забравят за чуждия му произход, за да го възприемат като равен сред равни, без церемонии и излишни комплекси. Искаше му се да се отличава от другите чужденци. Искаше му се да го смятат за „свой“. И буквално за два-три месеца без видимо усилие успя да го постигне. От което уважението към него на целия Исторически факултет нарасна. На младия непретенциозен германец наистина му харесваше да живее в една стая с руските си връстници. Безкрайно да спори с тях и не на последно място, от душа да се повесели в различни шумни компании.

Малко по-сложно се изграждаха отношенията на Ралф със съотечествениците му, които в университета, за негово учудване, бяха немалко. За разлика от простоватите потомци на Михайло Ломоносов, тези схватливи юноши и девойки, оказали се тук неслучайно, изискваха към себе си нестандартен подход. Ралф бе преминал с тях една и съща гегерска школа и отлично разбираше, че не само на него ще се наложи предирчиво да издирва недостатъците на своите земляци, но и самият той ще се намира под тяхното денонощно кръстосано наблюдение. И на всички ще се наложи да пишат рапорти, често в основата си еднакви. Порядките в източноевропейското землячество някога бяха по-сурови от съветските. А коефициентът на „всеки срещу всеки“ в неговите строїни несъкрушими редици достигаше практически сто процента. Гегерската безопасност се гордееше с тези „свещени“ показатели. Ето кога беше сложно да изпревариш. Ето кога в никакъв случай не биваше да се допускат грешки. Всичко директно се предаваше в специалния отдел на посолството. Оправдания там никога не се вземаха под внимание. Затова пък мъланиеносно се вземаха решения. Дори незначителна по съветските мерки постъпка можеше за час да обърне съдбата на до вчера образцовия

*КПСС – Комунистическа партия на Съветския съюз

ефдейодец. Понякога едно дребнаво недоразумение става-ше фатално. Гедерската родина не прощавахе на препъ-налия се. Тя веднага се отказваше от услугите на неблаго-надеждния. Поставайки на кариерата на неосъществения специалист дебел, неизтриваем кръст.

На Ралф му предстоеше да действа на два фронта.

Ралф се настройваше за две победи.

Ако не смяташе науката.

И макар времето катастрофално да не му стигаше, гер-манецът все пак се изхитряваше да свърши много. Израз-ходвайки енергията и силите си целенасочено, икономично, обмислено. А навсякъде, където ситуацията го налагаше, той без колебание проявяваше инициативност и лидерски качества. Това от младия активист не можеше да се от-неме.

Масите се нуждаят от лидер.

Ценяха го.

Хвалеха го.

На всички събрания.

По всякакви поводи.

По-възрастните съветски другари никога не спестяваха за него ярките епитети. По всеки повод го даваха за пример на местните непоправими кръшкачи, тройкаджии и лен-тия. По празници и всевъзможни годишнини редовно му обя-вяваха благодарности, награждаваха го с различни безполезни сувенири и почетни грамоти. С развети червени знамена и портрети на Ленин. С подписите на уважавани партийни и университетски началници. Ралф за дълго време си беше из-волявал централно място на обвитата в бордо кадифе фа-култетска дъска на отличниците. Без сам да осъзнае, той се превръщаше в очите на състудентите си в живо възлъ-щение на пламенната съветско-гедерска гружба. Препо-давателите се удивляваха как този млад чужденец е успял толкова бързо да овладее руския. С каква лекота общува с всеки, който поне малко го е заинтересовал.

Авторитетът на Ралф растеше от ден на ден.

Със същото темпо се натрупваше и опитът му.

И за отбелязване: в обкръжението му нямаше нито вра-гове, нито съперници. Нито тайни, нито явни. Напротив, към желаещите да се сприятелят с него можеше да се от-несе целият курс. Затова и задачите, поставени пред бъде-щия историк от берлинските спецслужби, се опростяваха. Та той от сутрин до вечер учеше и работеше сред тези, които искаха да видят в него другаря. А това значеше, че доверието в него беше гарантирано. Оставахе фино и уме-ло да се възползва от това доверие.

Германецът се стараяше.

На германеца всичко му се получаваше.

И той бързо свикна с успехите.

Редовно фиксирайки ги на хартия. Разбира се, да води пъл-ноценен дневник Ралф не можеше да си позволи. А пък писма-та към родния балтийски Роцок заминаваха всяка седмица, на по пет-шест страници, винаги изпълнени с щастие и въз-торг. Изпълнени с щастие и възторг оттам пристигаха не по-кратки отговори.

Това бяха най-радостните дни от седмицата.

Семейството, училището, страната се възнуваха за своя примерен възпитаник.

Поддържаха го и го вдъхновяваха.

„Прави с нас, прави като нас, прави по-добре от нас“.

Всички те бяха един сплотен отбор.

Млад, но вече с шампионски традиции.

И кой знае, може би някога Ралф ще стане техният верен капитан.

Част 1
DRANG NACH OSTEN*

Далеч не винаги герои-символи си отиват заедно с превъзносялата ги епоха. Нерядко те изневеряват на самите себе си и на своето минало. Без притеснение се пристроиват към следващата епоха.

Егоизъм – като висша форма на човешката искреност.

Искреност – като висша форма на човешкия егоизъм.

Че Москва е не само столица на страната на Съветите, но и център на комунистическата цивилизация на двайсети век, се признаваше на практика от цялото човечество. При това, едната му половина непоколебимо вярваше във всичките ѝ, без изключения, революционни начинания и експерименти, другата – също толкова непоколебимо ненавиждаше всички болшевишки лозунги, тезиси и видимите им площадни превъплъщения. Равнодушни нямаше.

Светът отчетливо се делеше на комунисти и техните не по-малко пламенни антиподи.

Идеологически подкованият Ралф, разбира се, както и почти всички негови съотечественици, се отнасяше към първата, т. е. прогресивната, половина. Ралф беше идеален продукт на марксистко-ленинското учение. Още от детството си имаше богата представа за Москва. И, прякба да му се отгаде дължимото – тя не се ограничаваше с патриотичните съветски филми и популярните картинки

*Проникване на Изток

от училищните учебници. Ралф четеше много. Ралф знаеше почти всички руски класици. Беше запознат по снимки с всички съветски вождове и някои герои-партизани-революционери. И даже проявяваше интерес към техните подвизи. Ненапразно се стягаше да стане истински политик. А как и къде се прави истинската политика, от кои израсват най-преданите, отговорни и красноречиви държавни дейци – в ГДР го знаеше всеки. В Берлин това от никого не го криеха. По-скоро обратното – източногерманската демокрация винаги се е гордяла с идейните си връзки със съветските братя. Гордееше се и с всички сили укрепваше тези връзки от година на година. Укрепвайки по този начин и собствената си власт.

Всички пътеки към берлинския трон водеха през Москва.

Затова със сигурност може да се каже, че на младия човек от скромния, невзрачен Роцок му провървя.

С първите стъпки в самостоятелния си живот той се оказа в град, който без преувеличение наричаха истинско въплъщение на световния комунизъм и който, отчитайки особеностите на епохата и максималистките планове на даващите надежда болшевици, никак не можеше да подмисли.

Ралф се оказа на нужното място в нужното време.

С нужните препоръки.

И с нужните убеждения.

За него се появи шанс не само да получи образование, но и на практика да се подготви за достойно прилагане на това образование в бъдеще.

Немецът дишаше дълбоко московския въздух.

Немецът всеки Божи ден се причестяваше с грандиозните съветски постижения.

Сега сърпо-чуковото платнище се развяваше над Кремъл и в негова чест. А се събуждаше всяка сутрин, заедно с всичките жители на 1/6 част от сушата, под бодрите звуци на общия химн.

И дори думите му научи наизуст.

Постоянно повтаряйки ги по време на кратката физзарядка.

Мечтите станаха с една по-малко.

Реалностите – с една повече.

И все пак за сериозни отношения с Москва на Ралф в първите месеци на учението просто не му достигаше време. Лекции. Семинари. Събрания. Беседи с преподаватели и различни босове-куратори. Обществена наптовареност в землячеството. Отговорни визити в посолството. По цели вечери – в библиотеките. Дори развлеченията – изключително зад стените на родното общежитие и само в почивните дни. И то, без особени импровизации, по разписание. Право на свободно време Ралф нямаше. При това положение за какво близко запознанство с Москва може да се говори?

Откъде немецът би могъл да знае, че хората в този град по-често живеят с чувствата си, отколкото със сметки и разум. Бъдещият историк свикна да се интересува само от сухи конкретни факти и само въз основа на тях градеше своите отношения със света. Всичко абстрактно не беше негово стихия. Всичко абстрактно не внушаваше доверие. Твърде отдалечавахе от идеалите.

По тази причина Ралф не веднага разбра, че съдбата го е довела в град, в който може да се влюби като в живо същество. И който, като живо същество, е способен на искреност и взаимност.

Ситуацията бе спасена от пролетта.

Първата московска пролет на Ралф.

Топлото го потегли на воля. По-далеч от ежедневието еднообразие и шумотевицата. По-далеч от сивите университетски аудитории и донегналите му лица. Не, не, редовните занятия, разбира се, не пропускаше, нито веднъж не пренебрегна обществените си задължения. Това беше свято. Обаче с настъпването на пролетта отношението му към всичко задължително стана все пак по-прохладно. И при първа възможност, без да каже никому дума, Ралф заминаваше в центъра на Москва, където се губеше нерядко

до късно вечерта. Скоро в старата част на града той си очерта „свои“ маршрути, които редувахе, в зависимост от времето и настроението.

А, в на пръв поглед непривлекателни кафенета и ресторанти, немецът си позволяваше не само да отгърне, да изяде салата „Столичная“ и понаравил му се „Комлет по киевски“, но и бавно, със замисления вид на млад интелектуалец, да „вкуси“ една-две чаши сухо грузинско вино. За това в писмата до родителите си примерният син никога не споменавахе. В края на краищата, малкият първи личен секрет беше също признак на зараждащата се зрялост.

Ралф възмъжаваше.

Ралф търсеше себе си и – намираше.

Първата московска пролет доста сериозно промени отношението на бъдещия историк към живота. В еднообразно-монолитния ритъм започнаха изведнъж да се появяват дори проблясъци на романтично вдъхновение. И макар стихове да не прописа, все пак понякога, докато скиташе по едва осветените вечерни пресечки, Ралф си припяваше под носа мелодиите на популярни гедеерски шлагери, станали му любими още в училище.

Нима би могъл той по-рано да си представи, че да си насаме с един град – е с нищо несравнимо удоволствие? Оказва се – и да не злоупотребяваш със свободата, можеш лесно да усетиш вкуса ѝ.

След известно време в отношенията към хората Ралф престана да е толкова нацрек. Неочаквано за себе си, той престана да избягва чуждите погледи и се научи да гледа събеседника си в очите. Вече не се притесняваше да се усмихне в отговор на съвсем непознат човек. Дори започна да му харесва, когато по време на разходка изведнъж някой му обърне внимание. Вярно, тази символична вътрешна контрареволуция се извършваше с него извън пределите на *Alma mater*. А няколко часа по-късно в университета или в общежитието, всичко спокойно се връщаше постарому. Държеше се немецът както преди. В нищо не противоречейки на своя установен образ и на още в Германия

разписаната по точки роля. Той продължаваше да избягва непредсказуемостта и ненужните рискове. Правеше всичко неговите личностни, строго интимни открития да останат незабелязани за околните. Никой не трябваше да знае, че загадъчният чужденец може да бъде не само такъв, какъвто всички са свикнали да го виждат. А и самият той не трябваше често да си припомня за това.

Макар и със закъснение, но Москва прие немца. Намери му място в необятното си сърце. И той започна все по-често да се замисля за постуниверситетските перспективи. Нямахше нищо против да свърже бъдещето си с този град. Ясно, като патриот на своята страна, той не възнамеряваше да се засели тук завинаги и още по-малко да създаде семейство. Семейната крепост трябва да се гради в родината, по-близо до родителите. И все пак, Ралф беше уверен – ще му се налага неведнъж да идва в Москва. Но да се занимава сериозно с това, с което той имаше намерение да се занимава, без да се съобразява с мнението на съветските другари, беше утопия.

Постепенно немецът откриваше за себе си света на големия град. Същевременно, самият той органично ставаше част от този свят. През пролетта за първи път усети, че освен учението, посолството и останалите задължения, съществува друг живот. И макар на такава тема да можеше единствено да фантазира, все пак му се струваше, че към този – другия, задкулисен живот, някога ще се докосне. Рано или късно Москва ще открие пред него своите тайни. И немецът ще я овладее.

В тези надежди той не бе далече от истината. Така се е сложило исторически, че Москва се превъзможваше, старайки се да угоди на всички. Това бе в характера ѝ. И в нейните принципи. Макар и често да беше трудно изпълнимо. Тя не обичаше никому нищо да отказва. Нерядко – влизайки със себе си в противоречие. И, както никой друг град, поддържаше многобройните слухове за своето приказно гостоприемство.

„Москва е щедрата гуша!“

„Москва – отворена за страсти!“

В Москва на всеки гост се падаше по нещо. Някому – по-листика и рубинови звезди на Кремъл; някому – момичета, водка, хайвер; някому – епически балет и световно известен „Болшой“. Някому – само бавна, лежерна разходка в едва забележимата градинка срещу „Болшой“, беше достатъчна. Ето защо всички, стъпващи на разгорещената московска земя, винаги се стремяха да се разкрият тук напълно, от гуша, с един наистина руски размах. Трябваше да се докажеш, че си достоен за такова внимание. Че си най-добър от най-добрите. А без амбиции, въобще какъв бе смисълът да идваш в белокаменната?

Може още да се споменат и тези, които пристигаха в съветската столица с цо-годе прозаични цели и мечти – да си заработват живота или да напредват в науките... Впрочем, провинциалните работари и студентите също са хора, тъй че, всичко споменато по-горе, в една или друга степен, също не им е било чуждо.

2

Преди самите майски празници между лекциите към Ралф се приближи непознат човек и, някак по приятелски, с усмивка му предложи да се отдръпнат настрана и да поговорят. Изглеждаше на около трийсет-трийсет и пет. Висок, широкоплещест, с къса подстрижка „полубокс“ и, което особено се набиваше на очи – съвсем не по съветски модно облечен. Непознатият не се представи веднага, а след като се уединиха в далечния край на факултетския коридор – на безопасно разстояние от любопитстващите ралфови съкурсници. В СССР рядко някой от руснаците можеше да си позволи да се облича на нивото на западни чужденци. И това, разбира се, привличаше вниманието.

Прочитайки позлатените букви на червената корица на представеното му удостоверение, бъдещият историк не на шега се развълнува. Първо, до сега със съветските спецслужби не му се беше случвало да контактува. И изведнъж – такава чест. Второ, живият сътрудник на КГБ

в неговото въображение изглеждаше, меко казано, другояче. Докато в този – нищо сурово, нищо свръхестествено, нищо героично – и помен нямаше. Напротив, приличаше на човек, който сам се старае да спрани от КГБ. А и говореше някак неясно и невинаги се разбираше за какво.

С изключение на дежурното предупреждение да не казва на никого за срещата им и още два-три отчетливо формулирани въпроса, всичко останало напълно можеше да се приеме за разиграване. Макар че, за разлика от външния вид на чекиста, от съдържанието на неговия несъвсем разбираем монолог Ралф не бе удивен. Най-вероятно човекът е дошъл за няколко минути, на бяло разузнаване, дори не е имал намерение да започва сериозен разговор. Нужно му е било само да се запознае и да се договори вече за срещата по същество, в спокойна делова обстановка. По-далече от университетската територия.

По-далече от излишни очи и езици.

Със сигурност щеше да последва някакво предложение.

Студентът-първокурсник и да не беше много наясно с какво конкретно може да е полезен на толкова важен визитър, то интуицията и ефдийотската логика не го подведоха. Той разсъждаваше в правилната посока. Хората от КГБ случайно нищо не правят. И не идват при чужденците без причина. А по-точно, без разпореждане от своето началство. Хората от КГБ напразно не харчат времето. То за тях също е оръжие.

Владимир Владимирович, така именно се представи широкоплещестият модник, разбира се, беше специалист с висока квалификация. Иначе работа с чужденец нямаше да му поверят. Затова можеше да не се съмнява, че точно тези няколко минути му бяха достатъчни да определи по-нататъшния живот на немца. Кадровият чекист не само всичко го дреболише забелязваше, но и по актьорски даваше вид – като че нищо не забелязва. За Ралф пък, колкото и да е странно, подобна мнума лекота и непосредственост на общуването бяха спасение. Съвсем не му се искаше да си признае външното.

Вярно, след няколко минути той се съвзе. А след външните думи: „Вашият немски другар са в течение“, и съвсем се оживи. През останалото време немецът вече се държеше свободно. Даже се опита да се хареса на Владимир Владимирович. Искеше да направи впечатление на надежден и уверен в себе си човек. Друг такъв шанс можеше да не му се удаде. Ето защо трябваше да издържи само с отличен този импровизиран блиц-изпит.

Ралф впредна цялата си воля.

И излезе от трудното положение.

Той осъзнаваше какво изпитание му изпраща съдбата и колко му е важно сега да се укрепи. И не на последно място – в собствените очи.

Комсомолецът-ефдейотец можеше да се поздравя с първия успех. Да се понаравиш на кадровия чекист от пръв поглед, струваше скъпо.

Разговорът прекъсна неочаквано със звънеца за край на почивката. Създаде се впечатление, че отвратителният дрънчащ звук ги изненада и двамата. Във всеки случай, така изглеждаше отспрани. На другаря немец му беше време да бяга на следващата лекция. А той не искаше да влиза в аудиторията след началото – да го види целият курс. Макар за лекцията той да мислеше сега най-малко.

Раздялата се получи малко смачкана.

Но пък доброжелателна и естествена.

Накрая реалният дзержинец, които и актьор в едно, удостои Ралф с откритата усмивка и крeпко мъжко ръко-стискане. Коемо дзержинецът – начинаещият, нямаше как да не го поласкае.

Ралф спешно се отдалечаваше по дългия тунел на коридора.

Сякаш на среща с великите постижения.

Владимир Владимирович – застинал тъмен силует, не бързаше. Изпрати немца с изучаващ поглед, той изчака, докато студентите се изнесат по аудиториите и едва тогава се отправи към изхода. Вече със съвсем друга походка, без усмивка, но в добро работно настроение.

Визитата се случи.
Визитата влезе в историята.
И не само в личната.
Копие от отчета се съхрани в архива.
Ралф би могъл с такъв отчет само да се гордее.
Времето и мястото на своето първо шпионско рандеву
той запомни до края на живота си.
27 април.
18.30
Хотел „Белград – 2“.
Кафене на първия етаж.
Последна масичка вдясно.

3

Двата дни и двете нощи се влачеха за Ралф непоносимо
мъчително и дълго.

Никого не забелязваше.

С никого не разговаряше.

И нервничеше, незнаейки как да се разсее.

Даже подготовката му за пролетната сесия излезе из-
вън график, макар да е трудно да се повярва в това.

В главата му цареше неразбория: любопитство и чув-
ство за отговорност, детско неведение и съвсем недетска
сериозност, прекомерна гордост, невероятни амбиции. И
коемо подклаждаше огъня – съвсем малко обикновен страх.
Плюс маса усещания, досега непознати и неподдаващи се на
словесно определение. Плюс страстно желание да сподели
всичко случващо се с баща си и майка си. В тези трудни
дни родителите му липсваха повече от всичко. Но, уви, те
бяха твърде далеч. А пък други проверени хора, на които
бъдещият историк да се довери, както на себе си, нямаше.
Нито там, в родината, на брега на Балтийско море, нито
тук, в Москва, на Ленинские горы. Затова строгото пре-
дупреждение на Владимир Владимирович да пази мъчание
за срещата, в дадения случай губеше всякакъв смисъл. Да
сподели тайните си, по начало, нямаше с кого.

За главната среща на своя живот Ралф се стягаше като

за интимно рандеву. Подстригване, миене, бръснене. Бяла
риза, гладени панталони, любимата синьо-жълта на рае вра-
товръзка. Излизане от общежитието – един час по-рано.
Бавна разходка по още непокрытите със зелена перушина
пресечки на Стария Арбат – за самоуспокоение. Благодарни
на календара. Благодарни на пролетта. Тя беше много навре-
менна. Под топлите слънчеви лъчи не само по-свободно се
дишаше, но и по-свободно се мислеше. А мислите му се на-
трупяха като планина. И всяка от тях изискваше неот-
ложно разбирателство и безгрешно решение. Ралф искаше
да предвиди всичко до подробностите, с оглед и на днеш-
ния ден, и на перспективата. За да не разочарова Владимир
Владимирович. Преди всичко трябваше да се потвърди би-
туващото в съзнанието на руснаците мнение за вродената
немска пунктуалност.

За начало това би бил най-правилният ход.

В нужните моменти бъдещият историк не забравяше
и за патриотизма.

В края на краищата той беше немец.

И не е беда, че не е с арийска кръв.

В шест и половина, незабелязано пуснал в широкия джоб
на напругения портмоне трирублева банкнота, скромно, но
празнично облечен млад човек влезе в хотела на Смоленския
площад. Можеше, разбира се, тези немалко за студента
пари да се икономисат, но тогава като пропуск щеше да
се наложи да потвърди своя чуждестранен произход и да
представи гедерския паспорт.

Ралф не искаше да привлича излишно внимание.

Ралф реши веднага да се включи в действието и предпо-
чете играта на конспирация.

Той бързаше да изпревари събитията.

Той се хвърляше в невидима битка.

Днес завинаги свършваше детството му.

За оставащите до насрочената среща секунди му се
удаде да придаде на момчешката си походка мъжка солид-
ност, а на вътрешното си състояние – деловитост и хлад-
нокръвие.

Бъдещият историк чувстваше, че великите събития няма да го накарат да чака дълго.

Той беше на път към тях.

И така, вечерта на 27 април, в интуристкия хотел „Белград-2“, срещу громиковското МВНР, започна, без увеличение, най-героичният период от живота на небелижимия на вид гедерски интелегент. Или, ако бъдем по-точни, неговото многогодишно ползотворно сътрудничество с най-авторитетната и отчаяна секретна служба в света, внушаваща ужас не само у враговете от всякакъв род, но и у приятелите, и даже у „своите“. Ралф винаги се беше прекланял пред този велик съветски мит. А на 27 април официално стана негова неразделна микроскопична частица.

Ако на Лубянка съществуваше почетна дъска за сексотите*, то на нея за ангелското лице с кръглите брехтовски очилца обязательно щеше да се намери място.

Вратата на кафенето Ралф отвори с неподправената увереност на постоянен клиент. Приглушена светлина. Ненапращаваща музика. Тапицирани в рубинова кожа мебели. Посетители почти нямаше. Двама пийнали „особени“ руснаци за нещо спореха до бара. На последната масичка вдясно в спортен джемпер със златен трилистник на гърдите седеше Владимир Владимирович, зачетен в списание. И какво беше учудването на гедереца, когато, приближавайки, той видя, че в ръцете на чекиста не е всенародно почитаното в Съюза списание „Огоньок“, а забраненото за продажба западногерманско „Stern“.

Дори му светна мисълта за дребна, планирана провокация. Говорейки пряко на гебейски* език – за първа проверка на идеологическата устойчивост. Но не биваше да дава вид, че е забелязал. Всякакви проверки – също е част от рискованата, полулегална работа. Такива със сигурност предстояха още немалко. И за тях трябваше да е готов винаги.

*сексот – доносник (идва от съкращението на секретен сътрудник)

*ГБ – руската Държавна сигурност

Ралф приемаше предизвикателството.

Ралф чувстваше в себе си сили.

Сега той можеше да докаже своята идейна състоятелност на каквото и да е ниво.

От днешния ден неслучайно попадеше в нечие подчинение.

Той смяташе, че е заслужил това право.

Макар и да не очакваше, че това ще стане толкова бързо.

А и чрез пряко попадение в десетката.

КаГеБе – гравитация магическа.

4

„Добър вечер!“ – прозвуча наистина богдро.

– Добра да е, сядай...

Присвил очи и приветливо разтегнал началническата усмивка, Владимир Владимирович се откъсна от списанието. Гласът му сякаш беше по-мек и непринуден, отколкото преди два дни.

– Надявам се, няма да откажеш кафе?... Нищо, че безцеремонно минах на „ти“... Струва ми се, така ще е по-лесно... За какво са ни формалности?... Само пречат на деловите отношения... Пък и разликата в годините ни не е кой-знае каква...

– Разбира се... На „ти“ ще е по-удобно... И от кафето няма да се откажа, ако не е много силно...

– Силно в нашите заведения няма... За силно трябва специално да помолиш бармана... Ти какво, за пръв път ли си в московско кафене?

– Не, но не си падам по кафето...

– Тогава, може би, черен чай, лимонада?... Или нещо по-силно... По твоят вкус...

Немецът застана нащрек. Отново, както със списанието, го обзе подозрение.

– Не, не... Благодаря...

– Не се притеснявай, Ралф... Сега не сме в студентското общежитие... Между другото, аз също доскоро бях сту-

гент и на свой гръб изпитвах какво е „сух“ режим... И мен ме е гонил неведнъж оперотряд*... Не се страхувай, тук няма да ни намери... Няма го тук... В безопасност сме... И, въобще, от този миг насетне не бива да се страхуваш от нищо... Ти си като зад каменен зид... Трябва да се научиш навсякъде да се чувстваш у дома си... Свободата е новият ти коз...

– ...

– Предлагам да поръчаме бутилчица грузинско вино... Аз черпя... За срещата... Нали имаме право да отбележим запознанството си?... Или нямаш настрояние?... Защо млъкна?...

– Не знам...

– Хайде, Ралф, не се притеснявай... По-смело... Тук сме свободни... Тук можем да разпуснем... И с виното ще ни бъде доста по-весело... Хайде да си направим малък празник... Ти нали не бързаш за никъде... А и аз за днес си свърших всичко...

Само едно незабележимо махване с ръка от страна на Владимир Владимирович към бара и зад гърба на немца тук-такси изникна със синна стъпка сервитьор във фирмен костюм бордо. С чаша димящо кафе и вече отворена бутилка „Гурджаани“ на подноса. Ралф остана с впечатлението, че е стоял някъде зад кулисите в готовност и само е чакал знак. Вероятно точно така си беше. Едва ли бъдещият историк бе единственият новак, с когото се разиграваше подобен сценарий. Тази вечер навярно всичко следваше отдавна отработена схема. Чекистите не са много склонни към импровизации. Още повече в ситуации, в които може да не се напругаш и спокойно да минеш без тях.

– Имаш ли приятели в Москва?...

– Още не...

– Никакви?!

– Никакви...

– Съвсем никакви?!

*оперотряд – обществени студентски групи от 3-4 човека, които следят за дисциплината

Ралф поклати глава.

– Виж ти...

Владимир Владимирович, макар да знаеше цялото обкръжение на Ралф поименно, все пак не очакваше такова откровение.

– Учудваш ме...

– ...

– Как може почти година да живееш в Москва и да нямаш приятели?... Виж ти, за пръв път срещам такъв чужденец... Ти си нормален младеж... Общителен... Начетен... Отговорен... Симпатичен... Руският ти е отличен... И изведнъж... Това е направо някакво недоразумение... Между другото, повечето чужденци, откъдето и да са дошли, винаги се гордеят с това колко приятели имат тук... Московските компании – това също е своего рода забележителност... Нима не ти е скучно сам?... Или всички вечери прекарваш в библиотеката, а почивните дни по изложби?... Трябва бързо да се направи нещо... Трябва да се поправи положението...

Думата „бързо“ извика у гегееца неволна усмивка. По такъв шеговит начин още с никого в Москва не му се беше случвало да разговаря. И за това странно развитие на събитията не беше готов. Владимир Владимирович му хареса. Съвсем искрено. Но какво ли се криеше зад цялата тази непредвидена, прекалена мекота? Със сигурност нещо се криеше.

Разговорът не вървеше към наравоучение.

Но в наличието на интрига нямаше съмнение.

– От тази минута можеш да ме смяташ за първия си московски приятел... В най-пряк смисъл... Ако нямаш нищо против, разбира се...

– Благодаря... Благодаря за доверието...

– Не е необходимо толкова официално... Ти наистина можеш да разчиташ на мен...

– Как тогава ще бъде с известната руска поговорка: „Дружбата си е дружба, а службата – служба“?... Още в немското училище са ме учили на нея...

– А, това е само привидно противоречие... Всъщност, едното въобще не пречи на другото... Скоро ще се убедиш... От опита ни с теб... Съмняваш ли се?... Добре, виж... Ние с теб ще се срещаме четири пъти на месец... И, хайде, да се уговорим така: три пъти по служба, един път – по дружба... Става ли?... Ще видиш, че в нашия случай едното просто не може без другото...

– ...

– По служба ще идваш при мен в кабинета... В центъра, до площад Дзержински... Преди се е наричал Лубянка... Там ще обсъждаме текущите ни въпроси, проблеми, планове... А за дружбата ще се спрем, да речем, пак на това кафене... Освен чужденци и „свои“ руснаци, тук никой не идва. Свободна масичка в ъгъла ни е винаги осигурена... Можем спокойно да поговорим и даже да си починем... Между другото, на втория етаж има много уютен ресторант... Прилича на зимна градина... Чудесно обслужване... Отлична кухня, една от най-добрите в Москва... Тук обичат да идват дипломати и западни бизнесмени... Долу в мазето – бар с модерна музика и весела публика... До четири часа сутринта... Всеки ден от седмицата... Ако се наложи, удоволствието лесно може да се удължи... Дори при затворени врати... Всичко е на наше разположение... И е по силите ни... Така че, защо да не съвместяваме службата с дружбата, полезното с приятното?... Поне веднъж на месец... На твоята възраст да мислиш само за учене е вредно... Вредно е и за самото учене... Нима не съм прав?... Мисля, че вътрешно все пак си съгласен с мен...

– ...

– Защо мълчиш?... Оглеждай се наоколо... Трябва да се усеещ съвременен човек във всичко... Не бива да изоставаш от живота... Закъснееш ли сега, после няма да наваксаш... Университет не е само учебници, лекции, оценки в книжката... Той е и младост...

Макар Ралф нито за секунда да не се отпусна, пиеше виното не без удоволствие. Всичко си беше както се полага на руска приятелска среща: с тостове, пожелания и цял

куп обещания. И нито намек за повишена сериозност. А онова, което наистина хареса на немца беше, че за разлика от другите руснаци, с виното Владимир Владимирович не бързаше, наливаше по малко, наслаждаваше се. И Ралф можеше да не се страхува, че бързо ще се напие. Ама и самият той се държеше.

– Знам, че при първокурсниците е претоварено... И все пак, в кой ден ти е по-спокойно?

– Неделя, предполагам...

– Много добре... Тогава за неделя ще ти дам едно нетрудно задание... Става ли?

– Става...

– На края на всяка седмица ще трябва да ми пишеш малък отчет... Две-три странички... Всичко онова, което ти се стори подозрително, да го опишеш на хартия... В произволна форма, с прости изречения... Няма значение за кого се отнася: чужденци, руснаци... студенти, преподаватели, гости в общежитието... И главно, твоето мнение по отношение на тези събития и хора... Желателно е с нюанси, детайли, за да мога да се ориентирам в ситуацията по-добре... Не се страхувай да сгрешис... За това никой няма да те накаже. Не се страхувай и от първи впечатления и резки оценки... Да, при тях може да се усъмниш... Но понякога пък, те се оказват най-обективни и най-точни...

– Добре...

– А в понеделник, в девет и половина сутринта, ще идваш при мен в Дзержинка... Доколкото си спомням, първите ти два часа са физическо, на което чужденците никога не ходят... Само се постарай да не закъсняваш... После цял ден няма да ме хванеш... Понеделникът е тежък ден, разграбен е до минутата и ние с теб ще имаме на разположение само половин час... За всеки случай ще ти оставя телефоните си... И служебния, и домашния... Кой знае... Може да се наложи спешно да се свържеш с мен... Звъни, не се притеснявай, по всяко време... По всякакви въпроси... Даже нощем... От сега нататък твоите проблеми стават наши, общи... И предстои да ги решаваме заедно... Всъщ-

ност, без сериозен повод също ми звъни... Разбрахме ли се?
– Разбрахме се...
– Сега, мисля, че не е лошо да се отбием горе, в ресторанта... Време е да вечеряме... Иначе не ни се получава съвсем по руски: да пием – пием, а не замезваме... Кое ти е любимото в Москва ястие?
– „Комлет по киевски“.
– Отлично!... Аз също не съм равнодушен към него... Сега ще го пробваш в най-добрия вариант...
– ...
– А, едва не забравих, това списание го вземи със себе си... Ще ти потрябва...
Владимир Владимирович погледна на Ралф „Stern“.
– Ще го разлисташ като си свободен, ще почетеш на родния си език, ще си спомниш Германия, ще се отпуснеш... Стори ми се, че там е пълно с любопитности... А ти съблазнителни картинки има... Погледни, погледни... Желателно е дори да го покажеш на свои познати... На съквартирантите си, да предположим, на колегите в групата... На познатите на колегите... И тъй нататък, не ограничавай кръга... По твоя лична преценка, разбира се... На когото сметнеш за нужно... Наблюдавай реакциите им... Вслушай се в коментарите... Ако помолят нещо да преведеш, да не те мързи, преведи го, подискутирай, но своето истинско мнение никога не напращай... Позволи на събеседника си да се изрази... Може на теб, като на чужденец, той да каже такива неща, каквито не би казал на своите... После за всичко това подробно ще напишеш в отчета... И още нещо... Давам ти малък съвет: ако искаш да се сдобиеш с интересна информация от руснак, първо се постарай да го убедиш в своята искреност... Не е лошо той малко да ти посъчувства... Да повярва в теб, да отвори душата си... Разбираш ли? И той сам ще се разкрие... За това може би ще потрябва време... Никога не бързай, изчаквай!... Успехът невинаги пада от небето... Сподели с човека някоя задушевна история, измислена тайна, налудничава идея... Или нещо от този род... Отиди с него на кино, на бар, на мач,

поразходете се безцелно из града... Москва предлага много неща... Не се бой да се разхлабиш, не се бой от сантименталност... Повярвай ми, руснакът непременно ще ти отговори със същото... Това ни е в кръвта... Ти, като немец, е добре да го помниш и в тази посока да работиш...

– Ще се старая...

– Браво... Такъв отговор ме впечатлява... Ти наистина си сериозен младеж... Но, имай предвид, че без приятели нашата работа не върви... Време, време е да ги набавиш... В тях е залогът и за твоите, и за нашите общи успехи.... Огледай се внимателно...

Ралф почувства как мекотите в гласа на чекиста неочаквано намаляха.

Всичко ставаше все по-ясно.

Изборът на роля може да е доброволен, но изпълнението ѝ до край не изключва принуда.

5

Момичето се казваше Наташа.

Симпатичната блондинка с дълга, сякаш от руска народна приказка, коса бе забелязана от бъдещия историк още в първите учебни дни, обаче до сериозни мисли и още повече – действия, работата не стигна. Ту не му достигаха храброст. Ту нужните думи. Ту ясна представа как да се държи с момиче?! А по-често елементарното, но главно – време.

Наташа учеше в един и същи курс с Ралф. И живееше в общежитието на проспект Вернадски на един и същи с него четиринадесети етаж. Сблъскваха се едва ли не всяка сутрин пред асансьора, когато по едно и също време тръгваха за занятия. Честичко неволно се споглеждаха. А нерядко даже се оказваха един до друг и смутено, изпод вежди, се усмихваха. Но само така, че никога да не забележи тези усмивки. С това пубертетското им общуване се изчерпваше. От препълнения асансьор бъдещият историк обикновено излизаше вече без да се оглежда, и размахвайки солидното си дипломатическо куфарче, се понасяше към

тролейбусната спирка. Учението, както и Родината, винаги го зовеше. И отстъпки за личен живот не правеше. Разбира се, слабичкото момиче Наташа никога не достигаше немца и всеки път обидено и с упрек гледаше след него. Към този момент Ралф вече бе излязъл от играта. Момичешките надежди се стопяха, както се казва, пред очите ѝ. Впрочем, след реактивния немец не успяваше никой.

И ето, че веднъж, в неделя, тръгнал следобед да се разходи по Ленинските гори, на същото място пред асансьора на четиринайстия етаж, но този път съвсем случайно, Ралф отново се засече с Наташа. Останал с момичето насаме, без свидетели, той се осмели да я заговори. Чинно каза името си, вежливо я попита за нейното. Не пропусна да уточни и номера на групата, в която тя учеше. И получил, без колебание, изчерпателен отговор, каза, че му е приятно да се запознае с руско момиче.

Последва миг на смущение и от двете страни.

След което, поинтересувал се за настроението ѝ, Ралф предложи да се разходят заедно.

Наташа не повярва на собствените си уши.

Нейното мило, спокойно личице тутакси се преобрази.

Тя толкова се зарадва на първата жива дума на отдавна набелязания чужденец, че дори не се постара да скрие възторжените си емоции. И веднага промени набелязаните за деня планове. По-точно, без да се замисли, забрави за тях.

Обстоятелствата в тази неделя бяха благосклонни към Ралф.

Благосклонно беше и времето.

По мълчаливо съгласие младата двойка тръгна към Ленинските гори пеш.

Малко романтика и лирика за премиерната разходка бяха просто необходими.

По пътя говориха за всичко, което им идваше наум. Най-малко за изпитиите и предстоящата лятна практика. Наташа се оказа не толкова мълчалива, колкото отначало я рисуваше в плахи фантазии младият Вертер. Задаваше куп неочаквани въпроси: за Германия, за столицата ѝ, за нем-

ския комсомол, за мама и татко, защо в съботните рядко идва на танци, останало ли е у дома любимото момиче, какви момичета са му симпатични, какво чете в свободното си време, от какво друго се интересува, освен от историята. И към всеки въпрос немецът се отнасяше сериозно, давайки понятно, изчерпателно обяснение.

Другояче той не умееше.

При това на него му хареса да е обект на внимание от едно обаятелно момиче.

За пръв път в живота му харесваше да се харесва.

Наташа си загуби ума по Ралф.

Наташа не даваше на Ралф да си поеме дъх.

На момичето от старинния руски град Архангелск му беше интересно буквално всичко. И използвайки случая, тя измисляше все нови въпроси. Завързваше дискусии, леко сменяйки сериозния вид с усмивка и обратно. Кой знае, може да ѝ се е паднал късмет. В края на краищата до тази щастлива неделя тя никога не бе общувала с нищо един чужденец толкова дълго и на такива съкровени теми.

Денят се превърна в ден на открития и за двамата.

Никакво двусмислие.

Наташа за първи път се чувстваше щастлива.

И завладяна.

Ралф за първи път се замисляше за личното.

Стрелките на часовниците не ги интересуваха. Разходката се проточи чак до вечерта. А когато започна да се стъмва и захладня, Наташа рискува без разрешение да хване Ралф под ръка и леко, по приятелски, да се прихисне до него. Немецът беше учуден от тази интимна волност, но не го показва.

Беше му приятно.

За него това бяха непознати до сега усещания.

За миг даже му стана горещо.

Но само за миг.

Ралф бързо се осъзна.

За да се разсее, той помоли спътницата си да разкаже нещо за родния си град. Той обичаше познавателните лек-

ци, за каквото и да се отнасяха. И беше удивен, когато разбра, че Наташа е родом от онези места, откъдето е и самият Михаил Василевич Ломоносов. Виж ти, какво съвпадение! За всеки студент – отявлява патриот на МГУ, това не беше безразличен факт. Авторитетът на колежката-красавица в очите на Ралф веднага и съществено порасна.

Монологът за славния град Архангелск се проточи по целия път наобратно. Ралф с умен вид от време на време само кимваше с глава, без да смее да го прекъсва с въпроси.

Впрочем, въпросите в дадения случай нямаха значение. Разказът до такава степен изобилстваше на препратки и факти, че след тази вечер немецът можеше да се похвали с подробни знания по историята на вече четвърти съветски град. След Москва, Ленинград и Волгоград.

На раздяла Наташа и сериозният Ралф се уговориха след седмица да отидат заедно на танци, а след това – в стаята на Наташа. Двете съквартирантки, с които живееше, бяха от Подмосковieto. В почивните дни те често отиваха у дома при родителите и се връщаха в понеделник сутрин, направо за занятия. Така примамливата покана Ралф прие с ентузиазъм, но външно пак не го прояви. За ефдейотеца сдържаността е като за джентълмена бастуна и шанката. Макар немецът да си представи колко страхотно би било след шумната дискотека да се уединят в тишината с мило то руско момиче и на светлината на нощната лампа, въпреки всички драконовски общежитийни забрани, да изпият с нея по чаша вино. Още повече, че всички свои работи той ще свърши по-рано и няма да има нужда да бърза за никъде.

Накрая, обещава да чака събота, Наташа изриво целуна чужденеца по бузата. Това беше вторият ѝ „риск“ за вечерта.

Чужденецът не се съпротивляваше.

Въпреки че това се случи във фойето на общежитието пред хората.

Чужденецът окончателно се предаде.

Доброволно.

И не съжали за разходката.

Пред вратата на стаята си той се спря за секунди.

Непорочният Ралф пребиваше в непривично за него психологично състояние.

Добре, че съквартирантите му не се бяха прибрали.

И добре, че още сутринта написа отчета за Владимир Владимирович.

Да се хваща за лист и химикалка тази вечер нямаше смисъл.

Искаше му се по-скоро да си легне.

Не, не да спи.

Само да затвори очи.

6

Да си по призвание историк, а в живота – истински математик, изглежда е най-перспективното съчетание за начинаещия политик. Каквито и да са били карьерните му амбиции, в крайна сметка именно тези две способности определят професионалното му ниво и характер, неговото професионално бъдеще.

Младите хора с такива завидни способности се стараят да се справят като стратези и тактици във всичко. Те не умеят да построяват своите отношения с обкръжаващия ги свят опростено и еднозначно. Те по рождение са дипломати и към всяка дреболия се отнасят предпазливо, придирчиво и отговорно. Търсейки във всяка ситуация скроени клопки и изплетени мрежи. Постоянно стремежи се на всяка цена да разкрият поне някакъв заговор. Да живеят в търсене на врагове – това им е в кръвта. А когато се окаже, че реални врагове няма, те съвсем не се прищепняват да ги измислят. С врагове се живее много по-лесно. Живот без врагове им се струва непълноценен. Макар да не е толкова трудно да оправдаеш и дори да разбереш бъдещите политици. Къде другаде, ако не в борбата на противоположностите, ще ти се предостави възможност да докажеш професионалната си годност? Като при това,

отношението им и към истинските врагове, и към измислените е еднакво решително. Ето защо, с историци-математици е не само безсмислено да се спори, понякога даже е опасно да им се задават въпроси. А ако ги зададеш, сърди се на себе си. В съветските времена това се проявяваше особено нагледно.

Гръм удари внезапно наред винаги безоблачното ралфово небе.

Буквално няколко дни след запознанството с Владимир Владимирович.

И то по вина на човек, който за цялата учебна година с нищо не се беше отличил и на когото до този ден едва ли някой обръщаше внимание. Скромно поведение. Средна успеваемост. Невзрачна външност.

Десетина минути преди започване на семинара по история на КПСС всички вече седяха по местата си. Ралф, по навик – в средата на последния ред, в предните не го влечеше. Това беше в негов стил: да е в сянка и в същото време да тържи в полезрението си цялата аудитория.

Всеки се е забил в учебниците и тетрадките си. Всеки не на шега нервничал. И изведнъж, в този напрегнат момент, към гедереца се обръща един от седналите напред – оня, тихият, незабележимият – и на всеуслушание пита: „Ралф, а ти чел ли си Ницше?“

Всичките дванайсет души в един миг, откъснати от науката, припахна гъх. Кои – учуден от въпроса, кои – в очакване на отговора. Но нито едните, нито другите в тази страшна секунда дори не подозираха, че за разлика от странама на болшевиките, където името на великия пророк на епохата на нихилизма все пак никога официално не е било забранявано, в братска социалистическа Германия то се произнасяше изключително шепнешком в рехавия кръг на дисидентите-интелектуалци. Там, на практика, то беше извън закона.

Пред очите на Ралф редовете се объркаха. Той не повярва, че чулото се отнася лично за него. За комсомолец-ефдейотец това беше равносилно на въпроса дали счита

Хитлер за свой съотечественик. Удар с такава сила досега Ралф не бе получавал. И от кого??? От този невзрачен средняк! Тройкаджия и лентяй! Сърцето му заудря като чук.

„Тоя какво иска от мен?“

„Откъде може да знае за Ницше?“

„Сигурно е провокатор...“

Изведнъж на Ралф му се стори, че са му обявили война.

Истинска.

Вероломна.

Световна.

„Не... Владимир Владимирович тук няма нищо общо...

За проверка не може да става и дума... Тук работата е сериозна... Заг него стои някой...“ Но време за мислене нямаше. Трябваше бързо да се отговори. За да убеди всички в своето спокойствие.

– А ти чел ли си? – приглушено и безразлично произнесе Ралф.

Немецът спешно задейства всичките си актьорски способности, кошто сред неговия препълнен багаж с таланти, за късмет се оказаха немалко. И за съществуването на кошто до тази минута той самият едва ли е подозирал.

Ралф сякаш примамваше жертвата в капан.

– Не, още не съм... – почти със съжаление произнесе тихичкият. – Но по-големият ми брат се опита да го чете... „Раждането на трагедията“ се казваше книгата... Обаче я остави, не се справи. Каза: „Първо трябва да научиш наукуст всичките древни гърци...“

– А може би брат ти и Солженицин се е опитал да чете? – пое инициативата Ралф. И не само я пое. Накара всички присъстващи да настръхнат.

Каквото и да е оправдание от устата на колега загуби смисъла още преди произнасянето.

Прозвучалото като къртеж на медна камбана име на автора на забранения „Гулаг“ изигра решаваща роля и веднага стана ясно: диалогът е приключен. Врагът е повален! Само с една фраза! За броени секунди! Немецът даже не благоволу да вдигне глава и да погледне жертвата си в очи-

те. Изгата му беше от най-висока класа. И максимална за публиката. На подобна находчивост и хладнокръвие можеше да завиди всеки професионалист.

Това е по рождение.

Това е по природа.

Това е талант на талантите.

Ралф празнуваше победа.

Той се чувстваше – не, не победил гладиатор – той се чувстваше Цезар.

Преподал урок на парвенюто, Ралф възнесе себе си до небесата. Жалко е само, че свидетелите на този урок не бяха толкова много. Жалко, че не се случи преди лекция, пред очите на целия курс. А още по-добре би било, Ралф се впусна да фантазира, в присъствието на Владимир Владимирович.

Встрепен от безмилостта на гегерския другар, тихичкият рязко се обърна на 180 градуса. И обиден, мълчаливо заби нос в учебника по главната съветска наука.

Желанието да общува с чужденеца мигновено се изпари. Както се изпари и цялото му глупаво любопитство. Да се ядосва за случилото се беше късно. Тихичкият разбра, че е допуснал неоправима грешка. Разбра отврагителния намек и предпочете да замълчи. Иначе разговорът можеше да приеме за него застрашителен, ако не фатален обрат. И всичко това за нищо, заради някой си Ницше! От чужденеца подобна клопка той явно не очакваше. Оказва се, чужденците също биват различни.

Аудиторията се захвана припряно да шумоли със страхиците на учебниците и тетрадките.

В аудиторията за коментар или поне за бележка, разбира се, никой не се осмели. Ницше едва ли произведе впечатление на някого. Но пък името на Солженицин отекваше в главите на бъдещите историци още дълго. Да рискуват? Защо? Заради какво и кого? В подобна ситуация да защитава лекомисления пройкаджия би гръзнал само някой луд. Нали веднага след семинара ще стане известно в учебния отдел, а после и в деканата. А там такива волности по-

скоро не биха простили. Да попадне в черния списък на неблагонадеждните на никой не му се искаше. При първия случай щяха да му лепнат „политически“. В партийните факултети всеки студент знаеше цената на мястото си в университета. Затова и възцарилата се тишина не удивляваше никого. Това беше знакова тишина. Макар някои, може би, да се познусаха от собствената си страхливост.

Ситуацията „оправи“ преподавателите.

Той, както си му беше навик, се втурна в душите на студентите си няколко минути преди часа и занятието започна без вътпнителни излишества. Всички толкова се страхуваха от своя неусмиващ се, педантичен доцент, че бързо забравиха за случилото се. Поне до края на това изпитание.

На тихичкия в този ден не му провървя два пъти. На него първи от групата му се наложи да демонстрира правилното разбиране на една от програмните статии на Владимир Ленин. Някак си не му се получи. И преподавателите също не се церемони с него.

7

Ралф реши да не чака неделята и същата вечер, в четвъртък, в читалнята на общежитието се захвана с отчета за Владимир Владимирович. Нямаше търпение да доложи за заговора на неприятелите и победния блицкриг. За да не изпусне и най-малката подробност. Нали именно в подробностите трябваше да прояви способностите и уменията си. Пък и по пресните следи по-лесно щеше да формулира личната си позиция.

Даващият надежда млад гегерски дзержинец не забравяше, че Владимир Владимирович се интересува не на последно място от неговото мнение.

Ралф се отдаде на работата с хладен ум.

И с горещо сърце.

Пишеше с удоволствие.

Препрочиташе с още по-голямо.

Всяка дума, всяка сричка не само протоколно възпроиз-

веждаха детайли от случилото се, но и майсторски ги допълваха. Неотразимото майсторство стигна за цели три сбита страници. Три сбита страници за какво? За нищо-жен триминутен сюжет!

Дебютът му излезе наистина гротесков.

Гедерецът сам си се хареса.

Носната кърпа попиваше изпотеното му чело.

Писателят, прокурорът и безпощадният марксист-ленинец ликуваха ведно.

Като съчинител младият Ралф никога не се бе проявявал така. Нещастният му състудент нямаше ни най-малък шанс за оправдание, за съжаление или поне за снизхождение. Творчеството – не е ли оръжие?! Върху хартията се роди убедителният образ на начинаещия антисъветчик. В безкомпромисната бойна интерпретация на начинаещия историк и чекист.

Трудно е да се предположи конкретно този донос колко повлия на по-нататъшната съдба на окаяния се в епицентъра на взрива неуспял ницшеанец. Но фактът, че от осем изпита и завърки от лятната сесия той впоследствие не взе три и над него надвисна опасността от отпадане, говори сам за себе си. А да се яви наново по „провалените“ предмети, незнайно защо му беше отказано от учебния отдел. Може, разбира се, да се помисли за случайно съвпадение. Но, като се имат предвид странностите и разните подлостни на съветския студентски живот, в такава случайност можеш напълно да се усъмниш.

В самото начало на втори курс на злополучния студент му предложиха „по изключение“ да продължи образованието си задочно. Кое то, в пряк превод на реалния житейски език, означаваше да отслужи като начало две, а може и всичките три години в славните въоръжени сили. А чак после – възмъжал, вразумил се и заслужил характеристика от армейските си командири, да претендира за диплома на историк от МГУ. Колкото и да се съпротивляваше несретникът, колкото и да ходи при високи универски началници, уговаряйки ги и събирайки подписи в своя подкрепа – всичко беше напразно.

За подписите на няколко десетки състрадателни състуденти и двама-трима сънливи аспиранти на суровия деканат общо взето не му пукаше и в своята бащинска грижа за бъдещите поколения той остана непреклонен: или задочно, или окончателно отпадане, заради лош успех. Такава беше баналната практика. По въпроси, от които понамурирваше на дисидентство, учебният Олимп не отменяше обявените решения. Заради това, че те се вземаха на съвсем друго място. По-точно – на друг, по-висок Олимп.

За разлика от зелените студенти професорите-доценти се стараеха да не правят грешки и поддържаха позицията на деканата. Те рядко се противопоставяха на университетската контролираща система. Не им се искаше да изгубят местата си. Въпреки званията, те бяха само наемни служители и също се намираха в зоната на досегаемост на онзи, другия Олимп.

Имаше от какво тихичкият да се отчае.

Имаше от какво да отпусне ръце.

На занятия така и не го допуснаха. А от октомври във факултета повече не го видяха. И дали в края на краищата стана поклонник на Ницше, никой никога не узна.

Студентите в истфака станаха с един по-малко.

Воинците в страната – с един повече.

Ралф не свързваше учебните проблеми на колегата си от групата пряко с майската история. В което отчасти, колкото и да е парадоксално, се вярваше. Владимир Владимирович пък не му е докладвал за коефициента на полезно действие от неговите аналитични опуси. И в този смисъл съвестта на Ралф беше чиста. Поне формално. Сред подписите на измачканото заявление за спасяване на студента-неудачник можеше лесно да се различи и познатата на всички немска фамилия.

Тя стоеше една от първите.

До другите фамилии от неговата група.

Ралф не обичаше напъничиво да се откроява от колектива.

За което неведнъж получаваше похвали от лубяния шеф.

Курсът беше възхитен от великодушието на гегеереца.

Чужденците рядко реагираха на всичко, което не ги засягаше лично. Техният егоизъм винаги бягаше пред чуждестранния локомотив. Така са устроени. Така при тях е прието. Защитата на двойкаджии и всякакви безобразници се смяташе в университета за мъжествена, рискована по-стъпка, но напълно безполезна. Състраданието се будеше нечесто и то основно към отделни „свои“. И то, не без полза за себе си.

Ралф за пореден път не сгреши.

Ралф за пореден път заслужи уважение.

На събитието с примесечна давност беше сложена окончателно точка.

Съмненията на колегите му се разсеяха.

Единогласно.

Посъветвайки се, те стигнаха до извода, че германският философ Фридрих Ницше нямаше никакво отношение към случая с тихичкия. „А на неговия съотечественик и потомък Ралф, в онзи пролетен ден, просто е изневерило настроението“ – решиха дружно другарите.

Това решение не би могъл да оспори дори самият Ралф.

8

Руското момиче учеше немеца да танцува.

Немецът, незабелязвайки никого наоколо, старателно, макар и непохватно, повтаряше непознатите му енергични, модни движения.

От него тази вечер се изискваше не толкова спортно-музикална сръчност, колкото покорство пред най-строгия учител. И, забравил за известно време своята непристъпност, той безприкословно се покоряваше.

Периодически смъкващите се до края на носа му очила и леко разрошените му коси потвърждаваха това.

Ралф се покланяше на Терпсихора.

Ралф беше неузнаваем.

Такава художествена гимнастика досега още не си бе позволявал.

Днес, за разлика от друг път, въобще не го гразнеха оглушително ревящите тонколони. Днес практически той не ги чуваше. Не смущаваше бъдещият историк и теснотията на претърпаната дискотека-столова. Учудено-ироничните погледи на сивите самотници, които наблюдаваха този необичаен урок отстрани, просто не достигаха до адресата си, разтваряйки се в проблясващия полумрак.

Послушният ученик не се разсейваше от занятието дори в кратките паузи между песните.

Той беше целият в танца.

Той беше увлечен.

И едновременно съсредоточен.

Всичко случващо се извън него, оставаше без внимание.

Ралф поглъщаше с поглед само своя учител.

Нямаше кога да се оглежда.

Беше му жал да харчи емоциите си напразно.

За пръв път в живота си той подхождаше към развлечение с такава отговорност. Не напразно гегеерецът се подготвяше за похода в дискотеката цяла седмица. Не, не физически, но психологически и морално. Статусът на активната почивка неочаквано се издигна в неговото съзнание до статуса на учението. Издигна се съответно и статусът на руското момиче от град Архангелск. Как стана това, Ралф и сам не разбра. Но пък стана.

И не му беше по силите да повлияе на ситуацията.

А и нямаше за задача.

Наташа изцяло беше обсебила вниманието на немеца.

Тя наистина беше приказно красива. И в тази съботна вечер, в чест на чуждестранния приятел, тя се стараеше да изглежда още по-красива, още по-привлекателна, още по-желана.

Ралф се възхищаваше на собствения си вкус.

Гордееше се със собствения си избор.

Наташа не го подвеждаше.

Тя не само завъртя главата на немския кавалер, но и с удоволствие се справяше с толкова подхождащата ѝ роля на учител по танци. Наташа съвсем не се притеснява-

ше от собствената си педагогическа придирчивост и се чувстваше като на сцена. Наташа искаше да бъде истинска прима на вечерта. И най-малкото за Ралф тя беше такава. Ясно е, че провинциалното руско момиче харесваше далеч не целия дискомечен репертоар, но темперамент и ентусиазъм ѝ стигаха дори за такава музика, която никак не се съчетаваше с нейните вкусове и хореографски фантазии.

Днес всичко ѝ се получаваше женствено, разкрепостено, с балетна лекота.

Във вихъра на танца летеше не само нейното тяло.

Заедно с тялото летеше и нейната окрилена душа.

Главното беше да се гържи по-близо до немца. Главното беше публично да засвидетелства правото си на особени отношения с него.

Бавен танц подхождаше за това идеално.

Появяваше се легален повод в романтичен порив да сложи глава на рамото на Ралф.

А преди това, гледайки го очи в очи, грижливо да поправи разпенения перчем на германския рицар... или якичката на ризата му. Диджеят работеше сякаш по поръчка и не се скъпеше на лирично настроение. За което всички, разделили се по двойки, му бяха благодарни.

Наташа буквално залепна към партньора си.

Теглеше го след всяко свое движение.

Дуетът им ѝ се струваше идеален.

И не само от танцова гледна точка. Тя изриво се усмихваше и се смееше. А понякога, за разнообразие, някак сърдито издуваше пухкавите си устнички и правеше всякакви причудливи гримаси.

Да ѝ завидят повечето състудентки.

Да я ревнуват някои състуденти.

Ралф послушно изпълняваше отредената му партия, но във всичките тънкости и преплетени хитрости на женската психология не вникваше. По-скоро точно от неопитност не ги разбираше. Пък и не му беше до тях днес. Светът за него още не беше се разделил на две половини

– мъжка и женска. Светът на чувствата за него все още беше единен, цялостен и непорочен. Ралф само се досещаше за неизбежността на такова радикално вселенско разделение.

И не бързаше с изводи.

Той живееше в очакване.

Коемо не го излъга.

Точно в полунощ дискотеката обяви отбой.

Точността по съветски се отличаваеше с принципиалност на границата на варварството.

Музиката спря без предупреждение на средата на бавна песен. И включиха осветлението рязко, при това най-силното. На организаторите им доставяше видимо задоволство подобна малка екзекуция.

Изразили недоволство с традиционно дружно освиркване, студентите започнаха да се разотиват по стаите. В разписанието на гедереца за тази нощ имаше къде по-сложни неща. Преди тайничко да тръгне на гости на момичето, той трябваше незабелязано да измъкне скрита в куфара под леглото му бутилка вино. А за това трябваше да прояви най-добрите си чекистки качества. Досега бъдещият историк никога не е бил толкова изобретателен. Всемогъщият оперотряд особено в почивните дни геджуреше с удвоена енергия и задължително съпроводен от двама-трима комсомолски функционери. Показателно към никого не проявяваха снизхождение. Нито към отличници, нито даже към чужденци. Да провалят живота на който и да е студент не им представляваше трудност.

Обаче днес Ралф имаше уникален повод и нищо не можеше да го сплаши.

Днес той беше неугържим.

И както подобава на достойния професионалист в сложни моменти – безупречен.

Само след няколко минути те с Наташа вече мило беседваха, заключили се в стаята ѝ.

Седнали на ръба на акуратно оправеното ѝ легло.

С чаши в ръце.

Под звуците на сладникави френски шансони от старичкият ѝ ролков магнетофон, донесен от Архангелск.

Темите на диалога се сменяха често и леко.

Но за учението – пак нищо дума.

Учението не вдъхновяваше.

Искаше им се нещо възвишено.

Необикновено.

Макар да говореха повече за дреболии.

Немецът помоли за разрешение и си свали обувките.

По чорапи се почувства по домашному.

Наташа също смени високите токчета с пантофки.

Ноцта придоби конкретни усещания.

Усещанията придобиха конкретни очертания.

И напълно конкретни желания.

Да се бърза нямаше за къде.

Неделята беше пред тях.

И все пак, нетърпението пробиваше навън.

Вече имайки представа за истинския живот на възрастните, Ралф предложи тоест: „За прекрасната вечер!“

Наташа не скри своя момичешки възторг от такова смело предложение.

9

Ралф загуби девствеността си, без да помни сутринта как е станало всичко.

А може да беше решил да се предпази от излишни емоции, умишлено непридавайки голямо значение на специфичното събитие.

В края на краищата, нищо на учебните му делници, нищо на кариерните му стремежи първата нощ насаде с момиче не можеше да повлияе.

Към понеделник преживяванията окончателно поутихнаха, съзнанието, отрезняло, се отръска и влезе в познатия си коловоз.

Строго начертаният учебен график отново стана неопровержимо и единствено мерило за съществуването на немца. С Наташа те продължаваха да се срещат основно

във фойето пред асансьора на 14 етаж. Основно с мъглави усмивки. А за факултета, както и преди, бързаха поотделно, с различни скорости и с различни планове за деня. Отстрани на някой можеше да изглежда, че съветско-германската love story е завършила, преди да се развие истински. Но след около седмица, в почивката между семинарите, руската красавица успя да улови Ралф и буквално да го притисне към стената. Направо пред очите на състудентите си. Наблюдаващи имаше много. Доброжелатели сред тях – значително по-малко.

Хватката на принцеса Наташа се оказа не по момичешки яка, да не кажем мъртва. Изненадвайки чуждоземния си приятел, тя удивително лесно го уговори да отиде с нея следващата неделя на кино. Даже не ѝ се наложи да прибегне до от по-рано замислената хитрост и да показва билетите, купени от касата за предварителна продажба.

Наташа лъкуваше: само обаянието ѝ се оказа напълно достатъчно за победата.

У Ралф тази неочаквана среща остави неприятен привкус.

После до самата неделя нервничеше, заради своята необмислена и прибързана сговорчивост.

На Ралф не му бяха нужни привързаности.

Ралф се боеше да загуби свободата.

Но даденото на момичето обещание, трябваше да удържи.

Вярно, когато се връщаха от киното, той вече не съжаляваше. Знаменитата в целия Съветски Съюз „Диамантена ръка“ немецът възприе с див възторг, смеейки се час и половина, заедно с препълнената зала. Той дори забрави с кого е дошъл на кино. Погледна към своята спътница само веднъж и то, когато тя също се смееше високо.

В известен смисъл Ралф наистина беше уникален.

Заедно с типично съветския начин на мислене, у него активно се изработваше и пълноценното съветско-руско чувство за хумор. Хумор, който, за преобладаващото мнозинство от чужденците, независимо от техните знания

на езика и броя на преживените в Съветския Съюз години, беше неведома, непостижима тайна, базисна частица на неразгаданата руска душа.

След филма от Леонид Гайдай на Ралф толкова му се по-добри настроението, че покани своята спътница Наташа на чаша кафе и парче шоколадова торта „Прага“. Обичаше бъдещият историк в неделите да се поглезе на воля с особените московски сладкиши. Според немските мерки, това беше висша форма на ухажване на девойка. И Ралф утвържда и този висок имидж.

Наташа сияеше от щастие.

Наташа тържествуваше.

Тя упорито хвалеше тортата, но все пак не забрави да разкаже и за своите кулинарни способности.

Изцяло повярвала в магичната неопразнимост на своята неземна красота.

Следващият път, по някакво чудо намерила два билета, тя уговори Ралф да отидат на театър.

Гледаха „Майстора и Маргарита“ в Таганка.

На него пак му хареса.

После ходиха и в други театри.

В музеи.

На ВДНХ*

В планетариума.

Отново на кино.

И даже в зоопарка.

Отношенията между колегите-връстници Ралф и Наташа започнаха да придобиват устойчива форма. Понякога те седяха един до друг на лекциите. Понякога заедно „зашифроваха“ конспекти в библиотеката. Понякога, здраво хванати за ръце, бързаха да обядват в професорската столова. Коемо за студентите се смяташе почти за ресторантски шик. А когато съквартирантките на Наташа заминаваха при родителите си в Подмосковието, Ралф оставаше в нейната стая да ноцува. Неусетно дните и

седмиците прераснаха в месеци. Дружбата им някак се укрепваше, а честото им появяване пред публика вече не учудваше никого. Всичко можеше да продължава така. И на страстната руска красавица би се удало да разтегне гладките семейни отношения до завършването на университетта.

Но, веднъж Наташа загуби контрол над себе си.

Не издържа.

Чисто по женски прибърза.

В моментен порив нехайно си призна, че иска да се омъжи за него.

Че иска да има от него дете и е готова да замине с него, ако ще, на края на света.

Нищо по-страшно през живота си бъдещият немски историк не бе чувал. Това беше същинско изпитание. И той едва не загуби съзнание. На него изведнъж му се стори, че подобен ужас може да го сполети реално, независимо от волята и разума му. Ами ако вече нищо не може да се промени? Ами ако Наташа е вече бременна и крие от него, а цялата съпругеска интрига е вече предначертана?

Втрепенен в невидима точка, изплашеният немец сне с трепереца ръка очилата си и взе дълго и щателно да ги бърше. Не стига, че без очила нищо не виждаше, но от чувството загуби ума и гума.

Това беше не просто мълчание.

Ралф сякаш се пренесе в друг свят.

Спомни си мама.

Спомни си татко.

Спомни си забележителния троиствен съюз.

И директно си представи своето бъдещо „полунемско“ семейство, своите бъдещи „полунемски“ деца.

В двустайния роцокски интериор.

И тъпна шумни родственици от далечния северен Архангелск.

Наташа почти веднага разбра, че е казала нещо не на място. Тя не на шега се разстрои, започна объркано да се извинява, да се оправдава. По детски розовите ѝ бузи се

*ВДНХ - Изложение на достиженията на народното стопанство

проляха парещи сълзи. Но... беше късно.

Грешката не можеше да се поправи.

И беззвучната пристъга, уви, да се обжалва.

Наташа се опита да изцеди от мъртвешки млъкналия немец поне една дума – напразно. Обърканиите ѝ обяснения не интересуваха Ралф. Както не го интересуваха по-нататъшната ѝ съдба.

Той лежеше без да мръдне.

Без да диша.

Жесток.

Хладен.

Беше напуснал чуждата му реалност.

Напълно прибрал се в себе си.

В това състояние той забрави за Москва и университета.

Забрави за интернационализма, обвинен с червени и сини връзки.

В тази минута високата идеология му измени.

Както му измени и неопетнената чест на комсомолец-ефрейторец.

Видимо в бъдещия историк се взриви натрупаният от не едно поколение примерни бюргери доморасъл германски шовинизъм.

Макар че, кой знае, може би шовинизмът тук да нямаше общо. А пък истинските мотиви да се криеха по-дълбоко.

В подсъзнанието.

Или във физиологията.

Впрочем, мотивите нямаха особено значение.

От Ралф се изискваше нещо, което той не можеше и не искаше да даде.

От Ралф се изискваше нещо, което принадлежеше не само на него.

А и на родителите.

На Роцок.

На цяла Германия.

За Наташино съжаление, истеричните ѝ ридания така и си останаха нечути.

Ралф си тръгна, без да каже дума.

Съдбата на отношенията им бе решена.

По-точно, те приключиха.

Немецът реши тази вечер да се раздели с първото си момиче завинаги. Настоячивите ѝ опити да се сдобрят продължиха няколко месеца. Но силата на женското обаяние не се оказа безгранична.

Дори музеите с театри и зоопаркът не помогнаха.

Гедеерецът вече излизаше сутрин с половин час по-рано, за да не се среца с Наташа в асансьора. А когато закъсняваше, не го мързеше да се спуска на бегом-пешком от 14-ия етаж. Така се опази от ненужните срещи цяла година и половина.

Той избягваше не само Наташа, нейните съквартирантки и приятелки, но и състудентите ѝ от групата. Никого от тях не поздравяваше и не се притесняваше от своята неучтивост.

Към края на трети курс бъдещият историк случайно разбра, че мечтата на руската красавица от град Архангелск все пак се е сбъднала.

Тя се е омъжила.

Благословеният избраник се оказа аспирант-биолог – бъдещо научно светило от Сенегал.

Две седмици познанство и при нощи в едно легло напълно им стигнали.

Сватбата, на която са присъствали стотина гости, включително пълномощният сенегалски посланик в Москва, се отпразнувала в скъп интуристски ресторант. А вече след няколко месеца, оставила университета, захвърлила всичките свои предишни мечти, с многобройни прикачвания Наташа с мъжа си отплава към топлиите брегове на Атлантическия океан за своята нова африканска родина.

По този повод Ралф само въздъхна с облекчение.

И безжалостно съдра от паметта си тази смутна страница от своето минало.

Страховете в живота му станаха с един по-малко.

Свободата – с една частица повече.

Въпреки прогнозата от последната страница на всезнаещия вестник „Правда“, декември се оказа не просто студен. На разсъмване на седемнайсти живачният стълб на термометъра се плъзна до съдбовните минус 40 и вече трети ден не се вдигаше и на милиметър. Немецът си помисли, че термометърът се е развалил. Но радиото бързо опроверга благата мисъл.

За пръв път от година и половина пребиваване в Москва Ралф се сблъска с толкова предизвикателното коварство на столичната стихия, а казано по руски, с истинската зима. За него, както и за повечето живеещи тук чужденци, думата „мраз“ доби тези дни съвършено неизмислен, зловец смисъл. Особено болезнено това се усещаше сутрин, когато се налагаше по петнайсет-двайсет минути настръхнал да чака транспорта на продухваната от северните ветрове спирка. Подскачайки и заманцувайки. Колко добре, че майка му беше пратила боти с един размер по-големи. Интуицията никога не я подвеждаше. Така сега успяваше да надене до четири чифта чорапи. Мама е страхотна умница! А вълненото шалче и ушанката от естествена заешка кожа, която се завързваше здраво под брадичката, тях Ралф си ги купи лично, със собствени спестявания. По-рано, още през септември, в ГУМ*. И в своето предвиждане също не сгреши. Не само особените таткови, но и майчините гени той считаше за свое достояние.

Надеждите на немеца, че към понеделник мразът поне малко ще отслабне, не се оправдаха. Започвайки с първите сутрешни новини, всеки петнайсет минути радиоточката в стаята със суров глас призоваваше гражданите да се обличат по-топло и в случай на измръзване да викат „Спешната“ или незабавно да търсят най-близката болница. А като се вземе предвид, че никой не беше отменил живота в града и да се излиза на улицата просто се налагаше, да не се вслушаш в този призив беше равносилно на смърт.

*ГУМ – Държавен универсален магазин

Без никакво преувеличение.

Руската зима не се шегуваше.

Руската зима с пълна сила показваше своята истинска същност.

Тежко им беше на тези, които идваха в Русия за първи път.

Тук вече не беше до „Годишните времена“.

Нито до „Лебедово езеро“.

Към центъра, на „Лубянка“, немецът тръгна екипиран практически с всичките си налични грехи.

Шкафът се изпразни.

Видът на Ралф беше впечатляващ.

За всички, освен за самия него.

И нищо чудно, че Владимир Владимирович не позна от пръв поглед родния гедерец. А когато най-сетне го позна, веднага си спомни епохалните кадри от съветската документална хроника: колони пленени фашисти, като хлебarki плъзящи из разрушения Сталинград. Ясно е, че да сподели такива мисли чекистът не посмя. Синът на воювалия на Курската гъга германски *soldat** можеше и да се обиди. Ненапразно Владимир Владимирович още по времето на обучението си във Висшата школа на КГБ беше защитил реферат за политкоректността към победените, т.е. към бившите противници.

Потрябва му.

Вместо малко приятното за немското ухо сравнение от устата на наставника-другар прозвуча доста безобиден, привичен хумор.

– Ралф, къде ти е шейната със запрегнатите кучета?... Погледни се в огледалото... Сега ми напомняш на загубил се сред ледовете полярник... Като онези, които честичко ги показват по филмите... Само брада ти липсва... И висящите по нея висулки... Нима у вас в Германия силни студове няма?

– Не-е-е, няма... Иначе, ние – германците, бихме измрели

*soldat – войник (н.)

като праисторически същества... За да живееш на такъв студ, трябва да си се родил в него...

– От любимата ни природа може всичко да се очаква... Налага се човек да се приспособява към всичко... Иначе, отново ще се превърне в снежен...

– Не-не, аз още не съм се приспособил... И не съм сигурен, че някога ще се приспособя... Тогава вече наистина и ски, и шейна, и кучета ще ми трябва...

– Хайде, снемай противостудния си скафандър, тук е топло... Да не се изпотииш и като излезеш после на улицата, да леденясаш... Не дай Боже, да се простудиш и разболееш... Какво ще правим без теб?... Трябва да се грижим за ценните кадри... Ценните кадри трябва да се пазят... Давай, давай, по-активно... Сега бързо ще те сгреем... А и с отоплението ни тук всичко е наред, радиаторът не се пипа...

В огромния кабинет пристъпяха от крак на крак още двама непознати. Предпожително на същата възраст като Владимир Владимирович. И ако се съди по специфичните им погледи, от същата професия. Те с внимание слушаха немца, но се стараеха да не издават интереса си. Усещаше се, че именно заради него са дошли. Стопанинът на кабинета не представи никой на никого. Или това беше някакъв гебейски маниер, или в случая имаше свои съображения. И разговаряше с Ралф все едно бяха сами.

Владимир Владимирович беше в не съвсем служебно настрояние. Работещият с цяло гърло радиоприемник само го подчертаваше. По „Маяк“ предаваха популярни арии от оперети по желание. На бюрото имаше вече отворена бутилка тризвезден арменски коняк и четири чаши. Разчупен шоколад „Гвардейски“ и няколко изсъхнали парченца от мандарина стояха едни до други в чинийка от „обществено хранене“. Нищо не изпускацията от погледа си бъдещ историк нямаше как да не обърне внимание на тази странна тържественост – в понеделник сутрин, че и в такова сериозно учреждение. Обаче немецът не придаде значение на подобна, според московските мерки, дреболия. Не за пръв път виждаше руснаци да пият от сутринта, и то солидни

хора. И често това се случваше, кой знае защо, в понеделниците. Да, руснаците наистина обичаха понеделниците. Вероятно в този ден от седмицата алкохолът имаше особен вкус.

– Заповядай, Ралф, сядай... Не се притеснявай... Днес имаме празник... И както се казва, празникът на празниците в нашия живот...

– ?

– Не гледай толкова учудено, той, не на последно място, касае и теб...

– ...

– Днес е ден на чекиста... Двайсет декември...

– ...

– Запомни този ден... И си го подчертай в личния календар... Ще ти се наложи още много пъти да го отбелязваш... Независимо къде се намиращ... И какъв ще си по звание... При вас, в ГДР, сигурно също има такъв ден... Ако няма, значи някога непременно ще има...

Това за младия държинец беше толкова неочаквано, че дори гърбът му се изправи. Беше му срамно: за важния празник не знаеше нищо. Иначе пръв щеше да поздравя Владимир Владимирович. Но да се оправдава нямаше смисъл. И той с умно изражение, наместил очилата си, реши да насочи развипието на сюжета към традиционното работно русло.

– Нося ви тук книжа...

– Книжа – много добре... Отлично се справяш с тях... После ще погледна... Сега имаме за теб по-сериозна работа...

Без предупреждение разговорът изведнъж тръгна и от името на останалите присъстващи.

Придърпах за Ралф свободен стол.

Немецът занервнич.

Той се нервираше винаги, когато не разбираше нещо докрай.

Единият от мълчащите непознати погледна часовника и тутакси се зае да разлива коняка. Владимир Владимирович мигновено се преобрази и, облякъл висящото на стола

черно сако, първи вдигна чаша. Този път мостът му беше обстоятелствен и дълъг. Без излишна, красиво-трапезна философия за многозначителен хумор.

Празникът затъжаваше.

Всичко – по същество.

Всичко – по работа.

Чрез устата на убедения тамага* с невидими пагони говореше професионалист и патриот. Човек отговорен и безкомпромисен. Накратко казано, чекист.

Ралф слушаше с цялата сериозност и се гордееше, че работи с такъв човек.

Той искрено се радваше, че в този ден се е оказал до него.

Какъв късмет, че 20 декември се падна в понеделник!

Владимир Владимирович, без да прекъсва речта си, сложи ръка на рамото на немския другар.

Крехкият немски гръбнак стана още по-прав.

– По поръчение на ръководството и от името на колегите искам да ти връча, Ралф, в чест на нашия празник, паметен подарък... Ти го заслужи... Повярвай, в думите ми няма нищо грам формалност... Ти го заслужи с отношението си към работата... Със своето трудолюбие и творчески подход към всичко, което се случва покрай нас... Високо ценим и твоята находчивост, и изключителните ти способности... Ти вече успя да докажеш много... Макар да сме сигурни, че големите ти постижения са още напред... И тук – в Москва, и в родината ти – в братска Германия... От теб ще израсне чекист с главна буква... Аз лично съм готов още сега да тръгна с теб на мисия и, ако се наложи, в бой... За твое здраве, Ралф!... Честито!

На бъдещия историк гръхът му секна.

Ралф не вярваше, че всичко казано е за него. И въобще, нима тези хора са се събрали заради него?

Владимир Владимирович извади от бюрото си неголяма, превързана с червена лента, кутийка. Уверено я подаде на развълнувания Ралф.

*тамага – водач (груз.)

– Това е най-добрият съветски фотоапарат, „ФЕД“... А названието се разшифрова така – Феликс Едмундович Держински... Нека прослужи в твоите ръце не една година... Надявам се, че с помощта на този апарат ти съвсем скоро ще се научиш да гледаш на света така, както го е виждал великият Феликс... Ще се научиш... Сигурен съм, обезателно ще се научиш... Между другото, вашето посолство е в течение на всички твои успехи... Поздравяваме те... Нямаше как да не споделим с тях мнението си за твоята работа... Същият ден те ни изпратиха отговор на две страници... Твоите съотечественици също са доволни от теб... Те също вярват в теб и твоето бъдеще... Но за това, смятам, те сами ще ти кажат...

Ралф се изчерви.

Конякът само добави горещина.

Младият държинец се почувства неловко и даже го досрамя от толкова патосно внимание към неговата скромна персона. В края на краищата, той не беше свършил нищо особено. И нищо героично в неговата биография за сега не присъстваше. Но, от друга страна, ако самото началство е забелязало неговото старание, значи той е на правилния път. Ако за това разберат в Берлин, значи, ще се появят надеждни перспективи. Как биха се зарадвали сега родителите му! Как биха се похвалили сега един друг за отличното възпитание на сина! И фотоапаратът без съмнение ще им хареса. Още повече, с това название. Да, ще има какво да разказва в Роцок по време на лятната ваканция. Дискретно, разбира се. Мама и татко са проверени хора.

Немецът подсмръкна.

Изглеждаше сякаш още малко и ще се просълзи.

И имаше защо.

Стиснаха ръката му дори непознатите, които не пророниха нищо дума през цялото време.

Несъмнено това беше братско ръкостискане.

Всичкоразбиращо и многообещаващо.

За пълното усещане липсваше само истинска военна униформа.

Ралф охотно би премерил една.
Независимо от броя звездички на пагоните.
Няма значение руска или гегеерска.
Наистина много му се искаше да отпаде чест.
С ръка до козирката.
Но фантазиите му рязко секнаха.
Първият мост се оказа последен.
И за това си имаше сериозна причина: такъв ден на Лубянка е разчетен по минути.
Стопанинът на кабинета погледна часовника.
След него същото направиха и другите участници в мини тържеството.
Всички изведнъж се разбързаха.
Грижливо положил безценно-ценния подарък в куфарчето, Ралф се облече в своя скафандр.
Нямаше търпение по-скоро да излезе на улицата, да се окаже сам със себе си, мислено да усвои случилото се.
Да оцени изминалата година.
Да помечтае за бъдещето.
Сега на неговата енергия би завидял всеки.
Сега не го плашеха никакви студове.
На прощаване Владимир Владимирович удостои немца с традиционното потупване по рамото.
Но днес то се усещаше по-солидно.
По-братско.
И по-мъжко.
Изключил се за миг от всичко официално, чекистът не без ирония си въобрази как на четиридесетградусовия минус гегеерският другар отново ще се превърне в злощастния сталинградски пленник от документалната хроника.
Вярно, вече награден.
За заслуги.

11

Стаята на Ралф се намирал в общ апартамент с още една стая, където живеела също бъдещи историци, но от четвърти курс: двама руснаци и българин. Немецът не

беше много близък с тях. Разликата от три-четири години все пак се усещаше. Срецаха се основно сутрин в тясното предверие, пред вратата на умивалнята или тоалетната. И повече от едносрчни поздрави и недоразсънени усмивки общуването им не превишаваше. Освен специалността, нищо друго не ги свързваше. Всеки живееше със своите проблеми, в своя кръг от познати и пътищата им, извън това предверие, не се пресичаха.

За разлика от гегеерския трудохолик, по-възрастните му съседи година и половина преди завършването бяха вече доста поохладнели към учението. Червени дипломи и аспирантура в техните планове не влизаха. А обществената работа не предизвикваше ентузиазъм. Още повече, на студентите от двата последни курса се полагаше и втори почивен ден в седмицата за научна работа. Ясно, че с науката се занимаваха единици. Свободно време – колкото искаш. И тази излишна слободия, разбира се, се показваше във всичко. На атмосферата в съседната стая оказваше влияние и увеличаващият южен темпериент. Добродушният, пълен българин, който по външен вид по-скоро напомняше на младия Сергей Бондарчук в блестящата роля на Пиер Безухов, отколкото на неудържим балкански хайдутин, постоянно го влечеше към приключения. Двамата руснаци, съквартирантите му, подкрепяха всичките му луди начинания. Ту „подгряваха“ голяма навалица при общи приятели или си правеха гуляйче в някой ресторант за „българска“ сметка, ту шумните компании се събираха в тяхната стая. При това идваше народ най-различен и не само университетски, и не само студенти. Понякога се получаваше така, че заседелите се до по-късно оставаха да спят там. Как иначе биха обяснили на изхода пред оперотрядовките късното си пребиваване в общежитието? Че и, по правило, изрядно нахвасени. Можеха и в милицията да ги закарат. Затова всички постоянно живеещи в общежитието, след 23.00 часа не пускаха гостите да си тръгват. Тайно ги държаша до сутринта. Трогателно споделяйки с тях месничките си легла. В противен случай неприятностите бяха неизбежни.

И за застоялите се гости, и за добродушните им домакини. За последните – чак до изселване.

Така че, суприн дисциплинираният Ралф от време на време се сблъскваше с лица съвършено неизвестни и понякога с доста странен вид. Обичайно бързаше и не се заглеждаше в тях много, макар с всички да се поздравяваше. Възпитанието задължаваше.

Но веднъж се случи така, че не можа да не си задържи погледа на един от непознатите. Небръснат, със скъсана риза и едва стоящ на краката си персонаж, за пръв път попадаше пред очите на гедереца. Той се вторачи с не по-малко учудване, отколкото Ралф в него, и даже се опита да каже нещо нечленоразделно. Но... напусто. Всичко се сведе до обикновено животинско мучене и объркана пиянска жестикулация. Немецът загуби ума и дума. Такива ярко изразени герои никога не бе срещал. И после дълго беше впечатлен от тази среща. Утайката все пак остана неприятна. Особено от скъсаната риза. А когато след занятия Ралф се върна вкъщи, на вратата неочаквано почука българинът и го помоли да отиде при него за няколко минути: „Един мой руски приятел иска да се запознае с теб... Ако обичаш... Моля те... Аз вече му обещах...“

Какво му оставаше на вежливия Ралф?

Нима можеше да откаже на съсед от по-висок курс такава дреболия?

Макар интуицията да му подсказваше, че става дума точно за отврамнителния супрешен тип.

Интуицията сработи точно.

Освен „оня“, в стаята на Пиер Безухов нямаше никой друг.

Небръснатият руски приятел полуседеше-полулежеше върху омачканото, неоправено легло на българина. С напредването на деня външният му вид не беше станал по-свеж. Явно пиянстваше дни наред. И макар ризата на него сега да беше друга, нескъсана, при това изгладена (очевидно домакинят беше споделил собствения си гардероб), тя все едно не го спасяваше. На фона на гладената риза лицето

на руснака не изглеждаше по-добре от супринта. По него дори възрастта не можеше да се определи ясно. Да, навярно беше по-възрастен от немеца, но колко – можеше само да предполага. Пет, не е изключено и десет години. Впрочем, това бъдещият историк абсолютно не го вълнуваше. Както не го вълнуваше и случващото се в тая до отвращение опушена стая. За година и половина съседство той се беше отбивал тук броещи пъти и то случайно. Нахвърлените в ъгъла на купчина бутилки от водка, коняк и портвайн се вписваха естествено и логично. Купчината обясняваше всичко. Макар в очите на немеца да не изглеждаше като оправдание. Впрочем, за година и половина живот в обществото, той се бе нагледал на какво ли не.

– Ралф, запознай се, това е мой приятел, художник... Вчера тук лекичко се повеселихме... От душа... Жалко, че не беше с нас...

В знак на приветствие Ралф наподобя усмивка.

В отговор, едва събрал сили да се повдигне от леглото, руснакът също се опита да се усмихне.

– Да, наистина, тук малко се повеселихме... И наистина от душа...

По-нататък разговорът едва креташе. Само кратки, банални, нищо не значещи фрази. Българинът се чувстваше неловко от ситуацията. Непохватните му, несмислени, смешни реплики не помагаша. Наистина нямаше за какво да се говори. Усмивките са си усмивки, но тема на разговор липсваше. Нетрезвият с трезвия общ език трудно ще намери.

Българинът предложи да седнат.

Руснакът предложи да запалят.

А когато Ралф прецеди, че не пуши, руснакът тутакси запали, без да се замисли. Това, че на улицата беше минус 40 и прозорецът не се отваря, не го вълнуваше. Да се диша окончателно нямаше какво.

Ралф едвам търпеше.

Обаче от цигарата затормозеният художник май леко гоиде на себе си. И се захвана, заедно с домакина, да въвеж-

да никому ненужен козметичен порядък. Сигурно от груповеска солидарност.

На масата, до нарязаното на едро българско сирене и вносен деликатесен салам, като с махване на фокусник изникна бутилка „Столичная“. По всичко личеше, че алкохолът у съседите не свършваше никога. И това въобще не беше слух.

Немецът се опита да възрази, но на два гласа бързо го уговориха:

„Една-единствена чашка, за запознанството... Руски обичай... От една не бива да се отказва... Ралф, сам Бог го е казал...“

За да не удължава безсмислената седаянка, Ралф изни безупречно нормата на вежливост, до дъно.

Не разреждайки, не замезвайки, не коментирайки.

И даже издиша подчертано демонстративно. Както го правят хазартните руски пияници.

Отстрани това изглеждаше повече от убедително.

Зауважаваха немца.

Но да го подтикнат към нов подвиг, на разгулния дуел не му се удаде: немецът прояви немска твърдост. При това не само на думи – изразът на лицето му също не предизвикваше съмнение.

Тъй като се беше наслушал за желязната принципност и комсомолска правилност на съседа, българският Безухов реши да не усложнява и... отстъпи. Пък и той знаеше колко са натоварени второкурсниците. А на Ралф наистина му личеше, че днес е много уморен. Но на българина не му се щеше да пуска „правилния“ съсед в „неправилно“ настроение. И не само заради молбата на московския приятел. Към „правилните“ трябва да подхождаш предпазливо. И за всеки случай от тях да се опасяваш. С „правилните“ трябва да дружиш.

Тази свята заповед от емгеушния живот следваха всички студенти и в четвърти, и в пети курс. Да излетиш от университета можеше и пред защитата на дипломната работа. С бележка за незавършено висше в джоба. И с повиквателна за армията.

Не без хитринка в очите, погледнал ту към строгия немец, ту към безволевия руснак, българинът предложи заключителен мост. За съветско-германско-българската дружба.

И Ралф се поддаде на провокацията.

Съзнателно.

Също за всеки случай.

Съгласил се да я превърне във финален компромис.

Горчиво въздъхнал, той мълчаливо взе тежката бутилка и напълни чашата си догоре. След което всички дружно се разсмяха.

И от душа се чукнаха.

Българинът се смееше по-силно от всички.

Пиер Безухов се ориентираше в обстановката и беше във възторг от себе си. Вроденото му южняшко лукавство и мъдрият опит на студент от горен курс изиграха не последна роля.

Ситуацията беше спасена.

Като резултат всички се разотидоха в оптимистична нотка и без фалш на лицата.

На всичкото отгоре българинът откопчи от съседа обещание в близко време непременно да се видят пак: „Хубавите хора трябва да общуват по-често“.

Още повече, приближаваше Нова година.

Да се търси специален повод не беше необходимо.

А немецът толкова бързаше да си тръгне, че не забеляза какво обеща.

С това се разделиха.

Без излишна фамилиарност.

И празни уверения в приятелство.

След десет минути, без дори да отвори куфарчето си, Ралф беше вече в леглото.

Обичайно не си лягаше рано.

Но днес се измори.

И за учебници сили не останаха.

От двесте пълни чаши водка и цигарения дим леко му се въртеше главата.

Но възмущението не изчезна веднага.

„Как могат да пият толкова?“

„И повод винаги си намират...“

„И пари...“

Какво искаше от него този руснак, Ралф така и не разбра.

„Пияница, с каквото е пълно в Москва...“ Обаче, немецът реши да не заостря вниманието върху този детайл. Фактът, че се е запознал с художник, човек на изкуството, все пак смекчаваше неприятното усещане.

И преди всичко от сутрешната среща.

12

Студът не отслабваше.

Вече втора седмица той продължаваше да бъде основна съставка на светоусещането. Животът загуби интрига. Превърнал се в арктически калейдоскоп. Потопил се задълго в бездната на четиридесетградусовото еднообразие. Като куршум до факултета, като куршум от факултета. Половината от всички разговори – за времето и за прогнозата. Нито един сериозен план за деня, нито един мъничък каприз за вечерта без показателите на обезумелия термометър. Нечесто човек споменава за своята зависимост от природата.

Всяко връщане у дома вечер, когато никъде вече не трябва да ходиш, се възприемаше като най-великото блаженство. В този щастлив момент правото на топлина се превръщаше за премръзналото тяло в по-важно от всички останали негови права. Впрочем, за съществуването на останалите то не се сещаше. Във всеки случай, докато не се стоплеше хубавичко до нажежения радиатор. Благост, умееха да топят при съветската власт.

Едва успял да се размрази след улицата, Ралф тръгна към етажната кухня да сложи чайника. Горещ чай с лимон беше единственото, което му помагаше по-скоро да забрави студа и да се съсредоточи върху задачите. Немецът дори не отиде да вечеря в столовата. Вчера, преди да я затворят, имаше малко хора и беше някак си неуютно. Затова,

вместо наизуст наученото меню, днес той предпочете любимото си бяло хлебче „Калорийна“ със стафиди и не по-малко любимото си топено сирене „Дружба“, купени от факултетския бюфет. Този лесничка провизия спасяваше Ралф винаги, когато столовата му втръснеше. Или, когато просто не успяваше. Да, и с икономията, разбира се, трябваше да се съобразява. Скромната суха храна се смяташе за обичайна за всеки студент. Даже за „заможния“ чужденец.

Чайникът кипна бързо.

Заръмжа, засвири.

И тъкмо немецът щеше да го свали от котлона, когато пред него изникна познато лице.

Беше художникът, приятелят на българина.

Алкохоликът.

Самият той.

И се усмихваше.

Ралф не го позна веднага, навярно и затова не веднага се смути. Сега той имаше напълно човешки вид. Облечен в скъп вносен кожух, правеше впечатление на приличен и съвсем не беден човек.

– Ралф, привет... Идвам за теб... Имам две покани за Дома на киното... За премиера...

Добре, че Ралф още не беше вдигнал чайника, иначе щеше да го изтърве. Бъдещият историк гледаше в упор сияещия художник и не разбираше за какво става дума. Беше сигурен, че, поради старото пиянство, е станало някакво объркване.

– Имаме малко време... В осем и половина е началото... Плос пътя...

– Нима сме се уговаряли?

– Не... Но да се уговорим по-отрано не бе възможно... Поканите ги донесоха само преди час... Мои приятели-кинаджи... Аз сам не очаквах... Решили да ме изненадат... Всичко стана спонтанно... А билет за Дома на киното си е дефицит... И веднага помислих за теб... Защото живея недалече оттук...

–М-га – беше всичко, което художникът чу в отговор.

В тези напрежнати минути немецът Ралф за кой ли път осъзна какво най-вече не понася в руснаците – тяхната непредсказуемост и болезнена страст към сюрпризи. Винаги се юркат да удивят околните. И винаги с това, на което с удоволствие биха се удивлявали сами. За чуждите вкусове съдят изключително през призмата на своите и никога не се съобразяват с чуждото време. Затова, дори най-благите им намерения понякога предизвикват смущение, недоволство, проблеми за останалите. Е, каква реакция можеше да предизвика у току-що върналия се вкъщи Ралф предстоящото излизане на почти петдесетградусовия студ? А като прибавим неизпития горещ чай, неизяденото любимо хлебче със сирене, ненаписания конспект върху поредната статия на Владимир Илич Ленин и вероятния утрешен „слаб“ по зверската история на КПСС, немногословието на Ралф ставаше съвсем ясно и обяснимо. Вярно, ясно за него самия. Защото художникът продължаваше упорито и с нетърпение да чака. Разбира се, можеше да се откаже от този замисъл. Но той, по принцип, не беше лош. И в Дома на киното, за който немецът много е слушал, никога не бе ходил. И самият филм сигурно ще е интересен, все пак е премиерен. Пък и този странен руснак, което ласкаеше Ралф, е дошъл в такъв студ заради него.

Макар последното да беше слабо утешение.

Ако утешение в случая въобще прилягаше на определението за състоянието на немеца.

Към кипналия чайник Ралф така и не се докосна.

Не знаеше какво да прави.

Струваше му се, че каквото и решение да вземе, все ще е грешно.

Немецът замря в средата на кухнята.

Между газовия котлон и художника.

В очакване на собствените действия.

В едно той нямаше съмнение: на руснака не му пукаше за неговото учение и планове. „Тия художници навярно живеят по някакви особени закони... А може за тях закони да не съществуват...“ И все пак, да откаже не му достигна смелост.

Поканеният примирено влезе в стаята, започвайки процеса на обличане.

Поканилият невъзмутимо го последва, поглеждайки нервно часовника си.

– Трети пуловер не обличай... После ще ти стане горещо... Няма да се разхождаме по улицата... Натам ще отидем с такси... И насам също ще те върна...

Думата „такси“ имаше за немеца магическо значение. Още от доуниверситетско време. Макар да не реагира на прозвучалото предложение, безспорно му се понрави вниманието към неговата персона. И все пак, общата нагласа не се промени от това.

Немецът продължаваше бавно да облича всичко онова, което преди по-малко от час с ненавист съблече.

Облече, без да мисли, и трети пуловер.

И четвърти би облякъл.

Стига да имаше.

При наложеното отън подчинение много му се искаше да направи нещо напук на неканения гост. Нещо като символчна, малка мръсотия. Дори да е в своя вреда. Затова и се обличаше не толкова бързо, отколкото би могъл.

– А ако не хванем веднага такси?

– На улицата е море от зелени светлилки... Повече от пешеходците са... Само да вдигнеш ръка – вратата се отваря...

Немецът загуби първия рунд: кола хванаха веднага.

Да замръзне не успя, а по пътя наистина му стана топло.

Следващия рунд загубиха и двамата: въпреки щедро платеното старание на шофьора, все пак прилично закъсняха за началото на прожекцията.

Руснакът се ядосваше.

Немецът ликуваше.

Но за кратко.

В Дома на киното бяха надули парното.

Не само третия, но и втория пуловер в края на краищата се наложи да съблече.

Руснакът се престори, че не забелязва.

Немецът седеше с купчина пуловери на коленете.

Киното се измести на втори план.

Впрочем, филмът на Динара Асанова не предизвика у никого буря от възторг. Не беше изключителен. Простичка мелодрама. И като сюжет, и като режисура. Умерено оригинална. Умерено съветска. Неумерено сантиментална и предсказуема.

Към края на прожекцията руснакът и немецът имаха еднакво изражение. Усмивнаха се разбиращо един на друг. Но не се стигна до обсъждане. И без това всичко беше ясно и прозрачно.

Киното примира.

Когато Ралф започна отново да навлича безбройните си пуловери, руснакът неочаквано с бодър тон озвучи втората част на замислената програма.

Предложението да вечерят в ресторант предлаганият студент посрещна вече по-топло.

С предпазлив ентузиазъм.

Времето за учене така или иначе беше загубено.

Дори със „слаб“ можеше да се примира.

А пожертваните чай, хлебче и сирене все още можеха да се компенсират.

– Не се плаши... Всичко ще стане бързо...

– ...

Думи и дела при художника не се разминаваха. Точно до входа стояха няколко зеленикаво-жълти „Волги“.

Руснакът седна отпред.

Немецът, със загрижен вид – отзад.

– На Калинински, в „Ивушка“, и по-бързо – изкомандва художникът.

13

Необръщайки внимание на лютия студ, далеч не на всички московчани им се седеше у дома.

Свободни места в кафенето, разбира се, нямаше. Но след трогателно събеседване със салонния управител, масичка

моментално се появи. И то в най-добрия ъгъл на залата, с гледка към вечерния „Нов Арбат“ – една от малкото улици, които до сутринта във всякакво време бяха осветени ярко, както самия Кремъл.

Под звуците на наивно-задушевната цигулка и през прозореца-стена градът впечатляваше.

Ето я – великата Москва!

Ето го – светлият образ!

Романтика – колкото искаш!

Студът от онази страна на стъклото не заплашваше. Напротив, подобно на лирика, вдъхновяваше.

Шампанско в кофичка от мелхиор*, червен хайвер и портокали се появиха на масичката само след няколко минути. Едва след това художникът подаде на немеца менюто и го попита какво ще поръчат. Искаше му се не просто да нахрани чужденеца. Искаше му се да го нагости по руски. Искаше му се да устрои на новия си познат приятна вечер.

– Но ти всичко поръча... Повече не е нужно... Не съм много гладен...

– Нима това е ядене?... Това е така, за замезване... Приложение към шампанското... Ама ти си избери от менюто нещо по-сериозно, горещо... Дойдохме да ядем... Значи трябва да ядем така, че тази вечеря да я запомним... За себе си знам какво да поръчам... Идвам тук доста често и още нищо веднъж не съм сбъркал... Такива места в Москва са малко... Ако искаш, мога да ти дам съвет. „Пъструга по московски“... Пригответ я тук изумително, прясна, направо от Сибир... Няма да съжаляваш... Всички чужденци я обожават... Понякога дори специално за нея летят до Москва...

– Това риба ли е или месо?

Руснакът едва се сдържа да не се разсмее. Обаче да скрие усмивката си все пак не можа.

– Не, не е месо... Това е най-вкусната риба на света... Запечена със сметана... С картопки, бели гъби... Ако ти се

* мелхиор – сребристо-бял метал от мед и никел

добави резенче сочен лимон и стръкче южна подправка, получава се истински кулинарен шедьовър... Без преувеличение, пъстругата е наша национална гордост... Повярвай ми... Чужденците са луди по нея... Пробваш ли, ще си обличеш пръстите... Така че, месо винаги трябва да се приготвя у дома, а на ресторант да се яде риба... Хубава риба в магазините ни доставят рядко... Но тук я има... Ето къде авторитетът на страната винаги е на нужното ниво...

На Ралф му хареса такава разсъждение.

Логично и доста приличащо на истина.

А още му хареса как виртуозно руснакът отвори бутилката.

Можеха да се заемат с шампанското.

И с хайвера също.

За година и половина в Москва немецът ядеше хайвер за пръв път. Но не се реши да си признае. Достатъчна му беше издънката с пъстругата.

Гедеерецът не харесваше, когато към него се отнасят покровителствено-снизходително. Още повече, с усмивка.

На Владимир Владимирович подобно, то се знае, прощаваше. Но с чекиста отношенията бяха други. Тук нямаше никакви отношения засега. И за перспективи едва ли си струваше да се замисля. Макар на Ралф хайвера да му хареса. И той го ядеше с такава удоволствие, с такава неопикуема поетичност, с каквато много опитен гурман би ял непознат дивечов деликатес.

При това оранжевите зрънца и шампанското, от гледна точка на немеца, прекрасно се съчетаваха.

Това стана неочаквано откритие.

„Какво пък, този руснак има нелош вкус“ – мислено констатира той.

– С живопис ли се занимаваш?

– Самият аз не знам точно с какво се занимавам... Никога не съм се замислял... Да, сякаш с живопис... Малко прилича... Ако не си съвсем придирчив...

– А в какъв стил?

– Трудно е да се каже... В различно настроение си изглеж-

да различно... Затова, за да не се обърквам, с конкретни определения не съм приятел...

– Странно, как може да не знаеш с какво конкретно се занимаваш?

– С какво се занимавам, знам... Само не знам как да го нарека... Честно казано, все ми е едно... Нека за това да мислят други, зрителите... Който хвали или ругае, той бързо намира нужните думи... Човек по природа е критик... И всеки за себе си е последна инстанция... Авторът не трябва да се вслушва в чуждите мнения... От него тогава малко ще остане... Затова предпочитам да съм глух...

Ралф гледаше художника и съвсем не разбираше за какво говори. С художници още не се беше налагало да общува. Бъдещият историк имаше по-друга представа за човека на изкуството и за изкуството въобще. Изкуството, например, трябва да учи. Изкуството трябва да възпитава. Изкуството трябва да възплащава красотата, в края на краищата. А що за изкуство е, когато самият автор не може да му даде определение? И как да не се вслушваш в мнението на зрителя? Нали заради зрителя се създава всичко. „Не-не, той или скромничи, или хитрува... След като българинът го представи като художник, значи е художник... Защо му е на българина да лъже?... А може пък мен да не ме възприема насериозно?... И да му е наистина безразлично моето мнение... Та кой съм аз за него?“

– Хайде, да пием за изкуството – Ралф се осмели да поеме инициативата. Не му се искаше тази вечеря да напомня на ресторантското бreme с Владимир Владимирович, когато той пребиваваше повече в ролята на статист или подчинен. След три тоста немецът вече не само не си спомняше с каква надменност се приготвяше за Дома на киното, но и не съжаляваше за провалени учебни планове, за несъстоялото се чаишине с бяло хлебче и топено сирене. Харесваше му под плачещата цигулка да вкусува хайвер и да гледа вечерните огънчета на главния проспект на СССР. Харесваше му с чаша шампанско в ръка непринудено да разсъждава за изкуство и за живопис специално. И макар

в дадените понятия те с художника да влагаша различен смисъл, хармонията на вечерта от това не се нарушаваше.

Ралф усещаше съприкосновението с бохемата.

И по нов начин се виждаше отстраняване.

В момента, в който заменяха празната бутилка със следваща, пристигна и препоръчаната сибирска пъструга. На голямо мелхиорено блюдо. Запечена, ароматна, с коричка. Оставаха само да ѝ се изстиска резенче лимон.

Ако по-рано на немца бяха казали, че можеш да получаваш такова удоволствие от храна, той за нищо на света не би повярвал. Естествено, неизразителната роцокска кухня никак не достигаше нивото на московската, той това отдавна го беше разбрал. Но, даже по московски изискваните стандарти, пъстругата предизвика фурор.

От сега нататък за гедерския поклонник на руската кухня художникът стана неоспорим кулинарен авторитет.

Ралф вече му беше простил онази първа среща. По-скоро, онова състояние, в което го беше срещнал в общежитието само преди няколко дни.

Сега не му се вярваше, че това е един и същи човек.

„Поразително...“

Впрочем, типично руската способност да се превръщат от срамежливи интелегентни в откровено безобразни пияници, а на следващия ден – сякаш нищо не е било, отново да придобиват безобиден вид, немцът наблюдаваше не за пръв път. „Днес той е абсолютно различен... Интересно, дали сам го усеща?... Нищо не може да се направи, това е тяхна непоправима национална черта...“

– Ралф, виж, заваля сняг...

Тази новина, както и произнесеното чуждо име, мигновено долетяха до съседните маси. Любопитните веднага завъртяха глави.

Но това любопитство немцът не забеляза.

Той беше отнесен.

Той гледаше в прозореца.

Там, на улицата, стана още по-красиво.

Като в приказка.

На Братя Грим.

Която идеално подхождаше и на непринудената беседа, и на цигулката, и на шампанското.

– Ако при силен студ изведнъж започне да вали сняг, времето трябва да омекне... Искане ми се тази поличба да се сбъдне... Между другото, след четири дни е Нова година...

– Да, вярно...

– Това е любимият ми празник... Макар че при нас, при руснаците, той на всички е любим... А ти къде ще го посрещаш?

– Още не съм мислил... В общежитието, по-скоро... Както миналата година... Други идеи засега нямам...

– Може би да го посрещнем заедно?... Какво ще кажеш?... Поканиха ме в една интересна компания... Голямо богато жилище в сталинска сграда... Обзаведено с вкус, в европейски стил... Качествена японска апаратура... Ще има много народ... Домакинят гарантира на всички веселба до сутринта... Случвало ми се е да гуляя там... Знам още, че ще има истинска прясна гиня от Египет и шикозен домашен „Наполеон“... Помисли... Много качествен вариант... И ако се появим двамата, това ще бъде за всички приятен сюрприз... Нали знаеш как се отнасят у нас към чужденците... Вниманието към теб е в кърпа вързано... Преди всичко от страна на момичетата... Повечето от тези, които ще дойдат, ги познавам добре – една от друга по-красиви... Могат на конкурс за красота да се представят... Сред тях, Впрочем, има и неглупави... Начетени... От прилични семейства... Ще видиш, няма да съжаляваш...

– Да, нова компания е винаги загадка... Не съм против... А в кой район е?

– В най-престижния, на Кутузовски... Номер 24... До дома на Брежнев... Там е регистрирано почти цялото правителство... От проспекта Вернадски е на половин час с кола... Не се притеснявай, проблем няма да има... Можеш да ми се довериш... Независимо от времето и състоянието ти, обещавам да те върна в общежитието цял и невредим... Не се съмнявай... Имам голям опит...

– Относно опита ти, не се съмнявам... Но не знам в какво състояние ще си ти самият...

– В каквото и да съм...

– Веднъж вече те видях...

– Това беше стечение на обстоятелствата...

– ...

– На Нова година всичко ще е другояче...

– Ще видим...

– Отлично, договорихме се...

– ...

– Тогава, за идващата година!... За да не ни напуска и през новата година късметът...

– Няма да ни напусне...

– Ние няма да му позволим...

– Няма да позволим...

Говорът на немеца постепенно губеше яснота и последната „правилност“. Тостовете в крайна сметка се превърнаха във формалност. Макар количеството им да растеше. На появата на третата бутилка Ралф вече не реагира. Както не реагира на това, че си тръгнаха от кафенето последни.

В презръдка.

Едва държащи се на крака.

По пътя, в таксито, руснакът подхвана народна песен.

Протяжна.

Пияна.

Гръмка.

Но до края немецът не я дослуша.

На задната седалка бързо го унесе.

И, килнал се на една страна, той заспа.

На другия ден бъдещият историк, след година и половина безукорна репутация, за пръв път пропусна занятие.

Даже заради главния семинар по специалността, започващ в един и половина, той не можа да се надигне от леглото. На състудентите си от групата и на изумените си съквартиранти нищо не обясни. Макар че, беше ли длъжен Ралф да им обяснява?

Колкото и да е странно, съвестта не го гризеше. Беше му твърде зле, не му беше до съвест.

Славната вечеря в неземната „Ивушка“ се превърна сутринта в няколко гарафи вода, изпити давайки се, в дълго търсене на очилата, които за учудване се намериха под леглото и в частична загуба на паметта, която нито след ден, нито след два така и не се възстанови напълно.

Но за предложението на художника да посрещнат заедно Нова година, Ралф не забрави.

„Защо пък не...“

„Ще опитам...“

„Време е да разширя кръга от познати...“

„Този руснак, макар че е странен, даже много странен, но в него има нещо...“

„Наистина, има...“

14

Поличбата не се сбъдна.

Художникът не позна.

Затопляне в Москва, за съжаление, снегът така и не донесе.

Не стига това, ами сутринта на 31 декември студът би рекорда на двете последни седмици, приближавайки се плътно до минус 45. И нямаше никакви гаранции, че и той няма да бъде бит.

Нито на поличби, нито на метеорологични служби, нито на разума на природата никога вече не вярваше.

Ама и зима!

Даже привикналите на студове московчани се възмущаваха. А какво тогава да кажем за чужденците – същества в болшинството топлолюбиви, придирчиви и извънредно капризни. Живописните басни за руската красавица-зима, чувани в родината още преди идването им в Москва, загубиха за тях цялото си възшебство. А на най-чувствителните към студа не им оставаше нищо друго, освен да скачат във валенки. Като при това валенките се предлагаха основно в ловно-рибарските магазини, незнай-

но защо в невъобразимо гигантски размери и изключително в кално-черен цвят. Да, отстрани изглеждаше доста комично. И да се придвижваш по градските улици в такива промави „гиганти“ беше абсолютно неудобно. Обаче самите чужденци или не го забелязваха, или се правеха, че не го забелязват. Модата, надменността и хуморът бяха загубили за тях актуалност – те не сгриваха. Актуална беше само „зимушка-зима“, от чието традиционно добродушие не бе останала следа. Броят на сплашените от сибирските рекорди растеше от ден на ден. Москва гържеше отбраната. Дори към ония, които кръшкаха от работа безпричинно, започнаха, временно, да се отнасят снизходително. Зимата съумя да настрои против себе си всички – и московчани, и чужденци, задълго загубвайки доскорошната си привлекателност. По-точно, заменяйки я с безнаказаност. Зимата не пощади никого и нищо. Дори в самата празнична нощ. Нежната усмивка на руската красавица с розови бузки изглеждаше навеки заменена с вледеняващо въображението озъбване. Метеорологичните бюлетени по радиото идваха като новини от фронта. Цялата страна ги слушаше, припадна дъх. А по екраните на немоцните телевизори по-често от хората с бели престилки се появяваше само гънещият Генерален секретар на ЦК на КПСС. Макар неговите изявления да нямаха нищо общо с прогнозите. И на него – на времето, тези навяващи скука генерални речи, уви, не влияеха.

Но хората не ги интересуваха нищо друго, освен злополучните студове.

Останалото им се струваше жалко приложение към тях.

През близкото генонощие всички обречено, панически очакваха минус 50.

И всички се стягаха да оцелеят, както могат.

Пред немца неочаквано изникна проблем от малко по-друго естество. Последният поход на Лубянка плюс прекараната с художника вечер в „Ивушка“ му отвориха очите за неговия не особено естетически външен вид. Трябваше

бързо да се предприеме нещо. На страха, провокиран от глобалния студ, се появи сериозен конкурент.

И това също беше страх.

Страх да се окажеш в новозодишната нощ обект на криви, насмешливи погледи и шеги.

Ралф сметна за свой дълг в елитното московско общество, обкръжен от млади, представителни хора, да изглежда елегантно и достойно.

Време беше да премине на по-светско ниво.

И да си постави по-високи цели.

И заради това, ще не ще, се налагаше да жертва свръхзапомянето.

Вместо вече степалите се пуловери, отново се появиха абишуриентския му костюм, светла риза, вратовръзка. Вместо пухеното яке – сукнено палто. Само на заешката ушанка не се намери алтернатива. Поне реши да не я завързва под брадичката.

Ясно е, че Ралф не взе веднага това радикално решение. Той си устрои истински тест по мъжество. Без да пропусне нито една прогноза за деня, претегли всички „за“ и „против“.

И се реши.

Тази волева „победа над себе си“ моментално се отрази на настроението му. Бъдещият историк сам се учуди на неочакваната си смелост. В известен смисъл, рискована и безумна. Не се съмняваше, че подобно геройство тази вечер ще остане без внимание от гостите. Руснаците е трудно да ги удивиш с нещо подобно. Риск и безумие на тях не им липсва. Имат си предостатъчно риск и безумие. Но поне художникът задължително трябваше да го забележи. Именно заради него немецът се стараше.

Ралф нямаше търпение по-бързо да се реабилитира за предишния си външен вид.

И се навиваше като гете.

Оказа се, че примерни, правилни и всякакви подобни „светии“ също могат да бъдат обсебени от хазарт.

И то какъв!

Ралф гореше от желание да тръгне от общежитието.

За пръв път!

За цяла нощ!

Ралф предвкушаваше необичайния празник в непозната интелегентна компания.

И заедно с това се гордееше с победата си над студа.

От неговите колеги-чужденци никой не бе способен на такава постъпка.

Онези – напротив, топлеха се, спомняйки си за родните места.

Топлеха, ругаеха, жалеха.

И в крайна сметка се смиряваха.

За тях Новата година, както погълналият цялата съветска цивилизация студ, се превръщаше в сурова календарна неизбежност. От която едва ли можеше да се очакват никакви положителни изненади.

Ралф се оказа натура по-творческа.

И по-решителна.

Половин час до появата на художника бъдещият историк беше вече в пълна парадна форма. Добре, че съквартирантите се бяха пръснали. Затова никой не му пречеше пред огледалото да се върти на воля, усъвършенствайки собствения си празничен образ. Да репетира погледи и жестове още никога не беше му идвало в главата.

И ето, че му дойде.

Ралф сам си се харесваше.

Дори с родния гедерски одеколон „Флорена“ се напръска по-силно от обичайното. Да не изветрее до сутринта. Единственото, което все още не достигаше на немеца, беше жизнерадостната усмивка. Макар с усмивката, навярно, не трябваше да бърза. До историческите удари на Кремълските куранти* имаше почти четири часа. И не беше маловажно да не прегори по-рано.

В душата на гедереца отдавна беше запечатана старинната руска поговорка: както Новата година посрещнеш, така цялата година ще прекараш. Имаше нещо фа-

*куранти – часовник със звуци

тално в нея. Сега се появяваше безценна възможност да провери тази фаталност на собствен гръб. Така че, подготвяйки се за празника, второкурсникът от МГУ се грижеше и за своето бъдеще. Независимо от това, че до идването си в Москва и понятие си нямаше от суеверие.

За пръв път немецът толкова педантично и обстоятелствено се замисляше за появата си пред хората.

За пръв път беше толкова придирчив към собствената си персона.

Днес той разбра, че да се харесаш на самия себе си се рогее с изкуство. Докато да се харесаш на другите, е по-скоро труд.

Днес Ралф уместно съвместяваше и двете задачи.

Днес Ралф беше във всичко максималист.

Макар че, от друга страна, можеше да не се старае толкова и да не прави подобни жертви.

Чужденците в Съветския съюз се харесваха почти на всички, почти винаги и почти във всичко. Независимо с какво се занимаваха и как изглеждаха. Независимо в какви домове и компании попадаха. На всяка трапеза към тях се отнасяха с повишен пиетет. И към тях, който знае защо, автоматически възникваше доверие. Дори и да не го заслужаваха.

Формалният статус на чужденеца беше ключето-отварачка към повечето добродушни съветски сърца.

И чуждоземните господа-другари се ползваха от това ключе с охота.

Сривове се случваха много рядко и то по недоразумение.

Ралф съвсем забрави, че в Москва той самият е истински чужденец.

На практика той още не изпитваше необходимост от този привилигирован статус.

Искаше му се да изпъква сред равни.

Тоест, заслужено.

Искаше му се да побеждава в честна борба.

Тоест, по мъжки.

Въоръжил се с всички свои достойнства, Ралф се при-

готви за поход към поредната победа. Която той вече беше записал в своя актив.

Чакаха го нови откровения.

Чакаше го феерична нощ.

И очакването беше взаимно.

Нова година – явление магическо.

15

И домакините, и гостите, разучили, че приятелят на художника е гедеерски студент, се оживиха.

Във всеки случай, интригите на вечерта мигновено станаха с една повече.

Може да не е американец, англичанин и даже не финландец, но все пак е „општам“, от чужбина. Чужденец – това изчерпва всичко.

Часовникът в антрето показваше точно 10.

Народът се събираше.

Народът бавно разпускаше.

Както може да разпуска презвият руски народ.

В голямата стая едновременно работеха телевизор и магнетофон. В ъгъла, до потъналата в светлини елха, дълговато момиче с китара пееше нещо задушевно. А в редките паузи между скучноватите самодейни песни, няколко внимателни слушателки гръмко го аплодираха.

В съседната стая разпалено спореха за хокей любители на спорта. Виждаше се, че са се събрали фенове.

Останалите, нямащи склонност нито към грънкането на китарата, нито към спорта, също не седяха мълчаливо.

Накрайно, всеки по своему очакваше поканата за масата. Опитвайки се, междувременно, да създаде у непознатите гости първо впечатление за себе си.

Празничният процес стартираше.

Но до Ралф не се докосна веднага.

На почетния гост дадоха време за адаптация.

За начало на немца му се искаше да се стопли, да огледа обстановката, да почувства пулса на вечерта. Разбира се, него веднага с радост биха го приели във всеки мини-колек-

тив. Но при руснаците не бе прието да проявяват инициатива по отношение на чужденците. Инициативата, значи и правото на избор, трябваше да излезе от него самия. Знае ли човек какви са вкусовете и предпочитанията му? Още повече, руснаците винаги поставяха вкуса на чужденците над своя. А сега... толкова сериозен млад човек. С очила. Бъдещ историк. И сигурно отличник.

Ралф, обаче, не бързаше да се проявява.

Имаше цяла нощ пред себе си. Не беше трудно да предугади как ще се развият събитията на полето на празника. Като се помняше в многогласието и кулинарните аромати, идващи от кухнята, немецът изучаваше руския бит отвътре. Беше му интересно да види как живеят московчани. Нали година и половина той общуваше само със съквартирантите в общежитието. Т. е. с хора от други градове. С „пълноценни“ московчани се виждаше само мимоходом във факултета и в частно жилище попадеше за пръв път. И изведнъж – направо в елитно. Макар немецът да нямаше представа нито кои са домакините, нито с какво се занимават. Но че е попаднал в нетипичен московски дом, обитаван от нетипични труженици, нямаше съмнение. Оказваше се, че в трудно наемания се Съветски съюз също можеше да се живее в комфорт, каквото повечето спроштели на комунизма, незнайно защо, свързваха преди всичко със Запада.

Художникът делово се ориентира в ситуацията и незабелязано предложи на Ралф да се „приземи“ в свободния ъгъл, на „неутрална“ територия.

Нито към разгорещения мъжки спор за хокея, нито към соловия концерт до елхата ги теглеше. Да наблюдаваш отстраня беше къде по-забавно. Немецът го радваше, че спътникът му се познава буквално с всички и не се отделяше на крачка от него. Той ценеше особено високо чувството за отговорност в човека. А отделните реплики на руския му приятел – уместни, немногословни и с безжалостен хумор – не само предизвикваха усмивки по лицата на седящите наоколо, но и вдъхваха увереност на Ралф. Даже

любопитстващите погледи, които периодично улавяше, днес не го смущаваха.

Днес той си имаше защитник.

Във всеки случай, на това можеше да разчита.

Самият бъдещ историк, макар и удостоен с особено внимание, не се приближаваше до образа на типичния чужденец. За околните той беше загадка. Да осъществят контакт с него мнозина биха искали. Но на никого не му стигаха решителност. В присъствието на чужденец, при това на презва глава, руснаците винаги страдаха от излишък на интелигентност. Пречеше им баналната стеснителност. Ако бяха интелигенти по природа, разбира се.

Затова всички чакаха повод.

Въпреки че, пълна чаша имаше вече всеки. И всеки по нещо си попииваше. Но занятието изглеждаше по-скоро предварително, за закривка.

Истинското пиене, по руски, още не беше започнало.

Склонен към протоколна точност, гегееецът набързо преброи на голямата маса за сервиране деветнайсет марки различен твърд алкохол. Плюс шампанско, плюс по три сорта бяло и червено вино. Предложеният избор порази бъдещия историк. Такава шикозна колекция можеше да се намери само в недостъпните барове на „Интурист“ и във вилните магазини „Берюзка“. „Да, видимо домакините са състоятелни или много влиятелни хора... Или са свързани по работа със Запада...“ Още преброи Ралф двадесет и девет присъстващи – седемнайсет мъже и дванайсет жени. Включвайки себе си и художника. Дори за жилище, голямо в сравнение с роцокското, това си беше доста. При това, място за всичко имаше. И леката блъсканица по време на местене не дразнеше. Празникът си е празник.

Пийнал, заедно с художника, по глътка от предложено-то им бяло „Мартини“, Ралф се оживи. Разбираше, че от допълнителния интерес към него все едно няма къде да се гение. Така че, по-добре изначално да не се отнася към това твърдение сериозно и да не се комплексира. В края на краищата, беше дошъл тук да празнува Нова година, а не да

урежда личния си живот. Историята със състудентката му Наташа още не беше успяла да се изветри от главата му. Затова, за да не се напъкне на нови, ненужни приключения, немецът реши да се харесва на всички наведнъж. Да се харесва на всеки поотделно беше прекалено трудно. А пък само на някого – прекалено опасно.

Намерил подходящ повод, Ралф се усмихна широко.

И му се получи намясто.

Същата минута прозвуча команда: „На масата!...“

Всички се разшумяха.

Засуетиха се.

Не знаеха кой кое място да заеме.

По-точно, да избере.

Но след няколко секунди стана ясно, че всичко предварително е разписано в специален „документ“. И от измислената схема не може да се излезе.

Дядо Мраз и Снежанка (преоблечените домакини) викаха всеки поименно.

Естествено, бъдещият историк го настаниха до художника.

Съседка от другата му страна се оказа... момиче, замислено след две седмици за постоянно в Израел.

За което Ралф разбра от първите ѝ думи.

Макар отначало въобще да не схвана за какво става дума.

16

Изменник на Родина.

Той същият – враг на народа.

Той същият – просто предател.

Тези ужасни думи бяха познати от детството не само на съветския, но и на гегеевския патриот. Впрочем, на каквото и език да са произнесени, смисълът им е винаги пределно конкретен и еднакво безпощаден.

Независимо за кого се отнасят и на какво се основават.

С такива думи никого не замерят напразно. Даже най-аполитичните и бездушните.

В тези думи има особен смисъл.

И особен фитил.

Е, как можеше да реагира идеологически подкованият от детството Ралф на откровенията на рижевокосата си съседка? На явно благодушното, демонстративно-пренебрежително отношение към всичко съветско и социалистическо? На възмутителните реплики по адрес на страната, която я е отгледала? Между гостовете за отиващата си година тя няколко пъти повтори, че скоро я очаква среща с истинската ѝ, историческа родина. Че с „тази“ нищо не я свързва.

Западът ѝ помогнал.

Свободата възтържествувала.

И мечтата на нещастното ѝ семейство най-сетне се сбъднала.

– Мечта?... За какво?... – с несвойствена за чужденците ехидност немецът се поинтересува.

– Ралф, на Вас ви е трудно да ни разберете... Вие сте чужденец... Вие сте от друг свят...

При все че, от кой свят е гедерецът, на трапезата знаеше само той.

Вместо да продължи диалога, Ралф погледна съседката си. Но следи от страдание не откри нито в очите ѝ, нито в луничавото ѝ ухилване. Напротив, тя надминаваше останалите по активност. И всичко по нея беше чуждо, модно и скъпо.

„Ама лъже, сигурно лъже!...“

Още в ГДР, преди опитикуването за Съюза, на немца компетентно му бяха обяснили защо някои съветски граждани бягат от страната си. При което ги наричаха предатели. В Източна Германия подобен род негодия също се срещаха. И не толкова рядко, колкото за това пишеха местните вестници. Убеденият комсомолец-ефрейторец знаеше истинската цена на тези хора. Такива продаваха Родината, заради личната си изгода. Такива ги заклеимяваха и презираха публично. И ги зачеркваха от славната гедерска история с черно мастило.

Но което възмуцаваше най-много Ралф беше, че за голото заминаване на емигрантката и за страната-агресор Израел на трапезата говореха без осъждане, съвършено спокойно и дори делово. Пиейки, замезвайки, на музика. Всички! В това число и приятелят му художник. Немецът оставаше с впечатлението, че седи не на приятелска маса със съветски другари, а сред потенциални врагове и нихилисти. И това им бил славният московски елит! Това им била компания-забележителност! Ралф едвам се сдържаше. От възмущение всичко вътре в него кипеше. Макар да не рискува и да не пророни никакви остри думи, нямаше съмнение: мислено си ги повтори не един и два пъти. И сигурно толкова пъти си спомни за своя наставник Владимир Владимирович. Ето кой би се разправил с тях!

Към полунощ еврейско-емигрантската тема беше напълно изчерпана. Започнаха да я заменят с вицове, разни смешни небивалици и несвързано празнично бърборене. А след очакваното приветствие по телевизията на регистрирания в съседство Генерален секретар на ЦК на КПСС, намислили си под звъна на курантите по дванайсет желания, всички, с преливащи чаши в ръце, се хвърлиха да се целуват. От този момент напътък немецът не намери повод за негодовство. И с цялата си гуша се вля в колектива.

На Ралф му се наложи да се разцедри чак за двадесет и осем целувки. Рижевокосата изменничка също получи една частичка неподправена „чуждестранна“ нежност. А къде да се гене немецът! От новия си образ не биваше да излиза. Ралф дори пожела на настрадалата се еврейска красавица на добър път. И, за всеки случай, мир на целия Близък Изток.

Благодарение на водката.

Благодарение на шампанското.

Съчетанието на тези две различни напитки стремително освобождаваше от стереотипи, насочвайки бойното трапезно настроение в пълноценно празнично русло. Пък и на гостите бяха предложени толкова много необичайни и апетитни ястия, че от всичко им се искаше да опитат. А и всички блюга, даже най-екзотичните, великолепно се съче-

таваха и с водката, и с шампанското. Не можеха да спрат, а и не им се искаше. Друга такава трапеза можеше да няма.

Точно в два часа московско време, в чест на настъпилата в Европа Нова година, художникът неочаквано взе гумата и, помолил да намалят музиката, вдигна тост за скъпия чуждестранен гост.

Произнесе го прав.

Това беше малък шедьовър на ораторското изкуство.

Толкова приятен сюрприз Ралф не очакваше! Такива комплименти изчервеният гедеерец никога не беше чувал дори от любимата мама. И не беше предполагал, че притежава всички тези достойнства. По-скоро беше удивен, че руският му приятел толкова внимателно се е възлеждал в него.

Значи, не само знае цената му.

Но и го ценя.

А като добавка към тоста, по телевизията пуснаха песен на немски.

Пълен възторг!

Викове.

Аплодисменти.

И пак безброй презгръдки и целувки.

Но, вече в по-горещо изпълнение.

Момичетата си загубиха ума по Ралф.

Веднага след захаросания гедееРСКИ шансон те хорово започнаха да скандират „танци“.

И почти на минутата танците започнаха.

За Ралф се водеше битка.

На всяка музика.

Но, най-вече, както и се очакваше, на бавната.

За да не обиди никого, на немеца му се наложи да приема всички погани. Макар сам да не проявяваше инициатива. И към никого да не се притискаше. Имайки определен дискотечен опит, с едно и също момиче бъдещият историк повече от два пъти поред не танцуваше. Знае ли човек... Ами ако развеселените момичета го разберат неправилно. А и точно така биха го разбрали.

Предпазливостта не напускаше Ралф.

Отношенията с Наташа му бяха дали урок за целия останал живот. Сега около него се въртяха десетина огне-гушащи наташи. От всяка от тях можеше да се очаква клонка.

Музиката нямаше край.

И потракването по дъбовия сталински паркет – също.

Паузи между танците се правеха само за кратък тост.

Това беше единствената възможност да си поемеш дъх.

И да седнеш за минута на стол.

Благодарение на водката.

Благодарение на шампанското.

Към три часа през нощта, обаче, обстановката в апартамента се промени. Започна предаването на хокейния мач на века пряко от Америка. Между тамошните богаташи-професионалисти и непобедимите съветски шампиони. Сега се изясни защо вчера толкова много се говореше за хокей. И за руснаците, и за американците това беше суперсъбитие, надхвърлящо рамките на спортно състезание. Не, не за медали се играеше и никакви звания не се присъждаха. Затова пък, пред света на карта се залагаше националният престиж и глобалното политическо лидерство. Кои кого? И с какъв резултат? Кому ще натрият по-яко носа? И ще изнесат ли въобще някого на носилка! Студената война приемаше за една нощ недвусмислен образ и конкретни очертания. Конкретни тактически задачи, фалове и безмилостни силови прийоми.

Повечето незабавно се лепнаха за телевизора. Но никой не изключи музиката и най-усърдните поклонници на Терпсихора, на първо място израелската емигрантка, продължаваха да ритат. От народни танци до свръхмодерни. От забавни до еротични. Без да забелязват нито премизващия разноцветен екран, нито заекващия от възмущение пресипнал коментатор, нито подскачащите от местата си запаленковци.

Танци и едновременно хокей по телевизията до предела на звука – това е също по руски.

Трябваше да се избира.

И Ралф направи своя избор без да се замисля.

При цялото си безразличие към спортните зрелища, немецът се присъедини към яростните поддръжници. Непрестанното влачене на крака в компанията на танцуващи девизи му беше омръзнало. Сега се появяваше шанс да поседи до художника, да си пообщуват. Но той, за съжаление на немеца, го поглеждаше доста рядко. За да сподели впечатлението си от мача. Художникът беше обсебен от играта. Художникът беше там, отвъд океана. Шайбата, стиковите и бистките между здравите трезви мъже го интересуваха не по-малко от останалите.

Ралф не вярваше на очите си.

Ралф не вярваше на себе си.

Винаги беше смятал, че масовата любов към спорта е участ на пролетариата. Макар, разбира се, бъдещият историк да нямаше нищо против пролетариата и пролетарските страсти. И така, след всяка вкарана във вратата на американците шайба, размахал ръце, той в синхрон с всички скачаше от стола със сърцераздирателни вопли: „Ура!!!“

И заедно с всички на крака изпиваше полагащата се в случая чашка.

А вкарани шайби в този мач имаше немалоко.

Благодарение на зрелището.

Виват на водката.

Виват на шампанското.

Те променяха отношението към спорта.

Те променяха отношението към съветския зрител, съветската бохема и съветския хазарт.

Това беше първият и последен хокеен мач в живота на Ралф, изгледан от край до край. При финалната сирена той вече беше забравил, че преди хокея се бяха случвали някакви други неща.

За всеобща радост в малката ледена война за 60 минути чисто време руснаците победиха с разлика от две шайби.

Пред очите на целия свят.

Напук на целия свят.

После празникът продължи още дълго.

Но за Нова година вече почти не се споменаваше.

Камо всеки празничен повод и този се изчерпи.

Много по-често всички споменаваха масовите сблъсъци и вкарани шайби.

Победата над американците, при това на техен лед, се оказа по-важното събитие.

Събитие, на което предстоеше да стане част от епохата.

17

Много му се искаше да пие.

И силно го болеше главата.

Бъдещият историк се свести в мрак. Без да разбира нищо къде е, нищо какво става с него. Едва след няколко секунди се усети, че не е в родното общежитие. И че лежи не в собственото си легло. Че е съблечен, но е без пижама. А до него, под едно и също одеало, спи още някой. При това, толкова до него, че се усеща високоградусната топлина на чуждото тяло. Страхувайки се да помръдне, немецът започна да се услушва в тишината, но не дочу нищо звук. Както и не чу в главата си нищо една здрава мисъл.

На примрелия от жажда гегеерейц му се наложи доста да се помъчи, преди новогодишните приключения да се завършат поне частично в съзнанието му. И благодарение на напрегнатите му усилия мрежата от бурни събития започна крачка по крачка да пристъпя към възстановяване.

Не съвсем в протоколна последователност и само до момента на приключването на хокейния репортаж от Америка. Триумфът на съветския патриотизъм прекъсваше връзката. Сякаш в жилището бяха спрели електричеството. Мозъкът му се опитваше да се съпротивлява, но силите му не стигнаха. По-напътък от предположенията и догадките нещата не мръднаха. Пропаданията в паметта му бяха повече от самата памет.

Впрочем, какво е ставало след хокея можеше да разследва по-късно, на трезва глава. Но кой лежеше до него сега? Бъдещият историк даже не можеше да разбере мъж ли е

или жена. За да разбере, сигурно трябваше да пипне тялото. Но как? В тъмното може, без да иска, да сбърка нещо. Ами, ако човекът вземе, че се събуди в този момент? Какво ще си помисли? Ако е художникът, добре. Той все пак е почти свой. А, ако е някой друг? Ако до него спи рижавата еврейска красавица, която с такъв хъс танцуваше всеки път с Ралф? За по-лош вариант не можеше да помисли. Немецът не знаеше къде да се дene. Още от детските си години не обичаше да ноцува на гости, даже на село у родната си баба. Да не говорим за това, да спи в чужда къща в едно легло с някой съвсем чужд.

Как е могло да се случи? Защо художникът не го е закарал в общежитието, както обеща?

А пък обеща!

И ако този до него не е той, къде е сега! Нима се оказа неблагоприятен?

Немецът веднага си припомни първата среща с него.

Пияната му физиономия... Скъсаната риза...

Ядоса се.

На своята доверчивост.

И на неблагоприятността на художника.

На цялата руска нация.

Но ядът не помагаше.

Той, напротив, му пречеше да се съсредоточи.

Провокираше го.

От изнервеност на Ралф още повече му се пиеше.

Гърлото му не само беше пресъхнало.

Сякаш беше облепено с шкурка.

И какво да прави бъдещият историк не знаеше.

Но не можеше повече да търпи този тормоз. Той беше сравним само с нечовешко изтезание.

Оставаше да импровизира.

За сметка на своя страх.

И на своя страхлив риск.

Т. е. да тръгне за вода насяло.

Бос.

По гащи и без фланелка.

Да не умре от жажда.

И не умря.

В края на краищата махмурлийските страхове се оказаха преувеличени.

Реалността пощадя немца.

И той бързо намери и вратата, и кухнята, и дългоочакваната студена вода. И веднага напиша ключа на лампата в антрето. И никого не срещна по пътя си. Явно всички спяха, ако въобще в къщата имаше някой.

На часовника немецът не обърна внимание и въздъхна с облекчение, когато установи, че това е същото жилище, в което го доведе вчера художникът. Подозрително и странно му се видя само, че в кухнята беше разтребено и неестествено чисто. А в стаята, където през нощта се проведеха основните баталии, освен мигащата отчуждено самотна елха, нищо не напомняше за оптималия празник. Не го домързя даже да направи още една крачка и да погледне през отворената врата.

„Нима на всички са им стигнали силите да се разотидат по къщите?... Вярно, героичен народ...“

„Дори пиянството не може да ги сломи...“

Но да се разсъждава за пъргавината на юнаците-стопа-ни и мобилността на гостите, нямаше смисъл. Всички те, както и самият полузабравен празник, вече принадлежах на миналото. Сега беше по-важно да си изясни кой именно лежи до него в леглото.

И това трябваше да направи деликатно, без шум, без да включва осветление в спалнята.

Този път немецът не се обърка.

Справи се с тъмнината като опитен конспиратор. Той безшумно се промъкна, няколко пъти предпазливо цъкна с намерения в кухнята кибрит и без да се напруга установи, че ложето дели с него не друг, а художникът.

Това беше най-търпимият вариант.

Немецът се успокои.

И на главния въпрос си отговори, и жаждата си утоли.

Сега можеше още малко да поспи.

Заедно с руснака.

Току-виж главата му си дошла на мястото.

И паметта му лека-полека се възстанови.

Той даже не потърси грехите си. Сигурно бяха прилежно съгнати някъде.

Когато бъдещият историк отново се мушна под одеалото, бодна го една неочаквана мисъл.

Все пак, в безсъзнателно състояние да се окажеш в леглото с мъж, е едно. А пък да легнеш с него, когато си с ума си, е друго и доста необичайно усещане.

Ралф се страхуваше да не събуди художника.

Ралф се изпружи в права линия.

Като гимнастик.

Нямаше избор.

Но имаше изход.

По-бързо да заспи.

За да може по-скоро окончателно да се събуди.

И да се прибере в общежитието.

При своите си работи и проблеми.

Дори едничка мисъл за студа навън не мина през главата му.

Топлината на чуждото тяло вече не го смущаваше.

18

Когато художникът разтърси приятеля си, вече беше вечерта на втори януари.

Чувството за празник никога досега не беше изневерявало на немца. Руската веселба за пръв път му направи не само чувството за светоусещане, но и за времеусещане.

Трудно му беше да го приеме.

Безпогрешната гедерска машина изведнъж засече. А успокоителните интонации на отлично чувстващия се художник, бяха като издевателство над полусънното състояние.

Като цяло немецът беше проспал повече от денонощие, макар отначало да му се струваше, че са само няколко часа.

– Не се вълнувай, Ралф... Не заслужава да се ядосваш за глупости... С всеки може да се случи... Още повече, ако си

неопитен... Животът в Москва е богат на приключения... А пък празникът си е празник... Затова следващия път вече ще знаеш: никога не редувай водка с шампанско... И тази адска смес не се нарича коктейл... Аз те предупреждавах, но ти си инат... Уверяваше ме, че ти харесва... Че у вас, в Германия, много обичат да правят така... Може да обичат и да го правят... Но не в тези количества, които ти преодеяла за една нощ... Хайде, свързай се по-бързо...

– Ето, че се проявих...

– Важното е, че ти се оказа готов за подвизи... Пи, без да отстъпваш никому, от сърце... И не само аз го забелязах... Даже когато не скандираха „До дъно!“, ти пак пиеше на екс... Сякаш даваше пример... Като истински сибирняк... И не пропусна нито един мост... Такъв немец руснаците още не са виждали...

– Но да се пропуска не е прието... Всички ми го казваха... Ако беше ме предупредил отрано, понякога щях да пропускам...

– Отначало се гържеше... Около два часа... Но когато осъзнах, че ти е достатъчно и е време да си починеш, ти вече не ме слушаше... Всички останали слушаше, освен мен... А след хокея никой не можеше да те спре... Ти се гедереше... Като за своя отбор... С цяло гърло... Сякаш повече от всички искаше да отпразнуваш победата...

– ...

– И после, не забравяй, че си чужденец... На масата всеки търсеше повод да пише с теб... Нима не го разбираше? Макар че, ако питаш мен, на теб всичко това ти харесваше... Ти нямаше нищо против... Изпадна във възторг, че руснаците са взаимодейвали от немците думата „брудершафт“... И пиеше безотказно с всеки... А плахата ти сговорчивост и доброта впечатляваха момичетата... Не знам, не знам, може просто да ти се е искало да се целуваш... Даже не чакаше да ти наливат, сам си наливаше... Това нямаше как да продължи вечно... Ту водка, ту шампанско, ту водка, ту шампанско... Понякога и двете... И свърши, както свърши...

– А ти защо не ме откара в общежитието?

– Термометърът показваше минус петдесет... Излизах на улицата на първи, през деня – когато ти спеше в креслото... Опитах се да хвана такси, за да те натоваря като багаж – безуспешно... Около половин час чаках на спуга – нито една кола не спря... Краката ми замръзнаха, ръцете също... Бях готов да платя колкото ми поискат... Но никой не спря да попита: „Закъде и колко?“... В новогодишното утро винаги е така... А за автобус или тролейбус ти не ставаше... Пък и аз не бях в най-добрата си форма, разбих ме... Или щеше да ни прибере милицията, или да замръзнем някъде по пътя... Нямахме да ни спаси дори повишеното съдържание на алкохол в кръвта...

– Излиза, че съм спал повече от едно денонощие?

– Не е сложно да пресметнеш... Ако се брои от момента на първото ти заспиване и се прибавят седем-осем часа, например... Вдигях те от креслото да обядваш... Но по-добре да не бях го правил...

– Да обядвам?

– Да, ти още вдигаше мост... Към три минути... Като партиен секретар...

– ?!

– А варенките помниш ли?

– Варенки... Какво е това?

– Като пелмени, само че с извара... Мисля, че ги хареса...

– ...

– И динята ли не помниш?

– ...

– Тогава и тортата не помниш... На която с крема беше написано: „Freundschaft“...

– Не помня...

– И съседите от отсрещното жилище...

– Не...

– А какво помниш?

– Хокея помня...

– Ама и ти... Хокеят свърши още в шест сутринта... И тогава започна истинската въртележка... За радостта от великата победа...

– ...

– След варенките ти още танцуваше... Всички бяха поразени от твоята издържливост... А как в хор с останалите запяваше!... Аз дори се учудих откъде един немец знае толкова наши песни... Ти специално ли си ги изучавал... Сериал можеше да се заснеме... Двучасов поне... Но след това ти пак седна в креслото и се изключи... Този път вече окончателно... Пред очите на всички... И ние с домакина решихме да те пренесем в спалнята... Събухме, съблякохме те и те сложихме в леглото... Ти не се съпротивляваше... По-точно не даваше признаци на живот...

– Какъв срам... Национален позор... Какво ще си помислят сега за немците?

– Не му придавай особено значение... Всички бяха пияни... И едва ли на сутринта са си го спомнили...

– И момичетата ли?

– Повечето наши момичета пият не по-зле от мъжете... Не го ли забеляза?

– Когато самият ти пиеш в компания, не обръщаш внимание колко пият другите...

– Вярно... В този смисъл е по-добре да се напиваш порано... После вече не забелязваш до какво състояние се написват останалите...

– Рижокосата ми съседка и тя ли се напи?

– И още как... И се увесваш на врата на всеки...

– И на мен ли?

– И на теб...

– И какво?

– Не бой се, нищо... Не те дадох да те разкъса... Пазих те... И не само от нея... Когато се напи, много ти се лепиха...

– Макар да се смееш, все пак ти благодаря... Никога повече няма да пия толкова... Тази Нова година ще ми е за урок...

– Аз даже легнах до теб, когато разбрах, че и рижавата ще остава... Да не изпревари... На нея морето ѝ беше до колене... Никога не съм я виждал такава...

– Ти ме спаси...

– Ти разбра ли, че спяхме заедно?

– Да, през нощта ставах един път... По принцип, не обичам да ноцувам на чуждо място...

– Ако те покана на гости и се заседим до късно, ще останеш ли при мен?... В моя дом няма от кого да се страхуваш, освен от самия мен... Живея сам...

– А имаш ли си момиче?

– Разведен съм...

– Толкова млад и вече разведен?

– Ние, руснаците, обикновено рано се женим... И рано се развеждаме...

– И деца имаш?

– Имам...

– Ама си и татко?! Виж ти...

– При нас татковци и по-рано стават... Много акъл за това не се иска...

– А на колко години си?

– По-голям съм от теб с четири години...

– Откъде знаеш аз на колко съм?

– Работя в КГБ...

– Вярно?

– Не се бой, шегувам се... Вие, чужденците, при думата КГБ винаги се стряскате... Така са ви наплашили... Нима ти приличам на казеец?

– Приличаш...

– Да?!

– Наистина приличаш...

– Ама ти, какво, познаваш ли ги?

– Не бой се, аз също се шегувам...

– Чужденците обикновено не се шегуват така... Никога не се шегуват с това, от което сами се страхуват...

– Ти си бил още и психолог...

– Съвсем малко... На обществени начала... В свободното от художество време... У нас, в страната, да не си психолог, поне малко, не може...

На вратата на спалнята се почука.

– Да, идваме!!!

– Къде отиваме?

– Ще пием чай с домакините... Умориха се да те чакат... Специално са опекали ябълков сладкиш... А точно в осем ще дойде кола... Още сутринта поръчах такси... Ще те откарам и после ще продължа... Нали помниш, че в другиден имаш изпит?

– Помня... И колкото и да е странно, даже помня по кой предмет... А домакините, що за хора са?

– Той е летец... Лети по международните линии... Африка, Латинска Америка, Европа... Вижда доста повече, отколкото ние с теб тук... Тя му е жена... Хубави хора... Смятам, че и друг път ще им гостуваме...

– Срам ме е да се появя пред тях... Те със сигурност са ми се смели...

– Не го мисли... Те са свои... Напълно им се доверявам...

– Еврейката замина ли си?

– Бягай да се миеш... Замина си, при това завинаги... Време ѝ е да си стяга куфарите... Представям си колко са... След два дни лети за Виена...

– За Виена?

– Всички евреи, които заминават за Израел, летят през Виена... Има такова споразумение... Това е основният им маршрут... Хайде, в банята на полицията има нова четка за зъби, зелена, за теб я донесох... Бързо...

– А ти през това време се извини от мое име на домакините...

19

За първата си през новата година среща с Владимир Владимирович Ралф тръгна в лошо настроение.

Гризеше го съвестта.

За което си имаше причина.

Поредният отчет на немца изглеждаше като никога кратък и сух. Срамно му беше на честния комсомолец-ефдейотец да си признае за пиянството, което миналата седмица се беше случило два пъти. Пък и за новия руски

приятел не му се искаше да споменава. Защо да се прикачват някакви подозрения на един интелигентен човек? Даже за рижавокосата изменничка на Родината нямаше нищо ред. В края на краищата, щом са дали разрешение за заминаване на цялото ѝ семейство, значи тези хора вече не представляват никаква опасност за съветската държава. „В спецслужбите за тях със сигурност всичко е известно.“ И излезе, че няма за какво да пише. През последните дни, освен неочаквано завързалата се дружба с художника и небивалата по размах веселба, нищо съществено – нищо на бъдещия историк, нищо покрай него – не се беше случило. Всичко, горе-долу наистина важно, се случваше изключително вътре в него – в душата и мислите му.

На път за Лубянка немцът се опитваше да предвиди предстоящия разговор.

Като анализираше писанията си, той едновременно се обвиняваше и оправдаваше.

Ралф не разбираше къде точно минава тази невидима линия за разделяне на личното и служебното.

Кой определя границата?

Как изглежда тя?

И доколко частният му живот в реалността е частен?

Да, днешният отчет все щеше да мине някак – всичко да се припише на празника и началото на зимната сесия. На тази надежда се осланяше. Но какво ще прави в бъдеще? Постоянно и подробно да си признава личните тайни? Да превръща служебните отчети в страници от автобиографията? А какво да прави с увлеченията и слабостите на собственото „его“, да ги предава ли? Макар че, да се скрие нещо от Владимир Владимирович така или иначе беше невъзможно. Това би било безполезно и опасно. Владимир Владимирович обръщаше внимание на детайлите, докопвайки се винаги до истината. Хипнотичните му способности да вижда през всеки и всичко не будеха ни най-малко съмнение. Той и в това беше в най-висока степен професионалист. Освен това, той можеше да има и паралелни източници на информация. И най-вероятно ги имаше.

Колкото по-малко спирки оставаха до площад Дзержинска, толкова повече Ралф се притесняваше.

Ту го хвърляше в огън, ту го втрисаше от студ.

И за това си имаше причина.

Тържественният прием, който устройха на гедееца в Деня на чекиста, трябваше да стане определящ в по-нататъшната му съдба. Във всеки случай, онази сутрин нямаше съмнение в това. Нали го честваха като герой. Само речта на Владимир Владимирович, произнесена на крак в присъствието на колегите му, с чаша коняк в ръка, колко много значеше! И ето ти сега! Едва връчиха на героя подарък и му благодариха за активността и само след седмица тази активност се срина по наклона. Немцът нищо веднъж не беше се възползвал от поименния фотоапарат. Даже не беше надникнал в инструкцията. Макар подаръкът явно да беше с конкретна цел.

Ралф се чувстваше виновен.

Ралф обеща на себе си да се поправи.

С цялата тежест на крехкото си тяло той едва отвори вратата на лубянската крепост.

Тръгна по протрипата пътека.

Докато се качваше на втория етаж, свали шапката си и се среса. Кое то много често забравяше да прави. Външният вид, разбира се, не играеше никаква роля в тази ситуация, но трябваше някак да компенсира недоволството от себе си. И в същото време се настрои.

Вече беше готов да почука, когато изведнъж застина. На вратата с грубо съветско кабарче беше закрепена бележка, написана на ръка: „Влизай, без да чукаш!“

След една подготвителна секунда Ралф влезе предпазливо, сякаш се прокрадна.

Владимир Владимирович съсредоточено набиваше клавишите на пишеща машина. Само за миг се откъсна от процеса, за да подаде мълчаливо ръка на младия си колега. И с жест му даде да разбере, че трябва малко да почака.

Без да каже нищо дума, с делови, разбиращ вид, немцът седна на своя дежурен стол.

Паузата се оказа на място.
Можеше малко да се отпусне.

Доста необичайно беше да наблюдава печатация на машината мъж. Но Владимир Владимирович не просто препечатваше механично, той явно съчиняваше, като не поглеждаше в никакви други документи. Цялата информация беше в главата му. Никакви чернови, нито пищови за подsigуряване. И печаташе със скорост, на която би завидяла всяка секретарка. Явно беше нещо спешно. „Ето, какво значи съветска държавна безопасност... Чекистът трябва да умее всичко... И да е подготвен за всичко...“

Ралф следеше не само ръцете.

За пръв път му се удаде възможност внимателно да разгледа лицето на своя наставник. При разговор не можеха да се уловят всички нюанси.

Сега, под електрическия каменопад на гегеерската пишеща машина „Ерика“, те сами се набиваха на очи. И нещо, което за Ралф се оказа невероятно откритие: изведнъж му се стори, че Владимир Владимирович и художникът в нещо си приличат. В какво точно, немецът не можа да разбере веднага. Съвсем ненавреме му хрумна тази мисъл. И съвсем неправдоподобна изглеждаше на пръв поглед.

За да ги сравни детайлно, трябваше да си представи лицето на художника.

Но опитът му не успя.

Освен очите, нищо друго не можеше да си спомни.

И все пак в това сходство не се съмняваше.

Ралф толкова се отвлече от безпокоящите го преди минута проблеми, че дори се усмихна на невероятно то си, странно откритие.

Обичаше да прави открития.

И не пропускаше шанса да се вдъхнови.

Още повече, в трудна минута.

В същия миг, измъкнал напечатания лист от машината, Владимир Владимирович погледна към мълчаливия немец. И Ралф искрено се зарадва на доброто му настроение.

„Прилича“.

„Наистина прилича“.

„Ако художникът знаеше...“

20

– За много години, Ралф!... И с началото на сесията те поздравявам... Извини ме, че те накарах да чакаш... Трябваше спешно да завърша една важна документация... Но, сега съм на твое разположение... Честно казано, бях сигурен, че днес няма да се появиш... Все пак, Нова година е – не е съвсем обикновен празник... Макар при нас, руснаците, да няма леки празници... Като се започне с червените дати в календара и се свърши с чисто семейните седянки... Така сме устроени... Какво да ти обяснявам... Предполагам вече го знаеш не по-зле от мен... Виждам, че Москва те пренастройва на „своята честота“... И празничните трудности само те закаляват...

– По време на празника всичко е някак леко дори... Тежкото е после...

– Съчувствам ти, съчувствам... Колкото по-весел е самият процес, толкова по-тежки са последствията... Богатирско здраве трябва за нашите трапези... Затова пък, има какво да си припомниш, когато се прибереш у дома... Доколкото си спомням, при вас нещата далеч не протичат чак така „безобразно“... Вие, немците, се отнасяте към чувството за мярка по-уважително...

– Различно се случва...

– При нас различно, за съжаление, не се случва... Щом е веселба, значи е веселба... За цялата сграда... За целия град... За цялата страна... Докато не си обърнеш душата с хастара навън... На нещастните чужденци, особено западните, това им се набива на очи най-напред... Макар много от тях да се възторгват от дивия руски гуляй... Пък има и такива, които само заради това идват при нас...

– Гуляят, както и изкуството, също иска жертви...

– О, ти вече философстваш като чест гост на бохемски компании – каза Владимир Владимирович с вдигната глава и тайнствена усмивка. – Такова не можеш често да чуеш

от устата на студент-отличник... Юначага... Учението трябва редовно да се разрежда с почивка... Иначе няма да ти стигнат сили за него... Нужни са още някакви стимули... Животът не се състои само от шестцици и заверки... А и червената диплома сама по себе си не е кой знае каква ценност...

Бъдещият историк нарочно не реагира на този полушеговит, полупровокативен тон. Той даже отместил поглед, да не би случайно да се издаде. Знае ли човек какво се крие зад тази игривост? А зад нея положително се крие нещо. И немецът само сви рамене, сякаш казаното не заслужаваше коментар.

– Когато аз учех в Берлин... – продължи чекистът.

– В Берлин?!

– Да, първо няколко месеца в Мюнхен... После една година в „Хумболт“... Общо около две години стаж...

– И по каква специалност?

– Немска филология... Така че, ние с теб сме почти колеги, хуманитаристи...

Владимир Владимирович мигновено се издигна в очите на Ралф още по-високо. Макар, накъде повече! И даже завидя, че руснакът и на Запад е успял да бъде, и в Берлин толкова време да поживее. Докато той, немецът, за Запад не е и мечтал, а в Берлин е ходил само веднъж – през ваканцията, с родителите си.

С идването в Москва гедееца периодически го измъчваше комплексът на провинциалиста. Особено в моментите, когато някой от студентите се интересуваше откъде е той, в кой град е роден. Повечето руснаци, освен Берлин, други немски градове просто не знаеха. А дори да знаеха, най-често бъркаха къде се намират – на Запад или на Изток. За Роцок, по правило, никой нищо не беше чувал. Затова понякога, прикривайки с усилие раздразнението си, бъдещият историк даваше и безплатни уроци по гедеевска география.

– Сега ми е ясно... През цялото време се чудех как може да говорите немски свободно, без акцент и без да сте живели в Германия...

– За това не си съвсем прав, Ралф... Не знам за друго, но тъкмо чужди езици в нашите училища се учат на ниво... Обаче друго исках да кажа... Та, когато аз учех в Берлин, един от преподавателите ни толкова творчески се отнасяше към нашите занятия, че всеки понеделник ни караше нас, десетина чужденци, да пишем съчинения на тема: Как прекарах почивните дни... И получавахме по две оценки наведнъж: едната за език, а втората, представи си само, за качеството на почивката... След проверката често четеше на глас моите съчинения, давайки ме за пример на останалите студенти: учете се от руснаците как да почивате... И аз с охота споделях опит... Нямаше отърване от желаещи... Ни денем, ни нощем... Във всяка нова компания ми се радваха... В този смисъл ми се струва, че ти също си способен ученик... Сега си отчасти наш, руснак... Или?... Или ти се съмняваш още в това?

Ралф, усетил за втори път тази сутрин уловка, реши да не обръща особено внимание на последното „или“ и се опита да смени темата.

– А останаха ли Ви приятели в Берлин?

– Приатели, разбира се – не, но колеги ми останаха... От време на време дори се виждаме... На разни съвещания... В Москва, Берлин... Но по-често си звъним... Пак по служебни въпроси... Свободата за нас е голям разкош... Така че, радвай ти се сега, докато учиш... С нашата професия не е така просто да имаш приятели...

– А в Германия често ли се налага да ходите? – със своите въпроси Ралф се опитваше да разтегне времето. За да остане по-малко за отчета...

– Мога да кажа, че не толкова често, колкото ми се иска... Аз въобще обичам да пътувам... Все едно накъде, все едно с кого... На много места съм бил... В детството си даже мечтаех да стана моряк... Без майман... До самия десети клас... А после... – Владимир Владимирович се засмя високо. – Уви, уви, морската романтика не издържа конкуренцията на сухопътните реалии... И ето ни сега, ние с теб в този кабинет...

– ...

– Добре, време ни е да се спуснем от празничните небеса...

Немецът намести очилата си и протегна писменото си домашно.

– Е, какво става там, в университета? Там винаги нещо става...

Ралф погледна напрегнато шефа си, без да знае какво да отговори.

Интуицията го предупреждаваше: не бива да лъжеш.

По-добре мълчи.

Владимир Владимирович прочете непълната страница ръкописен текст и го остави настрана.

Тонът му стана още по-мек.

И тази прекалена, преправена мекота накара немца да застане нащрек.

Припеснението му се оправда.

– Всичко е наред... Нова година е тежко изпитание... Отнела ти е доста сили... По очите ти виждам... А и за изпити, обзалагам се, четеш нощем... Кога свършва сесията ти?

– На осемнайсети...

– Заминавам за две седмици... Мисля, че ще е най-добре да направим така... Вземай си спокойно изпитиите, разпусни през ваканцията и ела, да речем, в последния понеделник от януари... Дотогава вече ще съм се върнал... А ти сто процента ще си дошъл на себе си и от сесията, и от всички празници... Постарай се за следващата ни среща да напишеш отчет за цял месец наведнъж... Желателно е по-подробно... Не жали хартията и маслото... Gut?

– Gut...

– Ще ти стигне ли времето?

– Ще стигне...

– Да не забравиш нещо?

– Няма...

– Само не забравяй да почиваш... Ходи на кино, на театър, на гости... Не забравяй, приятното общество е залог

за добро настроение... Доброто настроение е необходимо не само за учение, но и за работа... То винаги провокира някакви нови идеи... А и нови привързаности... А, между другото... Как е приятелят ти, художникът?... Смятам, че не е лошо момче...

Ралф едва успя да запази самообладание.

От което се боеше най-много, това и се случи.

Владимир Владимирович улучи в целта.

Беше силен удар.

И невероятно точен.

На немца мигновено му стана ясно, че се е закачил на въдицата. Явно, „пишещите“ не са рядкост и извън родната Alma mater.

– Трудно ми е да кажа... Все още малко го познавам...

Лицето на шефа се промени.

Немецът на часа реално осъзна къде седи сега, в какво време живее и за какви идеали предстои да се бори през останалия живот.

От този момент играта свърши.

Владимир Владимирович говореше в прав текст.

Без да си поема дъх.

Все едно беше пред огромна аудитория.

Модникът, естетът се превърна в настървен боец.

Такъв своя шеф Ралф досега не беше го виждал.

– От цялата ти новогодишна компания към този младеж е нужен особен подход... Наблюдавай го внимателно... Интересуват ме познатиите му, връзките му с чужденци, отношенията му с другите художници, мислите му, плановите... И запомни – интелигентните са най-неблагонадеждната, разлагаща се публика... Те само хвърлят прах в очите, опитвайки се да изглеждат благородни... Всъщност са чиста проба приспособенци, обикновени продажни хорица... Независимо от занаята и таланта... Писатели, музиканти, художници... Почти всички те се смятат за непризнати гении и, заради митичната слава, са готови на всичко... Точно тези Западът ги взема под крилото си и свързва с тях гружка... Сам разбираш, не безкористно... А

който плаща, той поръчва музиката... При това, музиката им е една и съща – антисъветска... Ето защо, нито за минута не млъкват разни „вражи“ гласове... Ето откъде се вземат дисидентите!... За съжаление, те имат немалко скрити съобщници, на вид с нищо незабележителни... Хитри, коварни... Именно тях сме длъжни да изобличим на първо място... Защото на тях, на тия на вид незабележими и кротки, се крепи подривната дейност...

– ...

– Всеки ден трябва да сме нащрек...

– ...

– Само ако знаеше колко врагове имаме... Уви, много повече от приятели... Обкръжени сме от всички страни... Ако не сме бдителни, ще изгубим... И моята страна, и твоята... Всички заедно...

Владимир Владимирович закри из кабинета.

Ралф отново намести очилата.

От възмущение даже шията му се измочи.

Сериозността, с която говореше шефът, се предаде и на него.

Това беше не баналната гебейска ликбез.*

Беше ръководство за действие.

Играта наистина свърши.

Младият дзержинец се почувства като на война.

А невидима, както е прието да я наричат, тя беше само за онзи, който оставаше настрана от нея. И знаеше за нея от книгите. Ралф улавяше всяка дума на своя боеви командир и се укоряваше за безпътните мисли, които само преди няколко часа прехвърчаха в още неизстиналата му глава.

Ралф благодари на съдбата за това, че тези мисли бяха известни само на него самия.

– Кога ще се срещнете пак?

– Вдругиден...

– Къде?

– Обещах да отида в дома му...

*ликбез – съкращение, което идва от програмата „Ликвидация на неграмотността“

– Искате ли нещо?

– Нищо, просто така, на гости...

– Освен теб, ще има ли някой друг?

– Мисля, че не...

– Чудесно... Заеми се с него...

– Разбрах...

– Не искам да те разочаровам предварително... Може и да е добро момче... В чуждата душа не можеш да надникнеш... С такива като него в Москва е пълно... И все пак, за него трябва да знаем всичко... Обръщай особено внимание на подробностите... На всякакви... Даже на най-необичайните... Излишни детайли няма... И ги записвай... По тях може да се съди за по-сериозни неща... Учи се да бъдеш психолог... Това е пътят към всички човешки тайни... Ако изникне нещо спешно, ще ме намерят на телефоните, които ти дадох... Работят денонощно... Не бой се, по тях можеш да говориш открито... Само отначало си кажи името... Скъпи Ралф, нашата професия е да знаем всичко.

– ...

– И за всички...

Чекистът взе от масата един плик и го подаде на немеца.

– Тук има сто рубли...

– ?!

– Ще ти потръбват... Може да се наложи да поканиш художника на ресторант или на бар... Или спешно да вземеш такси... Или да купиш вино, водка, за да отидеш у някого на гости... Кои знае какво още... Няма да си харчиш стипендията... Дръж се винаги независимо... И запомни, само уверенията в себе си хора печелят доверие...

– Ами, ако той изведнъж попита откъде имам толкова пари?

– Не се притеснявай, на руснака и през ум няма да му мине да зададе такъв въпрос на чужденец.

Два завоя и – на мястото.

От обществения до улица „Каховка“ Ралф стигна с такси само за около десет минути.

А му се стори, че времето е минало по-бързо. Още не беше успял да се настрои за срещата, а вече стоеше пред изцапаната с бои врата.

Със завита във вестник бутилка вино под мишница.

И с два портокала, спърчащи от джобовите на якето.

Художникът живееше в едновходова дванайсететажна кутия в калножълт цвят, каквито в Москва са хиляди. На десетина крачки от оживен път. На първия етаж. Самият етаж изглеждаше толкова нисък, че квартирата създаваше впечатление по-скоро на обитавемо полу-мазе, отколкото на пълноценно жилище. Общо взето това даже не беше апартамент, а токова едно малозабаритно, двустайно ателие-спалня. Където освен платната, струпани на правилни купчини, разхвърляните туби с боя и четки, по невероятен начин се бяха вместили един грамаден гардероб и едва ли не детска по размери и форма кушетка.

Съмнение нямаше: в подобна нестандартна обстановка можеше да живее само човек, позълнат от работата си.

Друг би се задушил от недостиг на въздух.

Или от криза на свободно пространство.

Странно изглеждаше голямото огледало в антрето, заедно с цялата батарея мъжки одеколони на масичката пред него. Камо в бръснарница.

Впрочем, обстановката нямаше особено значение за гедеереца. В родния Роцок той от рождението си бе живял в жилище от пролетарски тип, където отсъствието на висок таван и няколко излишни квадратни метра се възприемаше като нормално.

Но избликът на емоции, с които го посрещна домакинът, искрено удиви Ралф.

Така радостно още никога и никъде не бяха го посрещали.

Постопли му се душата.

За пръв път думата „гружба“ се изпълни за немеца с толкова трогателно съдържание.

Всичките недобри подозрения на Владимир Владимирович загубиха за него остротата си. Да, за кратко, но все пак беше приятно начало.

Художникът не пасваше съвсем на образа на врага.

И Ралф, отдавайки се на чувствата, реши да не бърза да убеждава или преубеждава себе си.

Защо да бърза?

Какъв смисъл има да се разсъждава за присъдата, когато още нищо не се знае за престъплението.

Ралф се впусна в открито плаване.

По ситуацията.

В края на краищата, той дойде на гости.

При творческа личност.

И приятел.

Макар гедеерецът да осъзнаваше, че интересът към художника от страна на КГБ не е случаен. Твърде настойчив и убедителен му се стори тонът на шефа при последния разговор. Навярно в Комитета знаеха нещо. Но на Ралф не му се искаше да вярва в лошото. Още повече, че Владимир Владимирович не изключи варианта грешка. Мислено повтаряйки многозначителния пасаж: „Може и да не е лошо момче... Такива в Москва са много...“, – немецът реши именно него да вземе за база на бъдещите отношения с руския си приятел. По-удачно не можеше и да се измисли. Това беше идеален и своевременен вътрешен компромис. Най-доброто от всички възможни начала.

Ралф вдъшваше мириса на пресни бои.

Художникът предложи да се настанят в кухнята.

Всъщност, друго място за посрещане на гости нямаше – както се очакваше.

Ощастливил масата с грузинско вино и марокански портокали, младият гзержинец си избра предпочитана позицията – до прозореца.

За всеки случай и улицата, и входът, и пътеката към входа да не изпадат от полезрението.

Дружбата си е дружба, а заложибите на тактика – това е инстинкт.

В момента от другата страна на стъклото се виждаха извисяващите се планини-преспи – съвместно творение на последния нощен снеговалеж и местните чистачи.

Накратко, изкуство се забелязваше във всичко.

Като поздрави немеца с успешното начало на сесията, художникът се заложи за работа. Първо, искаше да нахрани както трябва отличника. Нали човекът живееше в обществено и ходеше основно в студентската столова. А сега, след изпита, сигурно съвсем е изгладнял. Още в „Ивушка“ руснакът убеждаваше немеца, че в ресторант е най-добре да се поръчва риба, а у дома – да се готви месо. Та ето, той се захвана да угоди госта си с вкусна месна вечеря. В екзотично за чужденеца изпълнение. Разчитайки на ефект не по-малък от онзи, предизвикан от „пъструга по московски“.

Готварските амбиции са особен род амбиции. Още повече, ако готварското дело не е основно занятие на готвеция.

От хладилника-лишут „Морозко“, абсолютно същият като на Ралф в Роцок, се появиха подготвени продукти. На гегеереца веднага се наби на очи купчинка пряснооткъснати, явно не московски, подправки. И заваляха въпроси. Откъде това през зимата? Откъде ги е купил? Колко струват? Той даже научи няколко неизвестни до сега думи: „киндза“*, „тархун“**, „рехан“***. След като разбра, че необичайните думи са дошли от грузински, а всички подправки са чак от самия Кавказ, немецът се захвана да хвали грузинската кухня. Веднъж обяждал в едно грузинско кафене на „Арбат“ и му харесало. Още повече, там постоянно звучала народна музика, а по стените били окачени красиви планински пейзажи и старинни фотографии с образите на воини в национални костюми – направо като в музей.

* киндза – кориандр

** тархун – естрагон

*** рехан – босилек

„И виното им е отлично... И мекото бяло сирене... Разните подправки, сосове... Чух, че и кулинарията им е богата. Някога през ваканцията обезателно ще отида в Грузия... Много говорят за нея... Ненапрасно Пушкин и Ахматова са я обичали...“

По-късно стана ясно, че поклонник на всичко грузинско е и художникът. Бил е в Тбилиси. Че и цяла Грузия е успял да види.

Донесената от немеца бутилка „Гургжаани“ се оказа на място.

Винаги е приятно да се открият общи вкусове.

От общи вкусове не е далече до общи мисли.

А после – заедно към общи цели.

Ето така, неочаквано дойде и първият повод да пийнат.

Да се откажеш беше невъзможно.

Художникът многозначително погледна Ралф.

Немецът разбра намека.

Изразил готовност във всичко да помага на домакина, той собственоръчно се зае да отвори бутилката.

Получи му се майсторски.

Виното се плисна в чашите.

Художникът одобрително кимна.

Нямаше търпение да вдигне тост, който беше подготвил от по-рано.

На Ралф пак се паднаха само комплименти.

Красивата дума също е празник.

Немецът се вписа в новия интериор.

Сякаш запълни ниша, създадена специално за него.

22

– Край... Виното, разбира се, е отлично, но грешката от Нова година вече няма да повторя... Този опит е нещо повече от опит... До сега не мога да си обясня как след оная лудост прекарах целия следващ ден в библиотеката... Където прелистих цяла купчина дебели книги, писах конспекти... Иначе нямаше да си взема изпита... Само руските лентяи и двойкаджии си мислят, че преподавателите подаряват

оценки на чужденците единствено заради чуждестранния им акцент.

– Не преживявай, Ралф... Първо, аз така не мисля... Второ, днес ще пием само вино... Грузинско, то е леко... И аз имам някакви запаси... От самата Грузия, от Кахетия, родината на виното... Лично съм ги донесъл... Но нито с водка, нито с шампанско ще смесваме... Ще минем без страшните новогодишни коктейли... Това е бедата на много чужденци... Сигурно от неопитност... От желание да експериментират...

– Имам предвид и количеството също... Ако продължавам така, в Германия ще се върна алкохолик... Колкото пъти се срещаме с теб, толкова пъти пихме... Винаги се намираше повод... Винаги важен... От който не можеш да се откажеш... Между другото, чакам ме още два изпита... И за нито един не съм започнал да се подготвям. Не знам как другите успяват с всичко... Аз имам проблеми с времето...

– Недей да скромничиш, Ралф... От първи курс в книгата ти има само отлични оценки... И до края ще е така... Червената диплома ти е гарантирана... Такъв студент като теб със свец не можеш намери... Даже сред нашите, руснаците, това е голяма рядкост...

– Според мен, ти ме ласкаеш...

– Да, случи се при нас един-два пъти не по правилата... И какво?... Няма все над учебниците да седиш... Така всяка наука ще ти опротивее... Даже любимата... Човек има нужда от почивка... Има нужда от разнообразие и малко лекомислие... Не сме роботи... Трябват ни нови усещания... Нови приключения... Затова понякога е полезно да се промени ритъмът на живот и атмосферата... Отличниците най-вече имат това право... Не е ли така?

– Разсъждаваш направо като...

– Като кого?

– ... като един мой руски познат...

– Ние, руснаците, винаги така разсъждаваме... Даже ония, които не го казват на глас... Вие, чужденците, сте

слепени по друг начин... За вас работата е по-важна от всичко... Родили сте се за нея и живеете за нея... А за нас тя е мярка, по-скоро принудителна... Ние не живеем на работа... Ние живеем след работа... Затова и билетите за всички театри при нас са дефицит... И свободни места в ресторантите няма даже денем... Макар ти знаеш, нашите хора съвсем не заработват много... Но всичко, което им е в джоба, могат да изхарчат с приятели за едно сядане на масата... И, което е най-интересно, супринта, когато им е лошо, няма да седнат да съжаляват... Да се забиеш в ресторант с последните си пари – за руския човек е нормално... Да вземеш назаем, за да се превозиш комфортно с такси – и това се случва... Трудно е да ни преустроиш... Пък и не искаме да сме други... Не смятам, че много чужденци са способни на безразсъдство... За вас безразсъдството не е комплимент... Защото не се съчетава с вашата представа за работа...

– Ти бил ли си в чужбина?

– Не съм... Познати разказват...

– Руснаци?

– И чужденци, и руснаци...

– Но чужденците са различни...

– Не бих казал, че се отличаваме много един от друг... Само в нюансите...

– Искаш да кажеш, че приличам на американец?! Или на французин...

– Е, не по парите, разбира се...

– Разсъждаваш така, защото наблюдаваш чужденците тук, в Съюза... А хората, дошли в чужда страна, някак наистина се държат еднакво... Иначе сигурно не може... Обединява ги една обща черта – различност от вас, руснаците... Нима не е така?... Ти самият трябва да отидеш някъде... Поне веднъж... Поне за седмица... Тогава мнението ти ще се промени...

– И сега дори бих се втурнал... Отдавна ме канят от много страни... И от далечни, и от близки... Но КГБ не ме пуска...

– КГБ?

– Да... Ка-Ге-Бе...

– Дисидент ли си?

– За тях половината гържава са дисиденти...

– Но сред тази половина навярно съществуват и реални дисиденти... Чуй „Гласът на Америка“ и „Свобода“... Знаеш в какво време живеем...

– В какво?

– Нима не четеш вестници и за пръв път чуваш за студената война...

– Аз съм само художник...

– Не говоря за теб...

– Бог да ги пази останалите... За другите не отговарям... Но аз какво им преча?... Какво искат комунистите от мен?... Какво лошо съм им направил? Престъпление ли е да отидеш зад граница или да имаш приятели чужденци?... Да, имам познати западни немци, холандци, италианци и даже американци... На кого му пречи, че ходим на ресторанти, прекарваме известно време, показвам им Москва?... На кого му пречи, че купуват моите работи?... И на моите картини се намират ценители... Какво толкова?... Нека да съм лош художник... Нека да съм най-лошият от най-лошите... Какво го бърка Комитета това?... Какво?... Няма ли други проблеми в страната?... Ето, иска ми се да размазвам бои по платното – развличам се... Това е нещо мое, лично... И никого не засяга... Ако пък хората ги купуват, значи им харесват... Значи е по техен вкус... Не е ли така?... Няма да си хвърлят парите на вятъра... Камо ли чужденци...

– А може на спецслужбите да не им харесва съдържанието на твоите работи?... Ето ти обяснение...

– Нито в една моя картина няма нещо, което да е близко до политическо... Нито в една...

– Зависи какво разбираш под политика...

– Трябва тях да питаш какво те подразбират... Това е по тяхната специалност...

– А скъпо ли струват картините ти?

– Миналата година продадох единадесет бройки... По сто долара...

– Във валута?!

– Не, купувачите ми плащат с рубли, за да не ме приберат... Защо да давам излишен повод на кагебейците?... У нас за валута дават осем години, без да се церемонят... Един мой познат вече втора година лежи...

– Ти заработваш луди пари!

– Да, не са малко... Макар да зависи с кого сравняваш... Но на мен ми стигат... Не бъркам в джоба на никого... Само получавам отплата за своя труд... Нали трябва да купувам платна, бои, да живея от нещо... Какво политическо има тук?... Още повече, антисъветско?

– Имал ли си вече неприятности?

– Не, досега нищо сериозно... Старая се да съм предпазлив... Но на кого е приятно непрекъснато да усеща примката на шията си?... Много по-спокойно ми е да съм на гости у някого, отколкото в собственото си жилище... Това нормално ли е?... Ако в близко време нищо не се промени, ще трябва да се местя в жилище под наем... Да се крия...

– Викали ли са те вече на Лубянка?

– На самата Лубянка, при Феликс, още не... Но при нас в Москва всеки район си има своя, местна Лубянка... Там миналата година ме викаха два пъти... И задаваха разни глупави въпроси... Два пъти ми се наложи да седя там по четири часа... Засега сякаш няма последствия... А това, че родната милиция зачести да идва в жилището ми, не ми харесва... Разбирам, че участъковият не идва тук по своя инициатива... Звънят ми, заповядват ми... Той е изпълнител... Но и провокатор... Само чака да се изпусна и да отговоря грубо... Аз търпя... Но ми омръзнаха всички тия увъртания, намеци... През цялото време едно и също... Вечно подозрителните погледи на съседите-идиоти... Ама и телефонът се подслушва...

– Откъде го знаеш?

– Холандците ми казаха...

– Холандците?... А те откъде знаят?

– В техните вестници всеки ден пишат за КГБ... За тях няма забранени теми... И се ориентират в нашата съветска система доста по-добре, отколкото ние с теб заедно... Имат пълна свобода на информацията... То у нас такива неща не се пишат... Партията не позволява... А там – колкото мнения, толкова партии... Знаят всички наши известни дисиденти по име... Знаят всеки от тях за какво е бил в затвора или още е... Знаят в кой лагер... И кой член от закона са му лепнали... В тяхна защита правят митинги пред посолството... За тях пишат книжки, филми показват по тв-то... Само тук не ги смятат за хора... На запад ги уважават...

– А може твоите приятели да са шпиони...

– Нямам представа...

– Впрочем, ти може да не знаеш за това...

– Никога не са молили за нещо подозрително... Нито пък са питали за нещо секретно... И даже забранени книги не са ми подарявали, нито веднъж... Макар да знам, че винаги носят нещо със себе си... И без мен си имат много приятели в Москва...

– Ти харесваш ли такива книжки?

– Не мога да кажа, че съм голям любител... Но ако ми припярва някоя, разбира се, ще я намеря... Зачитам се понякога, да... В различни интересни текстове... В Москва мнозина го правят...

– Сега телефонът включен ли е?

– Не... Когато имам гости, го изключвам... Но не се бой... Нито от милицията, нито от Комитета... Тук идват само, когато няма чужденци... За какво са им излишни свидетели... Така и на международен скандал могат да налетят... А това не им прябва... Гебейците са съобразителен народ... Главно то за тях е да те изкарат от равновесие, да те наплашат... С вече наплашения могат да направят всичко... Наплашеният човек не принадлежи на себе си... Гебейците не са гладни за хляб, кеф им е да издевателстват над някого, кеф им е... Обичат да унижават... Това за тях е професионално... Това при тях е наследствено, още от Фе-

ликс... Чуждият страх винаги придава смелост... А понякога още и наглост...

– Може би преувеличаваш?... Ненаправно у вас казват: на страха очите са големи...

– Всичко е лесно обяснимо... Не могат да те хванат с явни улики, няма за какво... И затова измислят интриги... Надявайки се, че сам ще се издъня... От тях може да се очаква всичко... Дори няма да се учудя, ако се окаже, че влизат тук, когато ме няма... Такива подозрения съм имал... Но ти все пак не се бой... С всичките мои познати чужденци досега нищо лошо не се е случвало... И визи продължават да им дават... И от страната ги пускат без проблем... И митничарите ги обискират не повече от грузите... Значи, не са толкова опасни... Ако спазваме логиката... Значи и аз не съм чак такъв враг...

– Не се страхувам от никого... Ако ще и сега да дойдат... Какво могат да ми направят?... Да ме арестуват?... Мое право е: с когото искам, с него общувам... Нима могат да забранят да дружа с някого?...

– ...

– Ако ти е нужна помощ, можеш да разчиташ на мен... В общежитието има телефони на всеки етаж... И дежурни стоят, денонощно... Звъни ми, не се притеснявай...

– Номера на вашия етаж го имам записан... Няколко пъти съм звънил на българина...

– Ще дойда, по което и да е време... Едва ли някой ще ме пипне... Мога и в землячеството, и даже в посолството на ГДР да се оплача... Аз съм чужденец... А с чужденците у вас се съобразяват...

– Благодаря, Ралф... Благодаря... Ти си истински приятел... Обикновено братята от соцагера са също толкова страхливи, както и повечето руснаци... У вас животът не е по-сладък от нашия, совдеповския*... Макар по протокол да се числите към чужденците...

* совдеповския – дума, образувана от съчетанието на „съветски“ и „депутат“ – използва се иронично за всичко съветско

– А как е твоят приятел, българинът?

– Той е изключение... Може да си позволи малко свобода... Баща му е голяма клечка... Повече от десет години работи в посолството... Има връзки най-горе... Мисля, че и на Лубянка също... Така че, българина точно няма да го закачат... За него абсолютно можем да бъдем спокойни...

– И той ли купува картини от теб?...

– Веднъж купи една... Преди две години... Дълго избира... Ту една искаше, ту друга... Цял ден седя при мен... Търсеше подарък за петдесетгодишнината на баща си... А той бил голям лубител на авангардната живопис... Наш общ познат, художник, му дал моя телефонен номер... След това станали приятели... Виждаме се почти всяка седмица... Веднъж той дори ме запознал с родителите си, когато си тръгваха от Москва... Сега живеят в България... Нормални хора, интелигентни... Разбират от съвременна живопис... Не приличат на комунисти... На колекцията им, ако се съди по снимките, би завидял всеки западен милионер... Не се шегувам... Ето ти шестнайста република...

– А истински дисиденти познаваш ли?

– Истински?... Какво имаш предвид?...

– Ами, политически...

– Виждам някои в компаниите... Но особена група нямам... Те всички са странни, не от моя свят... Считат се за герои, революционери, нелегални... И как да дружиш с тях, когато те на никого не се доверяват... От всичко се боят и треперят при най-малкия шум... Почти всички са били в затвора... Ако още не са, то задължително ще ги приберат... Просто не може иначе... Следят ги по 24 часа... И роднините им... Това са професионални антисъветници... И това е собственият им жизнен избор... Аз съм за тях – така, съчувстващ, не повече... Макар че, за съчувствие в мила ни страна могат да те наградят с година-две в лагер... И един прекрасен ден да се окажеш някъде отвъд Полярния кръг... Там и през лятото над 10 градуса температура не се вдига... По пълна програма ще съчувстваш...

– Имате такъв член за съчувствие?...

– Не са го измислили още...

– Слава Богу...

– Затова пък, препълнено е с други... „Хиляда и една нощ“... Така му викам аз на Наказателния кодекс... Отваряш – ставаш разностранен... За всеки вкус... Знаеш ли какви фантазори работят на Лубянка?... Оооо... Легенди се носят за тях... Фантазиите са им призвание... Не само членове и параграфи умеят да поправят, но и медицински диагнози да поставят... Каква е разликата в затвора или в лудницата... И на двете места е мъртва решетка... По-рано от срока не пускат... Ако въобще те пуснат...

– Не виждам връзка между тия кошмари и това, с което се занимаваш...

– И аз не виждам... Но КГБ затова работи, да намира даже онова, което го няма в природата...

– А ти член ли си на Съюза на художниците?...

– Разбира се, не... За да стана, трябва да участвам в официалните изложби... Да имам тежки препоръки, правилни характеристики... Кой ще ми ги даде?... Такива като мен ги държат на разстояние... Там смятат, че такива като мен само дискредитират великото съветско изкуство... В този Съюз всичко е планирано с години напред... За почетните и заслужилите... Там даже имат собствена партийна организация, която ръководи всичко... А после какво да правя там?... Всичките картини на техните членове не се различават една от друга... Не си ли бил на такива изложби?... Пълна скука... Не, това не е за мен...

– Излиза, че си нелегален художник...

– Така излиза... Затова по закон, аз трябва задължително да работя някъде... Искам или не искам... Иначе ще ме затворят за тунелство... Този член у нас е много популярен... И под него попада основно интелигенцията... И разбира се, основно „съчувстващата“... В нашата държава е най-висок процентът на затворниците с висше образование... И тук сме отпред на цялата планета... А колко художници има сред тях!... Представа си нямаш, Ралф... Време е вече галерии и музеи да откриват в лагерите...

– М-га...

– Ето, виж как се трудя за собствената си свобода... Вече година и половина... За слава на Родината и на Партията... Чистач съм в нашия забележителен микрорайон...

– Чистач?! О, Gott!

– Да-га, истински чистач... Вярно е... Не ме гледай учу-гено... Сутрин от пет до десет, през ден... На половин заплата... Лятото мета... Зимата рина сняг... Не работя – чисто удоволствие... Здравословен начин на живот... Безкраен заряд от бодрост за цял ден... Ето, погледни през прозореца какви пресни съм заформил... За да гледат съседите по-рядко насам по заповед на участъковия...

– ...

– С метлите и лопатите се справям не по-зле от четките и боите...

– Всичко това прилича на сюжет за детективски роман... Може би да започнеш да пишеш?...

– За роман без хепи-енд у нас също могат да те затворят... По същите причини и за същите срокове...

23

На втората година в Москва Ралф отбеляза за себе си една закономерност: за руснаците по време на трапезите виното и водката никога не са много.

Понякога не стига вдъхновение.

Понякога малко са силите.

Но и едното, и другото се случват твърде рядко.

Първата вечеря у художника не изпадна от рамките на жанра.

Бъдещият историк беше нащрек само отначало, докато се намираше в плен на новогодишните спомени. Обаче под натиска на новите впечатления и перспективи, досегашните бързо загубиха актуалност. Върху гедееца се стопари толкова ценна информация, че заради нея той беше готов да се принесе в жертва на поредната руска трапеза. Която, макар и дружески да се разгъваше в малозабаритната съветска кухня, съвсем не изглеждаше символична.

Домакинът се стараяше.

Домакинът се стараяше даже повече, отколкото правеше това обичайно, посрещайки други скъпи за него гости.

Домакинът се оказа художник във всичко.

Имаше богат опит в дружбата с чужденци и без усилие намираще общ език с тях. В дадения случай, чуждестранният произход на Ралф нямаше значение. Това въобще не се усещаше. Бъдещият историк и по характер, и по манталитет приличаше на свой, на руснак.

Наистина, почти не се вписваше в установените „интуристки“ стандарти. Беше облечен като средностатистически московчанин, не се набиваше на очи. И се излъчваше от него някаква съвсем не „чуждестранна“ топлина.

С него беше леко.

И естествено.

Във всичко сякаш беше по-разбираем и по-достъпен от западните туристи.

Отличаваше се не само с отличното владение на руския. У него едновременно се съчетаваха душевност и хазарт. Той не изваждаше на показ своя егоизъм. Коемо за един чужденец, без съмнение, беше рядкост.

Домакинът се стараяше с всички сили.

Подхождаше към вечерта творчески.

И сам извличаше от това удоволствие.

След няколко месеца гедеецът се почувства свободно и непринудено. Е, разбира се, не като у дома. Но вече не и като на гости. Влияние оказваше и това, че днес не беше нужно да се оправдава пред собствената си съвест за пиянството. Та той изпълняваше специално задание. Дори може да се каже, че всички неговите жестове-действия-постъпки бяха насърчени от Владимир Владимирович. От една страна, това беше забележителна вечеря, от друга – успешно начало на сериозно дело.

Какво да се каже, удачно съчетание.

Затова виното не само повдигаше настроението, но и повишаваше неговия капацитет на полезно действие.

Тази вечер фаворит беше грузинската класика.

„Гурджаани“.

„Цинандали“.

За разнообразие – червено „Мукузани“.

Разговорът се проточи далеч след полунощ. Времето и за двамата загуби значение. Темите бяха много и различни. Конкретно политически и безсмислено схоластични. Но изкуството не докоснаха. За творчеството на художника, колкото и странно да е, не беше произнесена нито дума. Лично майсторът не проявяваше инициатива. Немецът, макар периодически да се сещаше за това, търсейки подходящ момент, накрая така и не го намери. Нещо постоянно го отвличаше.

Отначало се готвеше екзотичното ястие. И му се искаше да наблюдава.

После дойде вечерята.

Премерена.

С изобилие от тостове.

Сериозни и не много.

После немецът толкова се задълбочи в интересувания го диалог, че не можа да се откъсне от него и за самото творчество на художника дори забрави.

А после, после изникна полусладкото „Ахашени“, което успешно продължи грузинската цафета.

Трапезата е изкуство да принуждаваш.

Но е важно гостът да не усеща тази принуда.

Домакинът се стараете.

Вечерта набираше обороти.

И вече нищо не можеше да промени хода ѝ.

С появата на четвъртата бутилка дойде и време за московския десерт.

Ексклузивна шоколадова торта „Птиче мляко“ и разни видове съветски „кухненски“ волности.

Анекдоти, слухове, сплетни.

С пикантен дисидентски привкус.

Премесени със смешни истории от първо лице.

Художникът се оказа истински артист на разговорния жанр. И, влязъл в роля, не млъкваше. Беше във вихъра.

А всяка фраза беше съпроводена от гримаси.

Ралф с възторг внимаваше.

Подкрепяше всички тостове.

Понякога охотно ги продължаваше.

Получаваше се.

С ароматното червено вино и с необикновено вкусната торта всички тези изпълнени с хумор и самоирония истории даже много добре се съчетаваха. Дълбоко в тях немецът, естествено, не вникваше. Да отличи реалността от измислицата не беше възможно. Но пък на моменти наистина беше смешно. И той се смееше от сърце. От цялото си немско сърце.

Ралф откриваше за себе си нов жанр.

Руското трапезно изкуство.

Жанр, който в презва форма не съществуваше.

Както повечето чужденци, той се смееше високо и продължително. Но за конспирацията художникът въобще не спомена. Да привлече вниманието на вечно бдителните си съседи днес той не се боеше.

Впрочем, хубавичко изпробвали „Ахашени“, и двамата забравиха за тях.

С всяка нова история, с всяка изпита чаша, „шпионският“ имунитет отслабваше.

Докато не изчезна съвсем.

И това стана, въпреки волята на Ралф.

Обладаха ги емоции.

Облада ги виното.

Облада ги младостта.

Правото на личен живот, макар и пиянски, взе връх.

В резултат, Ралф загуби не само чувството за време.

Но и подсъзнателната връзка с благословилия го за весел живот Владимир Владимирович.

И все пак, на изпълнението на заданието нищо не пречеше.

При художника на гедеевца му беше сито, топло и уютно. Към обществото не го влечеше. Затова не възрази, когато грижовният домакин му предложи да остане

да ношува. В душата си той даже се зарадва, че не трябва да излиза на улицата, да хваща кола, да минава край бдителните портieri. В такова състояние спалното място, поделено с домакина, напълно устройваше гостът.

След новогодишната нощ това съвсем не изглеждаше нещо странно.

А и в жилището нямаше груг.

Препоръката да легне откъм стената, за да не се изтъркули от кушетката през нощта, Ралф прие без колебание.

Но празникът не свърши с това.

Бутилката десертно вино не беше последна.

Немецът им изтърва бройката.

Немецът напълно се довери на домакина.

А той го покори със своето гостоприемство.

24

Ралф се събуди с усещането, че лежи на кушетката в самота.

Уж нямаше повод за притеснения от вечерта, но все пак студентът се напреди. „Къде се е запилял?... Нали си легнахме по едно и също време?... Може нещо да се е случило?... Или пак проспях цяло денонощие?...“

Сънят се изпари на секундата.

А заедно с него и остатъкът махмурлук.

Ралф скочи от кушетката.

„Май вече е сутрин...“

Часовникът показваше девет и нещо.

Неведението растеше. Нито в другата стая, нито в банята имаше следа от художника. Е, не го е откраднало КГБ, все пак. Немецът не знаеше какво да прави. Как да излезе от идиотската ситуация. Мимоходом, с умна физиономия погледна зад шкафа и даже натисна бравата на входната врата – напразно. „Не, без ключ няма да отворя...“

Ралф започна истински да нервничи.

Почувства се като заточеник.

Това не беше очаквал.

Като отхвърли крайностите, той достигна до извода:

случило се е абсурдно, типично руско недоразумение. Вярно, че и тази неясна мисъл не добави особен оптимизъм. Нищо сериозно не му идваше наум. През прозореца ли щеше да се измъкна? Тогава точно съседите ще извикат милиция! И кой знае как ще свърши всичко. Оставаше му само беззвучно да скимти и да чака.

И изведнъж... яснота внесе една намерена на пода до кушетката бележка. Когато Ралф рязко беше скочил, просто не беше я забелязал. За това пък сега ѝ се зарадва като на намерено щастие.

„Бягам да отбивам трудова си повинност. „Боржоми“ и бирата са в хладилника. Ще бъда тук след три часа, в десет. Ако се събудиш по-рано, недей да скучаеш“.

„О, Gott!... Тия руснаци могат да те побъркат!... Нали можеше да ме предупреди вчера?...“

Възмущението на Ралф нямаше граници.

Добре няколко пъти изпсува.

По руски.

На сърцето му олекна.

Дръпнал завесите, немецът пусна жива светлина в стаята.

Но това не беше слънце.

Зад прозореца валеше сняг.

А вчерашната пряспа като че ли я нямаше. На кого би могло да попречи това отбранително съоръжение?

Немецът се учуди.

Макар вече много пъти да се беше заричал да не се чуди на нищо, свързано с руснаците.

Извади от хладилника бутилката „Боржоми“, преполови я жадно и отново с удоволствие се тръшна на кушетката. Имаше на разположение още около час: може и да подремне.

Обаче спокойствието му не трая дълго.

След няколко минути из кухнята се разнесе чукане по прозореца.

След полунощните откровения на художника, можеше да си въобрази всякаква причина за този, както се стори на гедереца, грохот.

Но непременно зловеца.
 И като следствие – правдоподобна.
 Да се каже, че Ралф се изплаши, значи да превърнем ужаса в не повече от сух протокол.
 Тялото му едва не подскочи.
 А очилата само дето не се строшиха в свития юмрук.
 Отметнал одеялото, той замря.
 Подобно на стресната на мига канцеларска мишка. Не, още непопаднала в гибелния капан, но вече подушваща опасността.
 Ралф беше сигурен, че чукането има пряка връзка с него.
 Иначе едва ли реакцията му би била толкова импулсивна и болезнена.
 Романтическият образ на боец от невидимия фронт внезапно помръкна.
 По-скоро се превърна в антиобраз. Недостоен нито за почетната дъска, нито за благодарности с подаръци, нито за онези служебни перспективи, които си беше нарисувал. Такива чекисти суровият летопис на чекизма още не познаваше.
 Макар че, на самия Ралф не му беше до образи.
 Той почти умря.
 Той си представи всички възможни варианти.
 От повече или по-малко реалните до мистичните.
 От съседите, милицията и въоръжените гебейци – до любимите мама и татко, възмутени от това, че непорочното им чедо е ноцувало в едно легло с приятел.
 В това време чукането се повтори.
 И даже по-настойчиво, отколкото първия път.
 Станал от кушетката, немецът се прокрадна няколко метра на пръсти и, притиснал с треперещ палец очилата, надникна иззад касата на вратата към кухненския прозорец.
 „О, Gott!...“
 На сърцето му олекна отново.
 Така олекна, че от рязката смяна на емоциите едва не му се подкосиха краката.

Зад прозореца стоеше художникът.
 Усмиващ се.
 Зачервен.
 С лопата в ръка.
 И потънал в кълба мразовита пара.
 – Как си?... Събуди ли се?... Всичко наред ли е?... Видях, че гръпна завесите...
 Ралф само леко сви рамене.
 – Остана ми малко... Ще дойда след около петнайсет минути... Ставай...
 Ралф пак не отговори нищо.
 Разярен от нелепостта на станалото и от пристъпа на собствената си страхливост, немецът повече не легна.
 Но и да се облече не бързаше.
 Втрисаше го.
 Допи нагарчащия остатък от грузинската минерална вода и през прозореца започна да наблюдава художника, докато другият размахваше съвсем не бохемското си оръдие на труда.
 „Поразително... Всеки момент могат да го затворят, а той работи с такъв ентузиазъм, сякаш от него зависи чистотата на всички московски улици...“
 „При руснаците всичко е по-различно...“
 „Господа „иначе“.
 „И защо беше нужно да чука по прозореца?... За да чуят всички съседи?... Конспиратор... Да беше дошъл и тук да задава глупавите си въпроси... Интересно, на кого може да му е добре след няколко литра вино?...“
 „А на него изглежда никак не му е зле на чист въздух... Отстрани няма да помислиш, че образцовият чистач има интелигентски навици и изтънчен вкус... Че неговото любимо ястие е „Пъструга по московски“... И че не пропуска случай да отиде на премиера в Дома на киното... При това грейката му стои като на работник... Може би е време да се отправя към строителна площадка на века... С комсомолски пътен лист... Колко нови сюжети ще се появят в творчеството му... С младежки

жар и соцреалистически замах... На Лубянка щяха да се зарадват... И в Съюза на художниците биха го приели... С нужните партийни характеристики... Изводи... Препоръки... Биха му изказали благодарност с отбелязване в „личното досие“... А още и една-две изложби биха му организирали... Към превъзпитаните вниманието винаги е повишено... Обществото се гордее с тях... Обичат ги, дават ги за пример... За да не хрумне на разните там отцепници да правят глупости...“

„Нима на всички тия нелегални и авангардисти им се налага през ден да заменят четката с лопата?... Макар че, не, повечето са по лагерите... Където лопатата или брадвата никога за нищо няма да ти я сменят... Рисувам, сигурно, с обикновен молив... И то нощем, на свеци... Ако са им останали сили след работа... А онова за галериите и музеите той го добави от себе си... Разказите за лагерите звучат геройски само за онези, които не са били в тях...“

„Този се е устроил добре... Спецслужбите май наистина няма да какво да се заядат... Иначе нямаше да се церемонят... Само че, ако в разговорите си с всички е така смел, както с мен, няма да избегне затвора... Просто е въпрос на време... И холандците с американците няма да го спасят... Обратно, за връзката му с тях ще му нахлузят повече... На Запад само известни дисиденти разменят... И филми за всички не снимат...“

„Откъде е в него цялата тая енергия?... Според мен, с такова старание не работят даже самите чистачи... Или може физическото натоварване да вдъхновява?... Тогава по-добре да спортува... Сега точно ще го иде в тържествено настроение... Ако се съди по усмивката... И откъде се взима този празен оптимизъм?... Откъде е увереността в себе си?... Напред нали няма бъдеще... Странни са те... Климатът... Да, климатът ги е направил такива...“

Ралф толкова попътна в наблюденията си, че скърцането на вратата го стресна.

Джинсите навлече набързо вече в присъствието на художника.

25

– Защо развали прясната?... Тя така добре маскираше жилището ти... Сега, при гръпнати завеси, могат чак от спирката да ни разглеждат... Да не говорим пък за влизащите във входа... Любопитни наоколо има много... Не са само съседите...

– И на мен самият ми е жал... Началникът на участъка нареди... Каза, че живеещите на първия етаж се жалват от недостиг на дневна светлина... Не мога да разчитая всички преспи, а пред собствения си прозорец да ги оставя... Представи си как би изглеждало... Не бива да се караш с началството... Ще ме изгонят от тази работа, а друга няма да намеря... Тогава какво?... И после, на мен тук ми е удобно... Привикнах, до дома ми е... И началникът е нормален човек... Днес само три часа махах с лопатата, а той, добрата душа, ми записа цели четири... Даже ми прости, че съм се усипал...

– Нима има такива началници?...

– На мен, във всеки случай, ми провървя...

– И със заплатата ли ти провървя?...

– Четиридесет и шест рубли и шейсет и осем копейки... С всички удръжки... Кръвни... Гордея се с тях... Без ирония... Официалната ми работа... Получавам ги утре, между другото... Не би било лошо това да го отбележим...

– Не, след четири дни имам изпит... По научен комунизъм... Знаеш ли колко трябва да чета?... Двайсетина стапици само от „класиците“... А колко още стар материал... Плос конспектите на всички лекции трябва да покажа... Не... Време е да тръгвам...

– Не се разкисвай, Ралф... Ти, какво, да не си първокурсник?... И един ден ще ти стигне... Къде бързаш сега?... Ти и така всичко си знаеш... На лекции ходил ли си?... Ходил... Конспекти писал ли си?... Писал... На семинарите участвал ли си в дискусии?... Участвал... И сигурно си бил най-добрият в групата... На такива като теб трябва предварително да им пишаш „отличен“... Така или иначе до края на учението други оценки няма да имаш... Ти си направо като

Владимир Илич на млади години... Пълен отличник, заклет общественик, генонощно примерен другар... И макар на революционер външно да не приличаш, преподавателите ти са във възторг от теб... Ръката им няма да се вдигне да те обидят с по-ниска бележка... Ти си създаден за почетната дъска...

– Това българинът ли ти го разказа?... Той все си измисля... И въобще, той е далеч от всичко учебно... Даже не знае какво става в неговия курс... А от нашия не общува с никого... На занятия ходи само тогава, когато съвсем няма какво да прави... Сега ми е ясно защо толкова неща му се прощават... Баща му – дипломат, това обяснява всичко... Ето на кого е гарантирана диплома още преди влизането... И за кариерата си може да не се безпокои...

– Остави го ти, българина... Сега той още спи... А ние, между другото, отдавна се събудихме... И не е лошо да закусим... Желателно е нещо топличко... Защото сутрин трябва да се яде топло... Омлетче, например... Не ме гледай осъдително... И на теб ти се яде... След препиване винаги те мъчи глад... Признак на здраве е...

– Неее... Ще закусвам в общежитието... Тук това няма да свърши добре... Знам ви аз вас, руснаците... Омлетът е само повод... После ще има вино – за апетит... После ще минем към красиви мостове за дружбата между народите... После ще има друго – за добро настроение или за тонус... А как да не пийнем за успеха на безнадеждния?*

...Това ни е любим мост... А после, ще е свършено без значение: един, два или три... Докато някой ден се строполим с теб в опрезвителното...

– Успокой се, Ралф...

– След Москва ще трябва да се лекувам от алкохолизъм и не съм сигурен дали ще се излекувам... Родителите ми ще получат инфаркт, ако случайно разберат как се подготвям

*„За успех нашего безнадежного дела“ – популярен /1960-1970/ сред дисидентите от съветската интелигенция мост, чийто автор е поетът Наум Коржавин. Употребява се като шеговито-ироничен мост-пожелание за собствен успех, който няма шанс

за изпитиите... И това – без преувеличение...

– Добре, де... Постави се на мое място... Как мога да пусна бедния студент в общежитието гладен... У нас не е прието така... Давам ти честна дума, днес нито водка, нито вино ще пием... Само малко бира... За да се освестим след вчерашното... За особени случаи имам скрит в гардероба кашон чешка бира... От чешкото посолство е донесена... Приятел работеше там като сервитьор... Ще бъде супер към омлета с шунка, сирене и грузински подправки... Не бързай... В твоето общежитие няма да те нахранят така...

– Познато ми е вече скромното руско „малко“... На практика няма нищо общо със значението в речника... Вие го ползвате, както ви гоїде...

– А какъв обяд ще ти спретна!... Такъв никога не си ял – нито в Германия, нито в Съюза...

– Ето, виждаш ли, какво ти казах... Още не сме започнали да закусваме, а ти вече – за обяда... После ще гоїде вечерята... После – десерта и още нещо, скрито за особени случаи и за допълнение на удоволствието... И всичко ще завърши със сън, повече приличащ на загуба на съзнание... А сутринта, пак няма да мине без закуска... Как да пуснеш бедния студент гладен – у вас не е прието така... И на масата всичко ще се завърти по поредния кръг... И вече няма да е важно: с вино, бира или минерална вода... Това ми прилича на лудост... Безкрайна пиянска лудост...

– Я да решаваме нещата, когато им гоїде времето...

– Как така?

– Сега аз ще се заема с омлета, а ти послушай музика, разгледай каталозите... Имам само три, но над всеки можеш да седиш с часове...

– ...

– Харесваш ли импресионистите?... Бяха много на мода у нас... Имам още Дали и Петров-Водкин... Много ще си паснат с бирата...

– Да, особено Петров-Водкин... Хайде, направи закуска... Май наистина съм огладнял... Навярно от яд... Каталозите мога винаги да ги разглеждам... По-добре пусни бавна музи-

ка... Първо искам да се оправя от вчера... Между другото, ти защо не ми показаш своите работи снощи?... Да не са секретни?... Или не се доверяваш на моя вкус?...

– Не знам... Ти не попита, а на мен не ми се искаше да се напращам... А и за какво са ти...

– ?...

– Моите работи са за конкретния любител... В тях няма нищо особено... Повярвай ми... Нищо мацабност, нищо музейност... И зрителите не ме гледат с похвали... Дори онези, които не се страхуват да си изкажат мнение...

– Е, може пък аз да те похваля...

– Да похвалиш не е трудно... Въпросът тук е какво стои зад това... Художникът и зрителят са от различни светове... И по-добре за тях е да не се докосват...

– Откъде си толкова сигурен?...

– Ако знаеше само колко отворителни и капризни са всички автори... Тях не ги интересува чуждото мнение... Към своите фантазии се отнасят като към абсолюти... А разговорите за високата мисия на изкуството са или замаскирано двуличие, или напразни спорове... Излишен повод за конфликт... Защо да си играем с теб на художник и зрител?... Животът е доста по-богат и интересен... Хайде да сме просто приятели... За какво са ни измислени сложности?... Само това остава, да се караме и да се обиждаме... И то за глупости...

– Но аз трябва да имам представа с какво се занимава приятелят ми... Пък и може да ми е любопитно доколко е капризен и отворителен...

– Защо?... Обичай ме просто като приятел... Виждам как мило си закусваме и беседваме...

– Да, всичко това е чудесно... Но не мисля, че за сериозни отношения едната любов е достатъчна... Искат ми се да опозная човека отвътре... Искат ми се да видя подводната част на айсберга... Иначе, защо за дружба е това?... Получава се твърде примитивно...

– Как у вас, немците, всичко е основателно, обмислено

и принципно!... Имам такова впечатление, че от деца разсъждавате като възрастни... Добре, ще ти покажа това-онова... След обяда... Само че, без чаша водка едва ли ще разбереш моите „шедъоври“... Не, не издевателствам над теб... Още при първата работа сам ще го почувстваш... Авангардът не е за трезв ум...

– Ясно... Кой би се усъмнил, че всичко ще тръгне именно по този сценарий?... А къде ти е честната дума да няма вино и водка?... Забрави ли?...

– За онзи момент тя наистина си беше честна... Просто, ти сам виждаш, ситуацията се променя...

– Добре, нека е по твоему... Днес пак ще се напия... Даже повече от вчера... За да оценя максимално твоето гостоприемство, кулинарните ти способности и авангардното ти творчество... Утре пак ще ми е зле... Още по-зле от днес... И виновен ще си ти... И ако на научния комунизъм се проваля, пак ти ще си виновен... И ако родителите ми позвънят в общежитието и се притеснят къде съм се дянал – също ще е на твоята съвест... Хайде, наливай... Още сега... Защо да чакаме обяда?... Както вие, руснаците, обичате да казвате: Като ще е гуляй, да е гуляй... После мога да напиша дипломна работа или дисертация и на тази тема... Пиянството е противно само, докато ти самият си трезвен и наблюдаваш пияните... Интересно, имаш ли спомен за себе си, когато се видяхме за пръв път?... Аз, например, те помня добре... И не искам ти да ме видиш същия... Клатец се като от вятър... Само не си мисли, че ти чета морал...

– Не се ядосвай, Ралф... От яд освен да си докараш апетит, друга полза няма...

– На теб ти е добре, ти си свободен... Но съм сигурен, че на мое място и ти щеше да се ядосваш...

– Нямахте и да си го помисля... Обикновено намирам на емоциите си друго приложение... Кажете сега честно: наистина ли искаше да си тръгнеш?...

– След бутилка бира вече никъде не ми се ходи... А и в това състояние какво да правя в общежитието?

– Ей затова още повече те обичам... Хареса ми, че отго-

вори без да се замислиш... Въпреки че мислиш основателно, все пак не си чужденец...

– А какъв съм?...

– Чужденците са други, не са наши... А ти си наш... Наш си и това е...

– Мисля, че още съм си немец... Ако бях руснак, едва ли толкова дълго щеше да ме уговаряш...

26

Ралф се върна в общежитието едва в навечерието на изпита.

Уморен.

Небръснат.

С напълно объркани чувства.

За научния комунизъм бъдещият историк се безпокоеше най-малко. Дори, седнал над учебниците и дебелата тетрадка с конспекти, той постоянно се отвлечаше от тяхното явно угнетяващо съдържание.

Ралф не можеше да се охлади от премеждията през последните дни.

Дебютното му гостуване у художника, проточило се три денонощия, произведе още по-голямо впечатление от новогодишното празненство.

Не, той не съжаляваше за преживяното.

И, колкото и да е странно, не се укоряваше за слабостта на характера и поредния провал на дисциплината си.

Той окончателно осъзна: има вече истински приятел. И това беше неоспорим факт, който макар и предпазливо, все пак радваше немца. „А можеше никога да не се срещнем, ако онази сутрин бях излязъл от спаята си няколко секунди по-късно... Само няколко секунди!... И как ме е запомнил в онова състояние?... Невероятно...“ Ралф си помисли, че ако не беше изпитът, той положително нямаше да се върне от Каховка и днес. И на художника нямаше да му се налага да го уговаря. Немецът щеше да остане там доброволно, с лекота. И това в никакъв случай не противоречеше на задачата на Владимир Владимирович. На проспект Вернад-

ски вече всичко му беше порядъчно омръзнало. След новогодишните приключения на немца всичко в общежитието му се струваше скучно и еднообразно. С художника всичко беше по-иначе. Той по природа беше друг. Към него го влечеше. „Може би нас ни свързва алкохолът?... Това аз не го усетих... Но вчера за целия ден изпихме само по буталка бира... И то на вечеря, по моя молба... С него и без алкохол е интересно... Независимо от ситуацията... Честно казано, той съвсем не прилича на останалите руснаци... Макар и на руснак да не прилича много...“

На бъдещия историк не му се удаде да се ориентира в сложните въпроси тази вечер.

Научният комунизъм не му позволяваше да се отвлеча за дълго.

Маркс, Енгелс и Ленин все още имаха преднина.

В това число и над личния му живот.

Макар и не до такава степен, че да го подменят.

От момента, в който Ралф разкъса съюза със състудентката си Наташа, не беше минало чак толкова много време. Но за този роман той практически забрави. Не обичаше да се връща към онези отношения. Смяташе ги за случайни, напращени и, от негова страна, немислени. Освен физическата близост, всъщност малко му бяха дали. Парадоксално, но от първия мъжки опит у немца почти не остана спомен. И даже довелото го до шок желание на Наташа да има дете от него и „да върви с него до края на света“ бързо се изветри от главата. Да, този непродължителен мит поначало беше за пламналия от любопитство юноша нещо ново, невиждано, тайно. Но скоро стана ясно, че новината е категория невечна. А вдъхновение, страст или поне страдание в техните отношения, уви, така и не се появи. В ежедневното общуване красавицата от руските народни приказки се представи прекалено достъпна, прекалено наивна, прекалено земна. Ралф, когато останеше насаме със себе си, рисуаше в своето въображение други, по-загадъчни образи. Кошото, както му се струваше, подхождаха на неговата възискателна натура. И кошото, навяр-

но, нямаше да предизвикам родителското разочарование. Така че, финалът се оказа неизбежен и по житейски логичен. На скромното момиче от Архангелск, независимо от старанието и съзидателите, така и не се удаде да покори хладнокръвния и по природа пресметлив чужденец.

Немецът успя да успее на красотата ѝ, при това, без да полага кой знае какви усилия.

Немецът избра независимост.

И не си позволи да го омотаят в съмнителни връзки.

Предпочитайки ученството.

А в редките свободни часове – повече сън, книги и уединение.

И все пак, разделил се с първото си момиче, Ралф не престана да мечтае за възвишени чувства. Само че, тези мечти към реалността нямаха никакво отношение.

Те бяха по-скоро фантазии.

Фантазиите на възпитания, начетения и морално устойчивия гимназист. За волности не му стигаше нито опит, нито информация.

Любовта все още го заобикаляше.

Любовта все още го игнорираше.

Вярно, че уединението не продължи дълго. След два месеца при Ралф се появи приятел.

Съвсем неочаквано.

Съдбата ги събра – руснакът, неприличащ на руснак и чужденецът, неприличащ на чужденец.

И, както често се случва, те се срещнаха при ситуация, за която впоследствие, сякаш се бяха наговорили, споменаваха много рядко. В онази ранна сутрин на Ралф даже не му се искаше да се здрависа с нетрезвия непознат. А първата кратка трапеза в стаята на българина... А походът до Дома на киното... И ето, как се обърнаха събитията! Превърнаха се в откровение. В също такава малко потрепване като началото на познанството с Наташа. А да се сравнява, действително нямаше повече с какво. Истински приятели немецът също никога не бе имал. И романи за истинската мъжка дружба никога не му бяха попадали. Как

мога да се ориентира? И да се посъветва нямаше с кого. На мама и татко не можеш всичко да напишеш. Пък и за отговор трябва да чакаш твърде дълго.

Отговорът му беше нужен сега.

На минутата.

Дже над учебниците и конспектите Ралф постоянно се отвлечаше, опитвайки се да разбере какво стана през последните дни. Но... някак не се получаваше. И никакви усилия на волята не помагаха.

Бъдещият историк нервничеше.

Ядосваше се.

Макар и сам да не знаеше защо.

Ситуацията спасяваше пак онзи строг авторитет, научният комунизъм, който го застава на моменти да забравя личните си преживявания и настойчиво напомняше за класовата борба и революционните идеали.

Без тези знания кариера на учен нямаше да направи.

И комунизъм нямаше да построи.

Ралф вярваше в свободата, равенството и братството.

Ралф вярваше в светлото бъдеще на човечеството.

При това ясно осъзнаваше своето място в него.

Считайки призива за обединение на пролетариите от всички страни за най-романтичния от всички чувани някога от него лозунг.

На следващия ден Ралф отново бе възнаграден с поредната висока оценка. Студентската книжка напече с още един „отличен“.

Педантичните преподаватели не се усъмниха нито за миг в качеството на подготовка на гедерския другар.

А измъченият му вид само засили тяхната колективна увереност.

Безсънна нощ даде своите плодове.

Гордостта на Ралф нямаше край.

Още един малък връх бе превзет.

Още една научна истина беше постигната.

За да сподели по-скоро радостта си, той не се забави

във факултета. Вземал такси и без да позвъни, отличникът се отправил към Каховка при художника.

Беше експромпто.

В типично руски стил.

Но за това немецът Ралф не помисли.

Уморен, не му беше до тънкости.

И той само помоли шофьора да кара по-бързо.

Обещавайки му рубли „отгоре“.

27

На звънеца никой не отговори.

Нито при първото, нито при второто, нито при третото позвъняване.

При четвъртото – от съседното жилище се показало омотано в забрадка лице на немлада жена: „Излезе преди половин час... С някакъв брадясал човек... А Вие какъв сте му?...“

Прозвуча доста убедително.

И, може да се каже, професионално.

Като при това тайнственото лице не изчезна веднага. Острият поглед се зае да разглежда непознатия посетител. За да избегне неудобните въпроси, немецът се направи, че получената информация не го интересува особено. Макар да не се усъмни нито на секунда в нагледната съседска осведоменост.

Такова разочарование Ралф не очакваше.

От радостта с гордостта и следа не остана.

Унило въздъхна и смънкал едно безразлично „благодаря“, немецът почти по войнишки се обърна на 180 градуса. А същият този съседски поглед, но вече през прозореца, го изпрати до самата спирка.

Освен пътя към общежитието, друг вариант Ралф нямаше.

Обаче в препълнения тролей не се качи.

И такси не понечи да хване. Служебните пари, уви, не бяха безкрайни, а и трябваше да ги отчита. А без особена причина да харчи от своите, събраните с труд, втори път

за един ден не бе желателно.

Очакването на следващия тролей се проточи.

И търпението на немеца се изчерпи.

„Може би неш?...“

„Защо пък не?...“

„Може час, може и два... Все пак е по-добре, отколкото да се тълча в тролей, а после и в метрото...“

Сега не му се свигеше времето.

Отличникът вече не бързаше за никъде.

Отличникът никой никъде не го чакаше.

Да се разхожда по спалните райони на Москва на немеца досега не му се беше случвало. Наистина нямаше какво да се види в новите квартали. Едноетипни сгради. Едноетипни магазини. А и местните аборигени, основно обикновени труженици, външно едвам се отличаваха един от друг.

Московският елит и бохемата в подобни райони не живееха. Московският елит и бохемата имаха малко по-различни предпочитания. Това значеше, че за столичния живот нищо тук не напомняше. Безнадежното безличие на градската покрайнина днес удачно бе маскирано от пресните сняг. От ослепителната белина днес не се набиваше в очи типичната за московската градска периферия провинциалност и сивота. Днес, след дълги дни полутъмнина, най-сетне се показало пълноценно златно слънце. И този път беше наистина с най-висок карат. Даже сиротните дървета по оживеното трасе се превърнаха в достоен фрагмент на задушевен зимен пейзаж.

Ралф се огледа на всички страни и се отправи в нужната му посока. Той вече уверено се ориентираше в Москва. Сякаш цял живот бе живял в голям град.

Дълъг тротоар се протягаше нагоре до улица Профсъюзна. Ту отляво, ту отясно вместо многоетажните кубове се появяваха огромни заснежени пуцинци. Явно, този микрорайон започваше да се застроява. Но усърдни чистачи размахваха широки шпертлатови лопати навсякъде, дори далече от жилищата.

„Сигурно и между тях има художници, музиканти, писа-

тели... Може би и поети... Сигурно и бачкат тези изтънчени интелектуалци с по-голяма полза от родените работяги... За тях това е като втора професия... Успоредна и едновременно спасителна... На кого му се искал пет-десет години лагер за превъзпитаване в глухия, премръзнал Сибир, отвъд Полярния кръг?... При това никои не знае ще се върне ли оттам?... По-добре доброволно да се впише в пролетариата... Докато вписват...”

„Смешно е, но сред тези чистачи може да се окажат и истински гении!... Невероятно!...”

„Уж все още не са престъпници... Но вече са наказани... Едва ли не по собствено желание... Достоевски...”

Минавайки край хората, бъдещият историк се стараяше да надникне в лицето на всеки. Кои знае, може някога да разпознае един от тях на корицата на вестник, списание или на телевизионния екран? В историята подобни куриози вече са се случвали. Впрочем, повишеният му интерес към героите на комуналния фронт се обясняваше не само с търсенето на замаскирани гении. Някъде вътре в душата си немецът все още се надяваше да срещне своя художник. Може би него са го извикали спешно на друг участък в помощ на „колегите“? Все пак, през нощта беше навалял много сняг. Но, сред народа с еднакви грейки, немецът не откри познато лице. За съжаление, и сред минавачите го нямаше.

Разочарованието от несъстоялата се блиц-визита бавно се превръщаше в обида.

Самолюбието на отличника беше уязвено.

И самолюбието на чужденеца – също.

Немецът остана с впечатлението, че са го пренебрегнали.

Пред очите на цяла Москва.

Пренебрегнали са го незаслужено.

И той не се опита да си възрази.

Ролята на обиден изцяло отговаряше на разваленото му настроение.

Но, колкото и да е странно, мислите му бяха заети не

само с приятеля-художник. За час и половина непланирана разходка Ралф значително разшири своята московска география. Сега вече знаеше къде се крие чешкият магазин „Власта“ и родният гедерски „Лайнциг“. Научи няколко нови имена на улици. Запомни номера на пролея, с който би било най-удобно да стигне от проспект Вернадски до Каховка. Така че, за съществуването на московските спални квартали немецът вече знаеше не само от гочутото.

А когато на тъмнеещия хоризонт се покаже висотката* на общежитието, той почувства облекчение и в същото време – страшна умора.

От изминалото разстояние.

От прекараната над учебниците нощ.

От всички събития напоследък.

Силите му се топяха с всяка минута.

Едва му стигнаха да се добере до леглото и да се скрие през глава под одеалото.

От стуг.

От всички свои сполуки и несполуки.

От целия свят наведнъж.

Но преди това, минавайки покрай дежурния на етажа, немецът помоли днес да не го викат на телефона. Даже да е спешно. „Няма ме... Кажете, че сутринта съм отишъл на изпит и не съм се появявал повече...” „За никого ли?...“ „За никого...”

Все пак, Ралф трябваше някак да отмъсти.

Макар и символично.

И му се получи.

Пропадналият приятел, чистачът-авангардист, успя да го намери едва на следващата сутрин. И то, след като включи в разследването съседа-българин.

*висотка – многоетажна сграда. Името идва от т. нар. сталински висотки – 7 сгради, построени в началото на 50-те години в Москва, които е трябвало да символизират монолитност и здравина.

Наближаваше последният понеделник на януари.

За своите отношения с художника немецът разсъждаваше вече в пряка връзка с тази дата.

Без противоречия не минаваше.

Животът – личен и служебен, така се беше преплел, че в някои моменти Ралф се объркваше.

Страхуваше се да прави изводи, но до изводите оставаха броени дни.

До понеделник му предстоеше да сложи точки над всички „i“-та.

Поне на хартия.

По-точно, преди всичко на хартия.

Ралф се стягаше за предстоящия поход на Лубянка, като изхвърляше от главата си всичко, което този поход не касаеше.

Горчивата утайка, останала от последната среща с шефа, сурово предупреждаваше: усмивката и непринуденото общуване на Владимир Владимирович не е повече от игра. Да ѝ повлияе или да предугади нейното развитие, бе невъзможно. Сега Ралф го разбираше. Той не беше от тези, които два пъти ще настъпят една и съща вила. Така че, гедееецът се реши да напише отчет, за който да не може да се закачи. След мъчителните размисли той достигна до нелекия за него, но единствен сигурен изход – да не крие от шефа нищо, което бе свързано с художника. Или почти нищо. Иначе няма как това да не се отрази на кариерата. И не само на настоящата, емгеу-ломоносовската, но и с произтичащите катастрофални последици на бъдещата, берлинската.

В очите на гедеееца Владимир Владимирович изглеждаше като мозъца личност.

Мозъца и властна.

Най-мозъцата и най-властната от всички, които имаха непосредствено влияние върху съдбата му.

При това положение, страдаше ли Ралф за приятеля си?

Разбира се, че страдаше.

Но това не променяше ситуацията.

Ралф нямаше алтернатива.

Съмненията възникваха само на ниво емоции и условно наклонение.

Вярно, че като начало нищо сериозно не заплашваше художника. Към задачата немският „агент“ току-що беше пристъпил и до конкретен компромат още не се беше добрал. Всичко, с което можеше да се похвали, бяха собствениите му впечатления, буквално битови дреболии и рояк недоказуеми подозрения. Които, въпреки, не представляваха оперативна ценност, макар да съответстваха на сексотския стандарт. Ралф беше наясно до какво се стреми да се добере шефът му. Но до очевидни улики той още не се беше докопал. Даже усърдно работейки сред свои, студенти, немецът не веднага се приспособяваше към обстоятелствата. Всичко определяше времето. Към творческия човек се изискваше особен, творчески подход.

Ралф се надяваше, че Владимир Владимирович няма да го прищипва или упреква за нещо.

И въобще, в душата си той не беше против задачата да се разтегли с пределно дълъг срок. Тя му се струваше интересна и интригуваща. Още повече, самите събития протичаха толкова бурно, че дори нищо не беше необходимо да се измисля.

Фантазията си почиаше.

Достатъчно беше всичко акуратно да пренесе от живота на хартия.

В точната хронологична последователност.

И с правилните препинателни знаци.

Ралф беше майстор в протоколния жанр.

Към писателски волности в историята с художника реши да не прибегва. Засега не беше необходимо. По отношение на приятеля си, той се отнасяше, по своите разбирания, честно. Във всеки случай толкова, колкото му позволяваше професионалната гебейска съвест.

Младият дзержинец не се напъваше да се товари с извънредна отговорност.

Младият дзержинец оставяше на художника шанс.

А и на собствената си дружба с него – също.

Мисли за предателство не го спохождаха. Те съвсем не се вписваха в неговите отдавна изградена ценностна система и възгледи. Ралф принадлежеше на друг свят. И само на него бе подготвен.

Служба.

Дълг.

Лубянка.

Щази.

Тези кратки, но монументални по смисъл, думи на практика значеха за гедереца много, ако не всичко. И конкуренция нито в ралфовия речник, нито в ралфовото съзнание нямаша.

И не можеха да имат.

Нямаше право младият провинциалист с карьерни амбиции да пожертва тези абсолютни понятия, заради нещо лично, дълбоко вътрешно, крехко.

Не можеше дори да си го представи.

Та той преследваше само високи цели.

И заради тях дойде в Москва.

Откъде можеше да знае Ралф какво струва тя, дружба-та? Дори най-силната.

И, въпреки това, никак не му се искаше да изгуби близкия човек. Немецът би предпочел да запази тези отношения в сегашния им вид. Те не му бяха в тежест. Но това можеше да се случи, само ако стриктно се спазват правилата на голямата игра. И само, ако постоянно се помни за онези, които са я намислили и я водят.

Той знаеше в чии ръце са конците.

В това число главният.

Защото с тях беше вързан и самият той.

Основно поради тази причина Ралф реши, че в отчетите за художника трябва да пише истината, само истината и нищо друго, освен истината. „Информация към Владимир Владимирович идва отвсякъде...“ Срещата със съседката на Каховка, уви, потвърждаваше това. А там имаше и други съседи, не по-малко бдителни. Сигурно и сред познати-

те на художника имаше „опекун“.

„Нещастникът, обкръжили са го от всички страни...“

„Врагове...“

При това себе си той нямаше предвид.

Самооправданието беше изначално заложено във всяка негова постъпка.

В противен случай можеше да стигне до абсурда или да стане пленник на собствените си слабости.

До похода на Лубянка оставаха броени часове.

Сънят за пореден път се отменяше.

Немецът пристъпваше към изпълнение.

Пристъпваше към създаване на поредния образ на поредния „неблагонадежден елемент“.

Но, в сравнение с предишните, преминаващите, на този образ му беше съдено да се превърне във висока гебейска класика, богата не само на ярки тонове, но и на нюанси.

Ролята на доноса в живота на студента растеше.

И бъдещият историк осъзнаваше цената му.

Той добре се ориентираше в мътното пространство.

Много неща вече разбираше.

И на много неща беше способен.

Ралф мислено стягаше армейския си колан.

Перспективите го закончаваха.

Кой сексом не мечтае да стане генерал.

Още повече с пагоните на КГБ.

Но, пътят към мечтата е преди всичко – работа.

Всекидневна.

Без право на почивка.

Изпълнена с тревоги и опасности.

В името на Партията.

В името на Родината.

В името на мама и татко.

Ралф пристъпи към изпълнението в нощта преди последния понеделник на януари. В празната читалня на общежитието. На най-отдалечената маса в ъгъла.

Той обичаше да твори в пълно уединение.

Без свидетели.

И наблюдатели.

За късмет, днес нищо не го разсейваше.

Ралф полагаше писмен изпит по лична история.

И този изпит за него беше много по-важен, отколкото всички други, на които почти автоматично му поставяха отличен.

Ваканцията свърши.

След сигнала на Владимир Владимирович.

Стартираше лубянски семестър.

А значи нивото на отговорност се повишаваше.

За да не допусне ни най-малка грешка, Ралф, доколкото му позволяваше паметта, се стараше днес да си спомни всичко, до подробности.

Всичко, което от него се изискваше.

Започвайки от новогодишната нощ.

И този път паметта не го подведе.

29

– Кои е дошъл!... Откога не сме се виждали?...

– Точно четири седмици...

– Вярно... Ние се срещаме в понеделниците... Имаш отлично чувство за време... А на мен ми се стори, че не сме се виждали по-отдавна... Ти даже си се променил малко... Само в момента не мога да кажа в какво... Пораснал ли си?... Да, да... Разбира се, че си пораснал... Виждаш ли как нашите мразници ти влияят... И на полярник вече не приличаш... Възмъжаваш... Ще се върнеш в родния Роцок, а родителите ти няма да те познаят... Ами че те, за разлика от мен, те виждат само веднъж в годината... И то – за не повече от месец...

– Защо да не ме познаят?... Онзи ден им изпратих снимки... С най-добрите гледки на зимна Москва... И аз самият съм на много от тях.

– Чудесно...

– Уча се да правя снимки... Нали затова ми подарихте фотоапарата... Впрочем, още веднъж благодаря, работи отлично... Така че, след няколко седмици родителите ми ще видят в каква форма съм сега...

– А кой ти ги прояви и разпечата?...

– Един познат от журналистическия факултет... Руснак... Първокурсник... Те имат такъв предмет – фотоголо... И той се съгласи да помогне... Заради мен си пожертва неделата... Три часа се занимавахме в лабораторията на проспект Маркса... Умувахме... Страхаме се... Който видя снимките, уж ги хареса... Сигурно ще ги харесат и родителите ми... Те в Москва още никога не са били... А и зимата на нашето балтийско крайбрежие изглежда другояче, меко казано...

– А художникът какво каза?...

– О, с него е по-сложно... Той се отнася ревниво към всичко художествено... Ние правихме снимките заедно... Специално ходихме до центъра на Москва... Бяхме и в парка Горки, на ВДНХ, в Коломенское... И в най-големия студ дори... Ако сме се настроили за някъде, нищо не ни спира... Цели три ленти изразходвахме... По 36 пози... Донесох ги, могат да се видят и преценят...

– ...

– Той има страхотно чувство за композиция... И ракурс, и светлина подбира оптимално... Нали е художник, все пак... Имаше какво да науча от него... А това, което ме поразя е, че снимките, които не хареса, ги скъса... Пред очите ми... Не се посъветва с мен, не предупреди... С усмивка, сякаш нищо не се е случило... От почти сто снимки останаха трийсет... Аз, честно, бях в шок... Отначало се обидих... Даже си мислех да не му говоря... Толкова труд да отиде на вятъра... В това число и моя... Но после... После вечерта той всичко ми обясни... И аз му повярвах... Обидата избледня... Макар и не с тази скорост, с която той скъса снимките...

– Рязък младеж...

– Да, но... Възможно е в този случай да е прав... Когато снимките са по-лоши от оригинала, защо да ги пазиш?... По-добре да се опиташ да направиш други... Уговорихме се в най-близките почивни дни да продължим общото си хоби... Ако се изключат крайностите, с него е лесно...

– Какво да кажа... Юнак... По-точно, юнаци... Оползо-

творювате свободното време... Току-виж на твоите родителите им се наложи скоро да купуват голям албум... А може би не само един... Ти писа ли им, че имаш руски приятел?...

– Не, не съм им писал...

– Защо?...

– Не знам...

– Щяха да се зарадват...

– Как бих могъл – без разрешение... Тук не става въпрос само за моята гружба... Макар че, ако може, ще им пиша следващия път... С удоволствие... Наистина ще се зарадват... В писмата си непрекъснато питат с кого съм приятел, с кого уча и се разхождам... Много им е интересно как живеят хората в Москва... Едно е да получаваеш информация от вестниците... Друго е от първа ръка...

– Пиши им, задължително им пиши... Защо пък не?... Нека родителите ти да знаят как живееш в Съюза... При нас за гружбата не е забранено да се пише... Даже и в Америка...

– Аз, накратко, без подробности...

– А колкото до новото ти увлечение, то скоро може да влезе в работа... Постарай се да снимаш по-често и повече... Практикувай... Фотоапаратът е ефективно оръжие... И трябва да го владееш до съвършенство... Пари за лентата си вземи от онези, които ти дадох в плика... Вече не са ли свършили?...

– Не, не... Изхарчил съм само четиридесет и осем рубли и двадесет и четири копейки... В отчета има всички разходи... На последната страница...

– Следващия път не си губи времето с това... Въобще не се съмнявам в твоята честност... Ако има съмнения, нямаше да разговаряме тук и сега... Трябва да се доверяваме един на друг... Разбираш ли?... Нашата работа се гради именно върху доверието...

– ...

– Кажу ми... А самият ти доверяваш ли се на художника?...

– В какъв смисъл?...

– Ами, например, би ли му доверил държавна тайна?...

– Ако подозираш човек, няма значение в какво, нищо държавно не трябва да му доверяваш... И това не е въпрос на моето отношение... На мое място така би постъпил всеки нормален човек...

– А някаква лична тайна?

– Не знам... Засега не мога да отговоря категорично... Още не сме толкова откровени един с друг...

– Но интуицията какво ти подсказва?...

– Не ми се иска да се осланям на интуицията... Мисля, че само интуицията е малко... След известно време ще мога да отговоря и на този въпрос... Аз го наблюдавам... И дори не пропускам греховете... За да мога да си съставя накрая правилните изводи... Всичко написах в отчета...

– Добре, после ще го прочета... А сега за нещо друго... Я да пофантазирам...

– ...

– Например, ще разубеждаваш ли художника или, по-скоро, ще се опиташ ли да го „промениш“, ако се окаже помагач на врагове?... Има хора, които рано или късно осъзнават грешките си... А има и външно напълно прилични, порядъчни, въпреки че в душата са истински негодяи... Такива не можеш ги поправи... Колкото и да се опитваш... Те имат чужда идеология... Невероятно трудно е да ги подведеш под отговорност, макар само заради мислите им затворът вече да плаче за тях... При това за немалък срок... Впрочем, това са същите врагове... Но по-хитри и по-коварни...

– ...

– Ти, например, би ли гарантирал за художника?...

– По-скоро, не, отколкото да...

– Защо?

– Той за всичко говори много уверено... Той е човек с убеждения... Признавам, че те не винаги са ми ясни... Но лично на мен ми се струва, че него няма да го преустроиш... Има сложен характер...

– А какво става тогава с гружбата?...

– Ако се окаже враг, значи, не е имало и гружба...

– Логично, логично... Даже повече от логично...

– Понякога не мога да го разбера, защото в ситуации, които външно си приличат, той се държи различно... Всичко зависи от настроението му... И нерядко сам дава повод да го подозират... И как да определиш кога това е изблик на емоции и кога – добре обмислени съждения?... Страх ме е да не сбъркам...

– Да, но в този случай, ако той действително е враг, а ние се въртим около него и нищо не можем да направим, тогава грешката може да стане фатална...

– Сигурно е така...

– Мисля, че виждаш разлика между безопасността на гържавата и глупостите на пийналия интелигент... Пък бил той и три пъти личност и три пъти интелигент... Ние защитаваме нашите идеали... Нашата система... Трябва правилно да ме разбереш... Да пилеем време напразно, нямаме право... Времето не стига, а работата ни чака... Докато отделни мерзавци се разхождат на свобода само за това, че сред нас, уви, има хора мързеливи, безгрижни и безразлични... Сега не говоря за теб...

– Искат да го затворят?...

– Да затворят искат много хора... Но за това трябва да се спазват формалности... Трябва горе-долу сериозен повод... И колкото по-бързо, толкова по-добре...

– Ще се старая...

– Случвало ли се е да останеш сам в жилището му?... Поне за 30-40 минути...

– Веднъж...

– Прати го до магазина... Или, още по-добре, в „Севастопол“...

– ...

– На края на Каховка, до метрото, има хотел от типа на „Белград“... Също за чужденци... За чешка бира или маркови цигари... Ще му трябва около 45 минути... А ти през това време препиши телефонните номера от тефтерчето му... Подред... Разбира се, най-напред чуждестранните и междуградските... Не е задължително фамилията и имената, преписвай ги в колонка... Но, ако има отделени или

подчертани, отбележи ги с кръстче... Надявам се това да ни помогне...

– Разбрах...

– Не е лошо да побързаш...

– Всеки петък вечер се срещаме у него... Поне така се уговорихме... Ще обмисля всичко...

– Още нещо: трябва да ни снимки на ония картини, които са в дома му... Желателно е на всичките... Също подред... Помисли и за това...

– Нима неговите абстракции представляват някаква заплаха?...

– Днес – кръгове и квадрати, утре – свастика и шестомъгълна звезда... Къде е гаранцията, че няма да стане така?... Ти даваш ли гаранция?...

– ...

– Именно... И никой няма да даде... Но, работата сега не е в това... Трябва да проследим маршрута на предвиждане на картините... На черния пазар се появила платна, приличащи на неговите... Искане ли се да изясним кой още участва в продажбата, а понякога и в препродажбата... Кой е крайният купувач... И откъде е...

– Това ще бъде по-сложно, отколкото тефтерчето с телефоните...

– Разбирам... Затова именно ти го казвам сега, не отлагам до следващата среща... За да имаш време да се приготвиш, да се огледаш... В никакъв случай не трябва да възникнат подозрения към теб... Трябва да си предпазлив... Да, можем да получим тия снимки и по друг начин, но чрез теб е по-безопасно... Имам предвид, по-безопасно за работата... Ако той все пак разбере, че в негово отсъствие някой е бил в жилището му, ще се спотай и ще обърка всичките ни карти... А твоята репутация е безупречна в неговите очи... Още повече, ти си чужденец...

– До кога трябва да го свърша?...

– Не бива много да бързаш, но и да протакаш не бива... Месец, месец и половина... Ако стане по-рано – отлично... Действай, според ситуацията... Но само на сигурно...

Общо взето, самият художник не ни интересува толкова много... Прав си: в неговите квадрати няма нищо страшно... Трябват ни връзките му... Както в Съюза, така и за граница... Сред тях има забележими персонажи... Повечето ненапразно идват тук... И не за едните картини... Голямата риба се лови със жива стръв... От собствен опит го знам... И досега не съм грешил...

– ...

– Да, едва не забравих... В петък бях на съвещание и разговарях с другарите от вашето посолство... Те също са забелязали твоите способности и твоите успехи... Всички те харесват... Всички са доволни от теб... Е, не се изчервявай, казвам истината... И ние вече сме на мнение, че дойде време да те приемем в партията... Заслужил си... Призгомяй се... Sozialistische Einheitspartei Deutschlands braucht deine Energie... Макар че, ако зависеше от мен, и в нашата партия бих те приел... Такива кадри, ох, как не ни стигат...

30

Майката плачеше.

Бащата не издържа и също заплака.

Родителите четяха писмо от Москва.

Прави.

На глас.

Регувайки се.

Четяха и препрочитаха.

Те надълго изучаваха московските снимки.

И се възхищаваха.

От Кремъл.

От порасналия син.

От руската зима.

Майката едва успяваше да избърше сълзите си.

Бащата своите не забелязваше.

Отдавна не му се беше случвало да плаче.

Снимките го впечатлиха.

Виждаше на тях себе си и си спомняше младостта.

Своите деветнадесет.

Своите юношески амбиции.

И мечти.

Своите първи походи, победи и загуби.

Накратко казано, своите довоенни-военни университети.

И ако той самият не стигна до Москва, то неговият син след четиридесет години изглеждаше на „Червения площад“ възхитително.

Ето го – победителят и покорителят!

С невъзмутим вид позиращ на фона на група богати западни туристи до знаменитата кремълска кула с часовника и Мавзолея.

Бащата на Ралф по призвание беше също историк.

Макар и без университетска диплома.

Вярно, той се доверяваше преди всичко на факти и знания, придобити, без преувеличение, на бойното поле, със собствената му кръв. Което не можеше да се сравняват с академичните учебници и мемоарите на следвоенните политици. Всеки боеви ветеран има свое лично отношение към миналото. Впрочем, не само към миналото. Към цялата световна история въобще. Те и с възрастта не забравят своето съпричастие към великите събития. Тяхната наука е тяхна практика.

Нервите на бащата не издържаха.

И той извади от шкафчето над хладилника начената бутилка „Допелкорн“. Въпреки забраната на лекарите, мътната жълта напитка беше идеално средство против стрес. А и самото писмо от студена Москва даваше повод да се пийне.

За здравето на единствения син.

За неговите достижения.

За да се успокои, разстроеният от спомените баща веднага след първата чаша си наля втора, а след нея трета. С обичайните две днес нямаше как да мине. И той, без да гледа настрани към жена си, по-строга от всички доктори, ни без да бърза, наслаждавайки се на горчивия вкус от любимия народен еликсир.

Писмата от далечната руска Москва предизвикваха у дома разгореени обсъждания.

Кое то обикновено продължаваше дълго.

И обраснаха, в хода на споровете и препирните, с множество родителски фантазии.

Процесът на превръщането на заплетената роцокска приказка в реалност беше стартиран в главите им открай време. И с всяко ново писмо все по-активно набираше обороти. Оставаха само да почакаят няколко години до щастливия финал. Оставаха да се заредят с търпение и да доведат учебно-възпитателния процес до завършване. Разбира се, не без помощта на авторитетните берлински другари и най-бойните им московски колеги.

„Старците“ бяха сигурни, че синът им рано или късно ще се окаже на политическата трибуна на страната. Те вече го виждаха на нея.

Сред първите.

Сред най-важните.

Сред избраните.

И това бе най-значимата им мечта.

По-нататък следваше мечта номер две – за внуци. Обаче с тази мечта те не бързаха. За тях Ралф си беше още дете. Освен това, трябваше да му подберат подходяща половинка. Годеница, снаха... А пък това е за цял живот.

Днешният „пощенски“ ден не се отличаваха много от другите „пощенски“. Родителите дойдоха на себе си, едва когато седнаха да пишат отговор за Москва. И то, защото трябваше да се съсредоточат. Защото трябваше подробно да доложат на начинаещия политик за всички промени на родния гегерски фронт. И макар от последното им писмо да нямаше кой знае колко промени, те ги описваха в подробности. Да информират сина си за събитията влизаше в техните задължения. Не само формално да помни за дома си, но и отрано да се готви за завръщане. Понякога, за по-убедително, към силено изписаните страници от тетрадки прилагаша изрезки от вестници, подчертавайки с червен молив редове или добавяйки коментари в полето.

Не е странно това, че от всички студенти в обществото на проспект Вернадски, Ралф получаваше от възрастните най-дебелите писма.

Дребноли за родителите му нямаше. Всичко, на което те обръщаха внимание, не можеше да е дребно.

Никога не ги мързеше по няколко пъти да преписват надрасканите страници на чисто. Но пък винаги оставаха доволни от резултата. Като си помислиш – къде по-просто би било да напишат две отделни писма. Но именно в това е семейното щастие – писмото от родителите към децата непременно трябва да е едно, общо и, желателно е, максимално дълго.

В този смисъл и двамата родители бяха в мнението си единни и се придържаха към традициите.

Харесваше им да разсъждават заедно.

Харесваше им да пишат един след друг.

Харесваше им да се чувстват пълноценна килийка на съвременното общество.

Кой знае, може всички тези съчинения някога да станат достояние на немските литературоведи.

И ще се прославят не само имената на достопочтените автори, но и времето, възнято от тях.

Във всеки случай, сам Ралф всеки път с упоение се зачиташе в поредния шедьовър на майчино-бащиното творчество. Където любовта, мъдрите нравоучения и вестникарската хроника виртуозно се съчетаваха едно в друго. Заедно с патриотизъм съветски Ралф продължаваше да учи и патриотизъм гегерски.

Вживяваше се в своето берлинско бъдеще.

Dolce Zukunft.

Deutsche Vita.

След прочитането педантичният студент задължително номерираше всички писма и акуратно ги складираше в куфара си под леглото, като архив.

За да ги съхрани за домашния музей.

И за историята.

В Роцок писмата също се складираха под номера. Само

дето бяха винаги подръка, в специална подаръчна купия на бюрото. До тежка метална рамка със снимката на любимия син от детската градина. За да могат във всеки момент да се вземат и прочетат наново. Периодически именно така се случваше. Това беше най-добрият репертоар на дуета.

Беше висша форма на домашното изкуство.

Доведено до класика.

Напразно един „своеволен“ класик е казал, че всички семейства са щастливи еднакво. Ако родителите на Ралф бяха чули това по свой адрес, със сигурност биха се оскърбили.

Такова нещо не биха простили дори на класика.

И щяха да са абсолютно прави.

31

В един прекрасен ден зимата се взриви.

Като гигантска връзка безцветни въздушни балони.

Взриви се пред очите на целия град.

Като в открито кино.

И... зимата изчезна.

Повече от час Москва бе разтърсвана от оглушителни залпове. Които при затворени очи можеха да се вземат за салюти. Но, нищо бесният гръм, нищо озарилите небесната чернота невротични мъгли плашеха никого.

Московчани трудно ще уплашиш.

Повечето пешеходци даже не се оглеждаха къде да се скрият. Докато не се вдигна поривист вятър и не заваля. И само след няколко минути във всички магазини и подлезите вече нямаше свободно място. Сред образувалото се стълпотворение се възцари за удивление оптимистично настроение. Всички стояха плътно един до друг, но никой не се оплакваше и не мърмореше. Защото гъждът този път се оказа неочаквано топъл. А това няма как да не е вдъхновяващо. Освен за взривилата се зима, други разговори нямаше. Разбира се, това беше най-свежата, най-актуалната новина. Най-дългоочакваната и многообещаващата.

За всички, без изключение.

Върху града върхлетя пролетта.

Отначало със шумния едрокалибрен порой.

След него – чрез промъкналото се през мрачината яркo слънце и хорските усмивки.

В природата избухна революция.

Макар и не Октомврийска, но все пак революция.

Калните, безформени остатъци сняг се топяха за нула време.

Върволиците отдавна немисти автомобили, принудени да карат по-бавно, се превърнаха във водни кервани. От рязката смяна в температурите асфалтовите протоари задишаха като истинска парна баня.

Зимата беше безжалостно измита от столичните улици.

В небитието.

И нямаше кой да я защити.

На авансцената излизаше революцията.

Най-демократичната.

Най-желаната.

С най-човеколюбивия манифест и порядки.

Живакът в термометрите подскочи с десет граду-са. Да не си разкопчеш палтото и даже якето в такава „жега“ бе невъзможно. Смелчаците съвсем ги съблякоха. И то с такова пренебрежение, каквото не биха си позволили преди няколко дни.

Хората нямаха търпение да се почувстват свободни.

На хората им се искаше час по-скоро да изхвърлят зимата от главите си.

Тя го заслужи.

Твърде много се напатиха от нея тази година. Тя на всички омръзна. Надви всички. И не само тези, които бяха дошли в столицата от изнежени краища. Но и коренящите московчани, които, нагледали се на „Клуба на кинопътешествениците“, както никога досега страдаха по топлината и слънцето.

Чудото се случи.

Пролетта буквално върхлетя върху Москва.

И завари всичко живо неподготвено.
И не затова, защото тук не я очакваха.
Напротив.

Поради проточилото се до края на април лошо време, просто не се вярваше, че подобно щастие въобще може да настъпи. Не маскараден снежец по време на първوماйска-та демонстрация на трудещите се – това е съвсем рядка картина за Москва. Неслучайно при повечето чужденци главният град на Съветите се асоциираше едва ли не с вечна замръзналост.

Само че, мнението на чужденците малко интересува-ше съветския човек. Той си имаше свое отношение към всичко, в това число и към пролетта. И той, както никога друг по целия свят, се радваше на идването ѝ.

Това, от година на година, се наблюдаваше нагледно по настроението му. В първия, наистина пролетен ден, то се променяше до неузнаваемост. Изглежда, нито едно природно явление, нито едно политическо мероприятие не влияеха на пълното с комплекси живие на homo sovieticus толкова радикално положително. И причините за това се криеха съвсем не в хипроумните теории на Павлов или Фройд. И не в болезнено-поетичните наклонности на руската душа. Дори не в приближаващия се дублет майски празници. Безразлично плавайки по течението на социализма-комунизма, съветският човек се беше научил да търси и намира щастие в малкото. Научил се да го цени и превръща за себе си в нещо възвишено и значимо. А понякога – в единственото, заради което си заслужаваше да търпи и да се примирява с останалите сезони. Казано по-просто, с останалия живот.

Пролетта-победителка встъпваше в правата си.
За няколко часа напълно окупираше Москва.
Тя се втурваше във всички отворени прозорци.
Блъскаше по всички затворени врати.
Хвърляйки се в обятията на всеки срещнат.
Искаше на всички да достави удоволствие.
И изискваше от всички взаимност.

Сърцата на много московчани забиха от този ден с прегелна честота.

По лицата им цъфна руменина.

Още при първа възможност всички ангажирани се отменяха.

Уговаряха се екстрени срещи и походи.

На града му се появи пулс.

На града отново му се появи желание да живее.

И не само своя живот.

Пролет – дихание магическо.

32

Воения парад в чест на Деня на Победата бъдещият немски историк наблюдаваше със собствените си очи.

На Червения площад.

В огъня от червени знамена, червени пионерски връзки и червени транспаранти.

С червен специпропуск в джоба.

В плътна компания на фронтовици, високи армейски чинове и маскираните като цивилни гости щатни и нещатни колеги.

Грандиозността на мероприятиято поразяваше.

С всичко, което попадеше в ползрението.

От пълящата колона самоходни ракетни установки до театрализирано-баталните замислици-измислици на военните режисьори. Имаше още десетки телевизионни камери и познаваеми образи на журналисти, напругащи се в пряк ефир. А какво да кажем за възторжените погледи на участниците и зрителите, устремени към трибуната на Мавзолея. Където, като еднотипни близнаци, се бяха строили в дебела редица, със завързани пионерски връзки на вратовете, членовете на Политбюро! А командващият парада, обикалящ на открит ЗИЛ опънатите като струна войски! А неподражаемостта, продължително: Ура!!! С не по-малко продължително ехо.

И всичко това – не по телевизора!

Кога друг път ще му се усмихне щастието да види този шедьовър!

Заял позиция зад гърбовете на орденоносците-ветерани и успешно избрал си пролука между оплешивяващите им глави, немецът постоянно притискаше очилата на носа си. Сякаш искаше да настрои фокуса. Сякаш искаше максимално да се доближи до епицентъра на парада. Макар и без това да стоеше на почетния втори ред.

Ралф се страхуваше да не пропусне нещо важно.

Разбираше ясно: пред очите му преминаваше не обикновена, редова демонстрация на Въоръжените сили. Даже, имайки повърхностна представа за реалната глобална политика, от отделните политически въпроси гегеерецът нещо схващаше. Днес на главния съветски площад под егидата на народния празник се разгръщаха събития, много приличащи на най-истински войскови маневри. И в тях участваха най-челните подразделения, най-съвременната бойна техника. Присъстваха, както обичайно, и най-важните дипломатически персони. Ясно, че това беше повече от показно шествие. И повече от сакраментално поклонение пред героичното минало. Това беше недвусмислено предупреждение към целия вражи лагер. И едновременно заявка за победа в следващата световна война. А това, че рано или късно тя ще започне, уви, не будеше съмнение. Нито в ония, които сега клеймяха позора на враговете, нито в самите заклеямени, следящи за ставащото в Москва от своите задгранични бункери. На един гигантски плакат така и беше написано: „Пазете се, агресори!“ А на друг: „Крах на агресорите!“ Ралф, като пълномощен представител на прогресивната половина от човечеството, разбира се, беше солидарен с всички тези призови. Той се радваше на силата и мощта на братската съветска армия. Вярваше в нейното величие и непобедимост. Кои друг би могъл да защити него и гегеерските му единомишленици от империализма? Кои друг можеше да гарантира безоблачно съществуване на неговите потомци?

Обаче радостта от празника не го избавяше от вълне-

нието. Тези две чувства, естествено произтичащи едно от друго, също така естествено днес се обясняваха и допълваха взаимно. Доверието към Ралф от страна на Владимир Владимирович и цялото безименно казачество началство достигаше като никога висока точка. Днес те демонстрираха, че го ценят без оглед на чуждестранния му произход. Иначе нямаше да извикат немца на празника като на работа. Наравно с всичките редови и нередови сътрудници. И даже го инструктираха, като намиращ се на служба работник. Днес случайни хора на Червения площад нямаше. В такъв ден на него пускаха по специални списъци само най-добрите синове и дъщери на Отечеството. Най-добрите във всякакъв смисъл. По всички пунктове и параграфи. С неопетнени анкетни данни и безупречни характеристики. Не само лично на тях самите, но и на всички техни близки предци-родственици. Не забравяха, известно е, и приятелите.

Ралф стоеше в един строй с най-добрите.

Сред „безупречните“ и „неопетнените“.

Виждаше се добре.

Отличавайки се от болшинството само по своята младост.

Други отлици в себе си от цивилните участници в празника и самият Ралф не можеше да открие. Такива просто нямаше.

Двегодишната работа на гегеерския другар над себе си бързо даде плодове. Към края на втори курс образът му придоби всичко, което не му достигаше по-рано, до запознанството с Владимир Владимирович. И ето че сега, практически нищо не отделяше комсомолец-ефдейолец от плътната съветска маса. За пълноценния чужденец това едва ли би било комплимент. Но бъдещият немски историк имаше свои високи цели и задачи. Той сам си избираше жизнените ориентири и примерите за подражание.

Впрочем, имаше и такива, за които той отдавна лично бе станал пример за подражание.

Той се намираще на своето, заслуженото място.

И на днешния ден смяташе това за най-важното свое достижение.

Днес Ралф изпитваше завист към самия себе си.

И имаше за какво да завижда.

Под едва разбираемите възгласи на главнокомандващия и непрестанните викове „Ура!“ се пишеше още една страница от не по години богатата му биография на скромн студент от Роцок. Не толкова за служебно ползване, колкото за следващите поколения негови съотечественици.

Със сърцето си Ралф поиска да мине маршово покрай кремълската стена.

Рамо до рамо със съветските войници.

Те наистина днес му харесваха много.

Никога досега немецът не бе изпитвал такова уважение, такава преданост към страната на победилния социализъм. Ненапразно за повечето хора, живели дълго зад граница, съществува психологическото понятие „втора родина“. Макар голямата разлика между втора и първа немецът днес да не усещаше. Днес той считаше себе си син на единна идея Родина. И Родината му отговаряше с истински майчински чувства.

Гедеерецът периодично напиваше в джоба на панталона си спецпропуска. И червенината веднага избираваше по бузите му. Даже първото му докосване до паспорта навремето не предизвика у него толкова силни емоции.

За Ралф слънцето днес светеше особено ярко.

А небето беше особено синьо.

Той толкова беше омагьосан от произтичащото, че дори забрави в чест на каква победа и над кого бе устроен този неподражаем парад.

Главното бе, че той се чувстваше сред избраните.

И тези чувства не бяха заблуда.

Немецът от сърце празнуваше чуждата победа.

Немецът с гордост приемаше чуждия парад.

33

Времето на 9 май също се бореше за слава.

Като по заповед на Политбюро.

И едновременно на Хидрометпроцентъра.

Създаваше се впечатлението, че белокаменната с всички сили се е засилила право към лятото. И да се спре Москва-красавица беше невъзможно. Температурата напомняше юлската. На никого не му се искаше да стои вътре. Народът го теглеше на улицата. Във всеки случай поне тази му част, която не беше на празнична трапеза. Макар да имаше и такива, които се осмеляваха за малък пикник на пейките в парка.

След края на парада и деловия обмен на мненията с Владимир Владимирович, доволен и поласкан, Ралф тръгна да се скита из града. Празникът, особено в центъра, блестеше на всяка крачка. Продавачи на сладолед сияеха в колосаните си снежни престилки. Милиционери се перчеха в панталони с изгладени като бръснач ръбове. Всички разхождащи се не обичайно любезно си правеха път. Разтеглилата се от Червения площад улица Горки се беше превърнала в бушуващо море от флагове, детски флагчета, разноцветни балони. И това – под безкрайните съветски маршове и кадифения баритон на Юрий Левитан от високоговорителите. Ако се съди по доволните лица, народът явно забрави за своите делнични проблеми. Поне за едно денонощие. Всички весело глъчаха; тук-там запяваха бойните шлагери от Великата Отечествена и направо на затворените, заради празника, централни улици – под въздействието на фронтовите „сто грама“, се пускаха в танц. Някой се навиваше от пролетта. Някой – от свещения празник. А имаше и такива, за които деветото число се явяваше естествено продължение на не по-малко патосния и не по-малко разгорещения Първи май. Немецът наблюдаваше с любопитство масовото купване. За пръв път той се оказваше в града по време на всенародни празненства. И наблюденията му се проточиха дълго. До най-зрелищния и отговорен момент – тържественият салют от двеста оръдия в различните

райони на Москва. Затаил дъх, Ралф се любуваше на искрящия небосклон и с цялата необятна страна слушаше този – във висша степен величествен, грохот. Заедно с Одеса, Мурманск и Калининград. Новоросийск, Киев и Севастопол. Заедно с родния за неговия баща Курск.

Славният празник славно завърши.

Игваше време за волна програма.

От тази минута Ралф принадлежеше само на себе си. И без колебание си избра пътешествие из нощния град.

На разсъмване, преминал по-голямата част от Мосфилмовска, той с бавни стъпки се добра чак до Ленинские горы.

Там го очакваше пълна тишина.

Към пет часа даже милицията се оттегли да почива.

Градът беше под разпореждането на Ралф.

Постоял малко на празната наблюдателна площадка, сред насъбралите се през деня боклуци, немецът реши да се спусне по стръмния горски склон и, намерил по-чисто и удобно място, спря за отпих сред дърветата. Върлинестата университетска висотка остана горе, за съжаление, извън зоната на видимост. Затова пък, мълчаливата, виеща се Москва река с едвам осветени брегове, приличаща на широко шосе след дъжд, се виждаше като на длан. Как само обичаше Ралф да остава насаме с града! В тези отношения имаше нещо омагьосващо, тайнствено, интимно.

Празничната тъмнина постепенно се топеше.

Настъпваше новият работен ден.

Но да се връща в общежитието, Ралф не бързаше. За учението днес не се сещаше. За него не му стигаха нито мисли, нито време. В края на втори курс вече можеше да си го позволи.

Отпуснал се на тревата, Ралф все повече придобиваше вкус към своята втора московска пролет.

Сред дърветата, върху навлажнената земя, тя се чувстваше по-осезаемо. Небрежната, ненапранваща се прохлада и ароматът на никнеща трева ободряваха. Придавайки към утринните фантазии на младия човек малко романтика. Разбира се, умората също си казваше думата,

но не оная умора, от която ти се доспива и ти се разваля настроението. И независимо от това, че практически целия ден Ралф беше на крак и почти нищо не беше ял. Четирите порции плодов сладолед и чаша ябълков сок напълно му стигнаха. Даже за „комплет по киевски“ не успя да помечтае. А нещото, от което сега той действително не би се отказал, беше чаша от любимото „Гурджаани“. Или, в най-лошия случай, можеше да се съгласи на чаша прозрачна „Столичная“. Но, за съжаление, малобройните московски барове отдавна вече бяха затворени.

От липсата на алкохолни напитки немецът не се разстрои. Изпуснатото днес сигурно неведнъж ще навакса. Затова той се наслаждаваше на Москва, продължавайки да бъде в плен на празничните впечатления.

Изминалият ден в много отношения и в предчувствията беше за него знаков, особен.

Днес Ралф се влюби във всичко военно.

От съвременното тежко въоръжение до обикновената войнишка униформа. Днес му бяха симпатични всички – и побелелите орденосносни ветерани, и чистичките курсанти, и куражливите редници. И макар Ралф да нямаше нито един познат военен, днес той ги заобича всички наведнъж. И не абстрактно, както би могло да се предположи. В даден момент на бъдещия историк дори му се прииска да отиде да служи в армията. За да бъде редом с тези, които предизвикваха у него такъв възторг. За да облече същата защитна униформа. Когато преди няколко часа „волният“ немец поглеждаше към разхождащите се из града войници, нещо наистина го теглеше към сплотеното войнишко братство. Но да се запознае с някого, не се реши. Макар в мислите си Ралф дори беше готов да замени университета за казармата. И нито трудностите на бита, нито строгата дисциплина, нито продължителността на службата го плашеха. У Ралф назряваше мъжество. При това му се искаше не само да служи с високо звание и да дава команди, но и самият той да ги изпълнява.

„Ето къде израсхват истинските мъже!...“

„Нима такива могат да загубят войната?...“

Днес съвсем искрено гегерецът се влюби в съветската армия. И тази любов стана част от съзнанието му. Ако подобни идеи бяха го осенили още в Роцок, той навярно би предпочел професията на военен. Даже мамините уговорки нямаше да го спрат. И той с огромно желание би се отправил в СССР да учи във военно училище. Още повече, че в тези училища имаше доста източногерманци. Не само в столицата.

Мислено потопил се във всичко военно, Ралф изведнъж си спомни съня, който му се беше явил още у дома, в Роцок, в нощта преди първото му заминаване за Москва. Когато той и майка му едва не закъснях за влака.

Как приличаха онези млади лица на много от днешните! Сякаш бяха кръвни братя.

Ралф не вярваше, че такива съвпадения се случват в реалния живот. А от онази ранна сутрин го деляха две години почти.

Продължавайки да си спомня с подробности тогавашния сън, немецът си представи, че е в казармената баня. Сред здрави, яки, веселящи се момчета. И, което беше неочаквано за ралфовото въображение – сякаш сред свои познати. Гол сред голите.

Това се превърна за немеца в откровение.

Стана кулминация на фантазиите му...

...напрежението достигна предела.

Разкопчал панталона си и обхванал здраво със свободната си ръка ствола на най-близкото дърво, немецът най-накрая разбра за какво е копнял цялата тази нощ.

Ралф губеше контрол над себе си.

Ралф разбираще собствените си стереотипи.

И нищо не можеше да го спре.

След няколко мига му причерня.

Тялото му го побиха тръпки.

Успя да ги спре само собственият му вик.

Самотен глас над още несъбудилата се от празничното пиянство Москва.

Удържал пауза, немецът изтри от челото си потта.

Едвам разбирайки какво се е случило с него.

И абсолютно не разбирайки какво ще прави по-нататък.

На горския склон той седя дълго още.

Без движения.

Без чувства.

И вече без сили.

„А може би това е пак сън?...“

„Както тогава, преди заминаването...“

„Не...“

Ралф се боеше да отвори очи.

Ралф се притесняваше да срещне погледа на града.

Той се изплаши от собственото си откровение.

Това беше първият в живота му истински оргазъм.

34

– Защо си кисел днес?... Досега не съм те виждал такъв... Да не си пиянствал след работа с чистачите?... Или са те обзели творчески мъки?...

– По-зле...

– Нещо се е случило?...

– Последната седмица вече трети мой познат са прибрали... Направо от леглото, рано сутринта...

– Къде са ги прибрали?...

– Къде, къде?... На Лубянка, къде другаде?... И никога не се е върнал досега... Роднините са разтревожени... Да не кажа ужасени... Впрочем, не само роднините... Всички са наясно на какво мислиш... Питали са в милицията, а там само вдигат рамене...

– О, Gott... С дисидент ли са свързани?...

– Не знам... Но интересно е, че помежду си даже не са се познавали... Впечатлението е, че вълна от арести помита града...

– А ти откъде разбра?...

– Приятели ми казаха... Много от тях сега се крият по чужди жилища... Страхуват се, че ще дойдат и за тях... Та всички телефони се подслушват...

– Това каква връзка има с теб?...
– Няма, но все пак е странно... Скоро навярно ще се доберам и до мен...

– М-га...

– Презгледях си тефтера с номерата... Няколко пъти по-рег... Там вече не са останали имена, от които да не се интересуват оперативните... Едни затвориха – кого по-рано, кого по-късно... При други правиха обиск... Трети привикаха, за да ги сплашат... За всеки случай... Нашите служби работят съвестно... Ако понятието „съвест“ въобще има нещо общо с тях...

– ...

– Така че, кръгът постепенно се стеснява...

– Просто в твоя кръг има много инакомислещи...

– Всеки нормален е по природа инакомислещ... Какво не-обичайно и страшно има тук? Нима това е престъпление – да се отличаваши от останалите?... Властта, незнайно защо, се бои панически именно от нормалните... Създава проблеми... И на себе си, и на другите... Тя не обича да си отговаря дори на простички въпроси... Предпочита да праца в лагери при вълците... Поне за пет-шест години... За да се потулят следите...

– Не се разстройвай... Ако дойдат и за теб и всичко завърши печално, аз ще ти пращам сухари по някой руснак... С големи колетки... Няма да се скъпя... Ще стигат за цялата барака... От най-вкусните и най-скъпите... Ванилови, със стафиди... От „Елисеевски“... А ако разрешат писма, ще ти пиша редовно, по десет страници всяко...

– Смешно ти е на теб...

– Знаеш ли, сам си си виновен... Никой не напранва приятелите... Влече те към дисидентите, нали... От друга страна, няма смисъл да се преувеличава... Изчакай... Защо се паникьосваш отрано?... Успокой се... Без съд и следствие у вас не затварят...

– Каква е ползата от такъв съд и следствие?... Оправдателни присъди у нас няма... Даже в другарските съдилища... На нашето истинотърсещо общество винаги са му

нужни виновни... По-точно, затворници... И, желателно е, в големи количества... Ех, веднага се вижда колко си далеч от действителността... Макар тя да не се отнася до теб... Ти не си се родил в Съюза... И в Съюза няма да живееш... Каквото и да си, все пак си чужденец... И вашите лагери няма скоро да се изравнят „по качество“ с нашите...

– Ама не може и тримата да са арестувани без причина!... Още повече, ако не са се познавали помежду си... Ти не знаеш всичко... Навярно са ги наблюдавали... Следили... Сигурно от доста време... И за задържането им е имало причина... Ако са били чисти, щели са да ги пуснат... Щяха да ги сплашат ден-два и да ги пуснат... Така е... Не съм ли прав?...

– Ралф, целият ужас е в това, че с теб е безсмислено да се спори... Ти винаги си прав...

– Защо ужас?...

– Защото е безполезно да ти се възразява... Трябвало е да постъпиш в Юридическия факултет... От теб би станал образец прокурор... На ГДР прокурори също са ти нужни... Веднага щяха да ти поверят всички политически дела... И у вас ги има достатъчно... И мястото ти в гедерската история щеше да е гарантирано...

– Защо не?... Може... Няма да откажа... Само не разбирам защо се ядосваш...

– И прокурорската униформа много би ти подходжала... С всичките ти златни значки и ширити... Според мен, това е скритата ти страст... Ако ти дадат власт, би поставил много хора на местата им... И свои, и чужди... Не, не би ги поставил, би ги затрил...

– Да имах прокурорска власт, преди всичко бих поставил теб под домашен арест... Минимум за няколко години... За профилактика... И без право на писма... Едновременно с изключване на телефона... За да не може никой от подозрителните да идва и да звъни... Нека си мислят, че си се преместил в друго жилище... Или, още по-добре, в друг град... Тогава със сигурност няма да имаш никакви проблеми... Занимавай се с платната и боите... От сутрин до вечер...

– А кой ще чисти двора?...

– В такъв случай и чистач бих намерил... Който да мете асфалта и да поглежда към твоите прозорци... За да чувстваш постоянна грижа за себе си... И никога да не се отпуснеш...

– Ти за какво си решил да ме накажеш така?...

– Колкото по-рядко човек пресича на червено, толкова по-малък е шансът да го сгази кола...

– А какво да се прави, като червеното свети постоянно и във всички посоки?... Когато зеленото съвсем е изключено?... Какво да се прави в тази ситуация?... Накъде да се движим?... Да стоим на едно място ли?... Това не е за мен... Рано или късно ще ми омръзне... И ще забравя за опасността...

– Да рисуваш, чертаеш и размазваш боите можеш и докато стоиш на едно място... Ако главата ти не търси приключения...

– Интересно, ти всичките си приятели ли така учиш да живеят?...

– Не, само теб... Защото нямам други приятели... Ти си единственият... И аз се безпокоя...

– ...

– Затова пък ти имаш много...

– И се гордея...

– Моля, гордей се... Не ме съдя... Не се познавам отблизо с твоите приятели... Освен българина и новогодишните фенове на хокея, никой друг не съм виждал... Ти, незнайно защо, упорито ги криеш от мен... Но, разбери, ако на някого от тях му се струва, че зад решетките има повече свобода, отколкото навън, остави го да си седи там... Не искам да те влачат след себе си... Нека антисъветчиците да се занимават със своята работа... А творческият човек трябва да се занимава с неговата си... Ти вече толкова пъти си ми повтарял, че политиката не те касае... Че я няма нито в твоите картини, нито в твоите мисли... За съжаление, понякога се убеждавам в обратното... Според мен, ти невинаги си откровен... Малко ли ти е това, че

през ден и лете, и зиме чистиш улици?... Или искаш сняг в Сибир да гребеш?... Но за цял Сибир няма да ти стигнат силите... И „Гласът на Америка“ няма да ти посвещава задушевни репортажи... И радио „Свобода“ за теб няма да спомене... За това стигат професионалните дисиденти... Те са звезди на Запад... А не такива като теб, чистачи... Затова им плащат хонорари... Големци, в долари... И разни награди им присъждат... Прикривайки се зад велики имена... Така че, има за какво да се напъват... Това е част от работата им... Тяхното призвание... Не са способни да изкарват пари и слава по друг начин... А теб сигурно те използват...

– Ралф, ти си първият чужденец, който ми говори подобни глупости...

– Нищо такова не говоря... Просто, от чужденците аз съм първият ти истински приятел... И за разлика от идващите тук ценители на авангарда, преди всичко искам да си свободен... А не те тикам към затвора... Да, може да ги интересуват твоите картини, но животът ти, повярвай ми, съвсем не ги интересува... Кой си ти за тях?... Не си прави илюзии, не се заблуждавай...

– Какво ти става днес?... Сякаш си паднал от Луната... Или си слушал лекция на Лубянка...

– Ти сам започна този разговор... Преди час имах чудесно настроение... Отмениха ни последното занятие днес... Утре е почивен ден... Нарочно не отидох в столовата, за да обядваме заедно... Знаеш ли колко съм гладен?... От супринта не съм ял нищо...

– Защо тогава си мълчиш?...

– Кога да кажа, като ти през цялото време за Лубянка, дисиденти, прокурори...

– Хайде, няма да се бъркаме в гебейските работи... От нашите дискусии полза няма и няма и да има... И никого няма да пуснат на свобода... Да помислим за обяда... Хубаво е да измислим нещо бързичко... Между другото, имам селска кокошка... Донесоха ми я преди три дни от Украйна, от баба ми... Може да я опечем във фурната... А за да не те свие гострият през това време, ще ти направя няколко сандвича...

– Да ти е останала случайно от онази, чешката бира?... Все пак, днес е петък...

– Не, но какъв е проблемът?... Петъкът трябва да се уважава... Недалеч отпък е „Севастопол“... Отличен интуристски комплекс... Построиха го за Олимпиадата... Там е почти като в чешкото посолство, има всичко... И сервитьорите са ми познати... Харесват ме... Досега никои нищо не ми е отказвал... Така че, ще имаш бира чак до понеделник... Цял кашон... Да купя още нещо към бирата?... Пък и една кокошка няма да ни стигне...

– Сам прецени...

– Добре... Ще взема такси дотам и обратно, няма да го освобождавам... Всичко на всичко четирийсет минути, не повече... Ти можеш да почваш да готвиш... Защо да губим време?... Можеш ли да нарежеш кокошката?... Само съблечи ризата... Да не стане като предния път... Чистите флаanelки са в шкафа...

– Имаш ли нещо против малко да си почина?... Четирийсет минути ще ми стигнат... Снощи спях лошо...

– Аз въобще не разбирам как може да се спи в стая, в която има още трима чужди човека... Добре, разбрахме се, търкаляй се... С кокошката ще се оправям като се върна... Имам опит... Расъл съм на село... Но, да не вземеш да заспиш... Иначе няма да те вдигна... Дори с бира...

35

Гедерецът се справи без грешка.

Показвайки чудеса от сръчност.

Покри всички нормативи на ГТО.*

Въпреки мрачното осветление, треперенето на коленете и учестеното сърцебиене.

Фотографирането на цялата колекция му отне деветнайсет минути и трийсет и три снайперистки цраква-

* ГТО – „Готов за труд и отбрана“ – програма за физическа подготовка в общообразователните, професионални и спортни организации, основа за патриотичното възпитание на младежта. Съществувала в СССР от 1931 до 1991 година.

ния. При това на трите останали пози се намери приложение – неподвластната на описание неразбория в работната стая сама си изпроси образ на лентата. Дали за всеки случай, за комплект или малко да разнообрази материала на „съчувстващия“.

Младият дзержинец трупахе фотографическа практика на пълни обороти.

Обогатявайки с конкретен смисъл борбата със съвременното абстрактно изкуство.

Лубянка – срещу ренегатството и дисидентството.

На немската колекция ѝ липсваше само фотопортрета на самия автор на картините.

Впрочем, за последната година в лубянската папка на художника се бяха събрали много негови портрети, за избор...

И в компания.

И в едър план.

И с коментари на гърба.

И без.

Умеещи да снимат в КГБ имаше достатъчно.

А всяка снимка, съхранявана в картотеката, беше не само печатно копие на тайно заснетия обект.

Заг всяка една се криеше находчивостта, смелостта и рискът на героите-разузнавачи, героите-фотографи.

Системата работеше безотказно.

Системата работеше като единен организъм.

Всичко по веригата беше обмислено. Чак до специалните кално-черни пликове, в които се съхраняваха стотици километри лента.

Лубянка се гордееше със своите следотърсачи.

Ето кой беше главната ѝ ударна сила.

Ненапрасно Владимир Владимирович убеждаваше: по въпросите, важни за държавата, няма излишна информация. Друга важност КГБ не познаваше.

Още повече, когато тя е нагледна.

И съвсем точно – неопровержима.

Най-накрая младият дзержинец са запозна с творчеството на своя приятел. Докосна се буквално до всяка кар-

тина, намерена в жилището. Верно, че нито една от тях не предизвика у него никакви чувства. И съвсем не поради нервното напрежение или недостатъчното време. Просто той не правеше връзка между самия художник и неговото неестествено-безжизнено художество. По-скоро обратно-то, немецът се стареше да създаде помежду им непреодолим вакуум, зона на отчуждение. Сякаш се опитваше да ограда художника от собственото му подозрително занимание.

Ралф ценеше собствените си убеждения. И не харесваше онова, в което не намираше потвърждение за тях. Защото всичко неясно не само посягаше на представите му за окръжаващия го свят, но и предупреждаваше за опасност.

Това се отнасяше и за живописца.

Ралф беше твърде придирчив и последователен в своите художествени вкусове. Не другаруваше с чужда естетика. Която беше твърде далеч от гегеерската училищна програма и образцовото семейно възпитание.

Да вземем, например, Рембранд или Рубенс, любимите художници на мама. С тях нямаше трудности.

И даже с Гоѐа, любимият художник на татко, можеше донякъде да се разбере. Но какво се криеше в тъпите квадрати, безличните завъртулки и прочее еднообразни примитиви? С какво всичко това можеше да се хареса на колекционерите? Защо не песнях парц за него? Нима там, зад граница, не можеше да се нарисува подобно? Или руснаците имат особени завъртулки? От една страна, гегеерецът се чудеше на избора на чужденците. Та такава изкуство беше бледо като смъртник. Нямаше живец. От друга страна, как да не заподозреш нещо не както трябва? Нима можеха богатите така небомислено да пилеят пари? Ралф търсеше връзка между странната щедрост и работите на своя приятел... и не намираше. Да, нарисувал е на платното няколко петна. И какво? Какво е имал предвид? Какво даваше това на зрителя? Цвят заради самия цвят? Линия заради самата линия? Къде тук е възвишеното творчество? Къде е истинският живот?

Според немца, познанството с чужденците повече вредеше на творчеството на художника. Това бяха комерсиални връзки. Изкуството се беше оказало за него недостигаемо. Защото досега той така и не беше създал нещо, което си струваше. Поне от това, което се съхраняваше в жилището му.

Абстракционизмът в очите на Ралф претърпя поражение.

Под натиска на авторитетите в академичната живопис.

Под влиянието на мамините и татковите вкусове.

И виновник за това историческо поражение беше дисциплината и вродената немска безкомпромисност.

Дружбата без уговорки отстъпни пред службата.

Нейния пример последва и съвестта.

Без каквито и да било угризения.

Истината взе връх: победителите не ги съдят.

Такава истина победителите ги възнася.

И, по правило, с ръцете на самите победени.

Скрил „ФЕД“-а в „дипломатическото“ куфарче, с армейска ловкост заменил ризата си с червена съветска фланелка с надпис „Спартак“, Ралф уморено се изтегна на кушетката в сладостно очакване на заслужената бира. На Каховка се чувстваше като у дома си. И това не беше преувеличение.

Да, творчеството на художника Ралф не го вълнуваше. Но нима то определяше отношенията им?

Младият Рихард Зорге с въодушевление се прозя.

Хубаво, че никои не видя.

Операцията мина успешно.

Нямаше повод за недоволство от себе си.

И положителните емоции нахлуха.

Всъщност, той наистина се оказа нелош фотокор*.

След няколко седмици комплиментите на Владимир Владимирович потвърдиха това.

А поредната парична премия от 100 рубли за лични раз-

* фотокор – фотограф-кореспондент

ходи плъс многоцветна химикалка като подарък, повдигнаха бойния дух на гегерския смелчага до височината на знаменната Останкинска телекула.

На Лубянка знаеха цената на професионализма.

36

Витрина.

На безлюден просpekt.

В безлюден нощен град.

Витрина на елитен салон за младоженци.

Ярко осветена от неоновы лампи.

С блясъци и отблясъци на фалшиви скъпоценности.

Малък театър на церемонии.

Но без завеса и зрителина зала.

Зад стъкло.

Като Мона Лиза в Лувъра.

Само че тук главните герои са двама.

Ралф е поразен от пищността на облеклата.

Не може да откъсне поглед.

От черната небесна пустош се долавя метален звън на камбанки.

До витрината се отваря врата.

И Ралф не отказва на поканата.

Пред него – непознат до сега празник.

Маршът на Менделсон изпълва пространството.

Душа и музика се сливат в едно.

По тялото му пробягват тръпки.

Ралф, като истински немец, е ценител и поклонник на всякакви маршове.

Фойето на младоженческия салон неочаквано се превръща в зала от далечните херцогски времена.

И по размери.

И по обстановка.

От всички страни влизат многолюдни двойки – оживели манекени в причудливи средновековни сватбени костюми.

Скромният студент от МГУ се оказва в пътен кръг от танцуващи.

Той бавно се върти около собствената си ос.

Не му се вярва, че всичко това се случва с него.

Плъзгавото докосване на аплаз-кадифе напомня на немска приказка.

Музиката запленява все повече.

Менделсон се редува с непознати за гегерския слух разтегнати валсове.

Ралф се предава на милостта на празника.

Ралф се предава на милостта на машината на времето.

Приема предложената му роля.

Той е изцяло в сюжета.

Облечен е в костюма му на младоженеца.

Ту на младоженката.

Но външния си вид не забелязва.

Ралф е желан от всички.

Ралф е достъпен за всички.

Той със сериозен вид валсува в двойки.

Периодично намества с показалец на носа си смъкващите се очила.

Ралф напърага зрението си.

Опитва се да разпознае някое лице, но наоколо всички са еднакви.

Всички са с маски.

В младежките очи се появява страх.

Страхът е в едър план.

Страхът през лещите на очилата.

Рязка смяна на кадрите.

Светлинната гама е същата – неонова.

Ралф в роклята на младоженката бяга по същия безлюден просpekt.

Бяга от преследващата го тълпа, с която до преди малко с охота е танцувал.

Воалът се развява от вятъра.

Дишането му отеква като тежко ехо в пустота.

Но на високи точета далече не можеш да избягаш.

Ралф се спъва.

Пада.

...и в този момент се събужда.
 Край на филма.
 Пижамата му е мокра.
 Липсва светлина.
 Липсва пространство.
 Немецът се страхува да помръдне.
 За да не събуди със скърцането на общежитийното лег-
 ло съквартирантите.
 Страхува се, че ще заловят съня му на местопрестъп-
 лението.
 И за него ще узнаят на Лубянка.
 Немецът още дълго лежи неподвижно.
 С отворени очи.
 В главата му е хаос.
 Усеща как горят бузите му.
 Музиката не го напуща.
 Даже звънът на Кремълския часовник и химнът на Съ-
 ветския съюз от радиоточката не могат да го върнат в
 обичайното му състояние.
 Оказва се, че има и по-сериозни неща.
 Които са способни да спрат сърцето.
 Ако се заслушаш в тях.
 Ако вникнеш.
 Ако усетиш безизходицата.
 Физзарядката се отменя.
 И мислената равнометка на работата за деня – също.
 Трябва бързо да излезе на улицата.
 Менделсон – съчинител магически.

37

Ноц до настолната лампа в кабинета – стихията на
 всички службисти.
 Това е вътрешна необходимост.
 Ентузиазъм и романтика.
 Апогей в жанра.
 Независимо от идеологическата принадлежност.
 Независимо от разстоянието до родния дом, семейно-

то положение и количеството години, прослужени под па-
 зон.

Явно е, че в тайнственото нощно безмълвие, както по
 никое друго време, се преплитат шпионският драматизъм
 и поетиката на страстите.

„Звездички“ случайно от небето не падат.

„Звездичките“ падат от небето точно в цел.

Владимир Владимирович, при цялата нестандартност
 на неговия образ, не беше изключение от това служебно
 правило. Неравнодушното му към контешиките грехи и
 скъпите елитни ресторанти само успешно камуфлираше
 несъзнаемата гебейска същност. На практика, той почти
 не се отличаваше от по-малко модните, по-малко изиска-
 ните в маниерите и вкусовете си колеги. Дебелите панки
 с мастилен гриф „Секретно“ периодично го привързваха
 към кабинета на Лубянка до зори, а често направо на бю-
 рото му служеха за възглавница. Обезсилен от четене, раз-
 шифровки, продължителни размисли, умореният кадрови
 офицер потъваше в сън заедно със своите герои.

И заедно с тях се събуждаше.

Най-често го събуждаше настойчивото почукване на
 стирката по вратата. Пристигналата на работа чистач-
 ка оповестяваше на всички полунощни служители начало-
 то на новия ден.

Чекистът отново се включваше в работен режим.

Сякаш въобще не се е изключвал.

В множеството ралфови документи Владимир Влади-
 мирович се ровеше особено щателно. Нямаше недостиг
 в информацията. Тя постъпваше от всички възможни из-
 точници. В това число от Източен Берлин, Роцок и даже
 от Хамбург, където, след разделянето на Германия на зони,
 се беше обособил родният чичо на Ралф по бащина линия.
 Според всички налични данни Ралф беше смятан за перспек-
 тивен специалист. Както от страна на кадровиците на
 Щази, така и на техните съветски събратя. За него на все-
 ки фронт би се намерила подходяща роля. От него, напри-
 мер, би се получил ценен агент за работа на територията

на ГФР. Или поне сътрудник в посолство на Запад. Където можеше да бъде използван като свързка. Коемо за Москва също представляваше конкретен интерес. Личността на бъдещия историк от МГУ вълнуваше ръководството не по-малко, отколкото неговото безпътнио лекомислено бо-хемско обкръжение. Затова пък пътното му обкръжение, с което немецът се стареаше при всеки повод да не влиза в близък контакт, даваше на Ралф безусловно висока оценка. Съдейки по чуждите отчети, него искрено го уважаваха всички законспирирани сред студентите съратници. Уважаваха го и го смятаха за политически грамотен, морално устойчив и го препоръчваха за оперативно сътрудничество. Такова единодушие не можеше да не радва Владимир Владимирович и, все пак, леко го поставяше нащрек.

Вече няколко дни на бюрото, заедно с личната папка на Ралф, лежеше и папката на художника. Която изглеждаше поне три пъти по-дебела и по-оръфана от „немската“. Тя се съхраняваше на друг етаж, в друго управление. Обаче, според сводките и материалите от последните дни, можеше в полза на работата да се обединят в една. И странно, но това още не беше направено. Във всеки случай, от гледна точка на лубянский протокол. Владимир Владимирович даже понякога се объркваше в коя от тях да сложи един или друг документ.

Много книжа се напрупнаха.

Дружбата не е само обща съдба и общи чувства.

Тя, както си му е редът, е и общо многогодишно досие в органите за безопасност.

А пък, ако не проверви на едро, тя е и общ член от Наказателния кодекс.

Неочакваните новини започнаха да постъпват в края на май. И всички – от каховските съседи на художника. Това бяха писма. Дълги, подробни, високопарни, сякаш техните особено съзнателни автори предупреждаваха за неминуема заплаха над държавния строй. Макар кой знае, може и наистина да смятаха така. Всички доносници обикновено се отличават с хипертрофиран усет не само към идеологията, но и към бита и чуждия личен живот. Доносник – това

не е просто призвание. Това е цял набор от различни мании. От главната – мания за собствено величие, до манията за обществено приличие. През презвост, пристрастеност и пълно самоотдаване.

Талантът на доносника е също „дар Божи“.

Ако оставим настрана всички шаблонни монолози за политику и морал, съседите особено се гразнеха от гръзкия смях по ноците и недвусмисленото скърцане на леглото. Тази нагла, предизвикателна ритмичност не даваше покой на бдителните стражи на нравствеността. Според всички данни, ставаше дума именно за онези вечери, когато там е бил немецът. (Коемо по гати съвпаднаше напълно с неговите отчети). Никой груз не е присъствал в жилището. Последната забележка се повтаряше в писмата много пъти, за убедителност. Владимир Владимирович преброи общо четири послания с тази тема, две от които бяха от живеещите на горния етаж. Явно те страдаха нощем от безсъние и им идваше в повече, отколкото на останалите.

Владимир Владимирович си наля чашка коняк от празничния офицерски запас.

И я изпи на екс, както си трябва.

Без коняка му беше трудно да си представи всичко това.

С коняка картината ставаше по-ясна.

Такова развитие на нещата шефът май не очакваше.

Каховските общественици, не давали досега повод да се съмнява в истинността на тяхната информация, го бяха впечатлили.

Съдържанието на изписаните страници от учебна тетрадка не приличаше на празни съседски приказки.

Но как да реагира на това?

Ето ти въпрос!

Да, имаше над какво да си поблъска главата.

Владимир Владимирович си спомни тъжната история на Ралф и Наташа.

Извади от папката общата им снимка.

Направена месец след запознанството им.

Във факултета.
„Не изглеждаха зле...“
„Отстрани поне...“
„Ето ти сега Ралф...“
„Ето ти отличник...“

Сега стана ясно защо всичко свърши така. И по друг начин не можеше да свърши.

Какви ли не странности се бяха случвали в практиката на кадровия чекист.

Но сега беше важно тази странност да се оцени правилно.

След два дни на него самия му предстоеше да пише отчет.

И да гледа в очите своя началник.

Как сега да не се ядосваш?

Ралф им постави задачка на всички.

Да се почесва по врата беше безполезно.

Както и да пуши цигара след цигара.

Часовникът показваше пет сутринта.

Тежките щори скриваха изгрева.

Втората чашка се самопогани.

А и третата не попречи.

За здравето на Ралф.

Впрочем, за здравето на художника – също.

Вече трета нощ поред неуморният чекист Владимир Владимирович прекарваше в работния си кабинет.

Служба.

Не е ли бащински дом?

38

След Деня на Победата съществуването на московския немец се изпълни с неизвестни досега емоции.

Не, за видимата част на живота му това не се отнасяше. И на гебейския фронт всичко си остана постарому. Въпреки възмутените писма на трудещите се и сериозните съмнения на ръководството. Кардиналните видоизменения се случиха извън университета, посолството и

Лубянка. Патосът изведнъж престана да бъде „вся и всё“. В мегаполисния въздух замириса на свежо от разцъфтелите дървета и безпрецедентна до този момент воля. Или поне в извънучебните минути. Пролетта издигна Ралф над поглъщащата всичко наоколо суета. Даже в обичайния ежедневен бит се появиха доста нетипични, с нищо несравними лирични нюанси. Закъснелите нежности на московската стихия раздвижиха не само душата с тялото, но и богата фантазия на бъдещия историк. А вътрешният му глас все по-често повтаряше един и същи отговор на много, понякога най-противоречиви, нямащи общо помежду си, въпроси: „Защо пък не...“ Макар въпросите с всеки слънчев ден да ставаха все повече. Ралф практически се пресели у художника на Каховка. И се измъкваше на проспекта Вернадски само за час в събота, когато там звъняха родителите му. Даже сводките за Владимир Владимирович „съчиняваше“ без специална настройка, без да напруга бдителността си, по съветски – в кухнята. Автоматично превключвайки от кулинарно-поетична на сексомско-аналитична вълна. Оттук-нататък немецът живееше в два свята и в гърдите му биеха две сърца. И това въобще не му пречеше. Напротив, чувстваше се щастлив. Разбира се, в разните части на денонощието – по различен начин. Пролетта приглуши неговата правилност, комплексите и страховете. Пролетта позволи да вкуси щастие в цялата му пълнота. Нито в обществено, нито във факултета някой се досети какво става с приятеля им. Но нещо все пак ставаше и това се набиваше на очи. С групата си той почти не общуваше. Активността му на семинарите спадна доста. А веднага след последния звънец, немецът за броени минути нахвърляше книгите и тетрадките в куфарчето и вдъхновен от свободата си, без коментари, изчезваше в неизвестна посока. В обществено явно не се появяваше да спи. Сред любителите на сплетни тръгна слух, че Ралф си има момиче-московчанка, дъщеря на известен професор, за която възнамерява да се жени. И някой сякаш ги видял да се разхождат по Ленинские горы. Звуче-

ше напълно правдоподобно. И колкото и да е странно, това устройваше немца. Само че, до бъдещия историк този слух нито веднъж не стигна. Сред съкурсниците си той нямаше приятели, които да се поинтересуват за личния му живот директно. А близо до себе си не допускаше никого.

Така се получи, че Каховка стана за немца уж най-близка на сърцето му московска улица.

А пък един от безликите ѝ близнаци-дванайсетатажници – почти роден дом. Разбира се, Германия, Роцок, мама и татко си оставаха върхът на неговата привързаност. И все пак, в някои моменти, особено нощем, той забравяше за тях. Разпаляйки се в обятията на миниатюрната кушетка. Усещайки себе си с художника като пришълци от космоса. Подозираният и кумирът сега за Ралф се сливаха в едно лице. И не бе по силите на Ралф да се съпротивлява на тези свои чувства. Даже неравнодушието му към всичко войнишко-военно се превърна за него в ненамръсващ, интимен каприз, на който той не отдаваше особено значение и за който никога не говореше на глас. Художникът се оказва във всяко отношение по-близък и по-достъпен. Пък и с неговата къса подстрижка съвсем не беше трудно да си го представи military. Пролетта е изобретателен конструктор на човешките привързаности. Пролетта е винаги креатив. Партийната дисциплина е твърде праволинейна, измислена, безплодна в сравнение с пролетта. Суприн, когато интелигентът и съучастник размахваше метлата от сухи вејки, немцът, в знак на семейна солидарност, ставаше след него и въодушевено се залавяше за работа. В това число и домакинска. До прозореца му се работеше с особено удоволствие.

Каховските дворове сияеха от чистота.

Немската усмивка – от лъчите на утринното слънце.

За разлика от немския си приятел, художникът никога не беше се числил в категорията на морално устойчивите, затова всичко, което се случваше, той приемаше спокойно и без истерии. Измъчваше го само един въпрос – колко малко се е познавал до появата на Ралф в живота му. Детето,

жена му, макар и бивша, с външност като от корица на „Огоньок“, както и просто приятели-приятелки – всичко това се изпари някъде. От миналите любовни привързаности и приключения остана само мъгла. Немцът ги прогони напълно. Художникът дори не забеляза как се получи така. Не си спомняше също откъде започна всичко онази нощ. Смесицата от шампанско, водка и узбекски портвайн се оказа подобна на хипноза. А и как да пробваш да се вмъкнеш в подсъзнанието, било то трезво или пияно. На художника му се струваше, че с немца са си близки от години. И близостта им е родствена. А в перспектива изглеждаше здрава и дълга, независимо от нравоученията, които пролетта така и не успя да изличи от репертоара на Ралф. Художникът постепенно свикна с тях.

С дисидентстващите си единомышленници той сега по-рядко се срещаше. А в творчеството му настъпи период на почти реалистичен разцвет.

Ясно е, че тук не мина без Ралф.

И неговите нравоучения.

Впрочем, в този дом от известно време без Ралф почти нищо не ставаше.

За пръв път след русата красавица Наташа съветско-гедеерските отношения отново бележеха възход.

На Лубянка приеха за сведение тази „тънкость“ и след като размислиха надълго и нашироко, не я превърнаха в страшен член от Наказателния кодекс. До голяма степен те с пренебрежение се отнасяха към чуждия личен живот.

От всичките пренебрежителности на съветската държаважна безопасност – тази изглеждаше направо парадоксална.

Либерална и демократична.

Достойнствата на Ралф бяха претеглени.

И потенциалът на гебейските замисли – също.

Група важни другари взе решение.

Двете дела с гриф „секретно“ скоро бяха обединени в едно общо.

Дружбата си е дружба.

Ако на службата не пречи.
Пролетта се стараяше с всички сили.

39

– Отдавна не сме седели с теб сред западни чужденци... Погледни ги: самодоволни, самовлюбени, никого наоколо не забелязват... В нещо си струва да им подражаваме... Има в тях някаква вътрешна струна... Те винаги са над обстоятелствата... За разлика от нас... – Владимир Владимирович по свойствения си маниер едва забележимо махна с ръка към сервитъора и след няколко минути на масата се появи бутилка червено сухо „Напареули“ и чиния тарталетти с мезета. – Най-после утре мога без угризения да се търкалям в леглото до вечерта... А при теб как са нещата, Ралф? Лялото е завзело всичко, а на твоето лице е зима... Хайде, направи малко чудо... Стегни се, усмихни се, разведри обстановката ни... Иначе, киселото ти настроение, да не дава Господ, ще се предаде на мен... Сега ще пийнем изстудено винце, ще похапнем малко гъбки, салатки и тутакси ще забравим за всички наши проблеми... Та ние не сме по-зле от другите... Днес няма да обсъждаме нищо сериозно, обещавам... Имаш думата на почиващ си съветски офицер... Една вечер ще минем без врагове... Нека и те да си отгъхнат, ще им дадем почивка... Утре имам рожден ден, между другото... Да, истински, по паспорт... Има повод да завършим тази седмица с весела нота... Мисля, че не си против... Лялото така не се работи!... Впрочем, да взимаш изпити и заверки също не е приятно, от собствен опит зная... Добре, няма да философстваме... Това го умеем... Не трябва да се пресструваме на мрънкалници и слабаци... Започвай, Ралф, това също е един вид изпит, първият пост е от теб... Само не за мен... Всички постове за мен – след дванайсет... Ако до това време все още помним за рождения ден...

– ...

– Хайде, Genosse, по-смело, вече не си заек... Втори курс на московския живот завършваш... Време е да ти присъж-

даме разряд и да ти даваме значка...

– ...

– Колко поста си научил за две години?... Ти сам ми се оплака колко много ти се налага да пиеш в компания... Е, защо мълчиш?... Това е, решихме го... Ти отговаряш изцяло за днешната вечер... Сега ще те проверя на издръжливост... Ще вдигаш постове, докато ти откаже фантазията... Не се мръщи, мога и власт да употребя... Познаваш ми характера... Сигурен съм, че вече го знаеш... Всички историци са хора злопаметни... Макар да се опитват да го скриете... Съдя по книжките... По своите наблюдения – също... Иначе, какви историци сте тогава?...

– ...

– Ти си мислиш, че „Белград“ случайно е толкова популярен в Москва сред западните сноби... Тук кухнята е по-добра отколкото в „Национал“, „Интурист“ и „Украйна“... Дипломатите, които идват тук, разбират от храна... За това тук никога няма свободни места... Но и ние с теб не сме вчерашни... И сами сме си дипломати... Сега само ще си отворим апетит, а после, след час, ще се качим в ресторанта... Там ни е запазена маса до палмата-джудже... С шампанско, пушена змиорка и шоколадов десерт... После, след дванайсет, ще слезем в мазето, в нощния бар... Днес е петък, в петъците се събира цялата елитна младеж... Случайни гости в този бар няма да има... А момичетата – дългокраки, почернели, изтънчени – очи да не откъснеш... За всеки вкус... Сигурен съм, че и за теб ще се намери красавица... Дръж се, предстои програма за издръжливост... Доколкото ни стигнат силите...

– Така си и знаех, че ще има някаква изненада...

– При нас на това му се казва служба...

– ...

– Спомни си как се уговаряхме в началото?... Срецаме се четири пъти в месеца: три – в понеделник на Джержинка и един – в „Белград“... Колко пъти сме се виждали извън кабинета ми?... Всичко на всичко два... И двата пъти миналата есен, през октомври и ноември... През декември – се-

сия... През януари – ваканция... И така напатък... А ти ми обеща да гужим... Помниш ли, на тази същата маса обеща... Когато не ти вървеше на приятели... Така че, днешната изненада е планова... А ти имаше ли за вечерта някакви свои съображения?...

Ралф толкова се уплаши да няма клопка, че моментално изстреля: „Не, не...“ И веднага вдигна пълна чаша.

– Да не свършва лятото!

– О, Gott, ти си още и романтик...

– Москва ме направи такъв...

– Какъв такъв...

– Романтик...

– Сигурно, сигурно... Мисля, че няма по-романтичен град от Москва на света... Като се върнеш в Германия, честичко ще ти се присънва... Така че, цени я нашата ненагледна, белокаменна, с рубинови звезди, сега... Остава ти да се влюбиш тук... За да приключиш със самотата и да материализираш романтизма си... Между другото, почти всеки пети чуждестранен студент си тръгва от Съюза с руска половинка... Такава е статистиката... Макар да не я афишираме... Не си ли се обзавел още с красавица?... Някои от твоя курс вече успяха да се оженият... А на други дори успяха да им се родят деца...

– Засега нямам време...

– Внимавай, да не останеш с празни ръце... Блондинките ни се разграбват като топъл хляб... Че и от блонетките общо взето не се отказват... Искане ми се да видя как ще танцуваш в бара днес... Не забравяй, ти си все пак чужденец... Покажи се като джентълмен...

– Родителите ми са се женили късно... Навярно и аз не трябва да бързам...

– Не е необходимо във всичко да копираш родителите си... Знаеш ли колко често възрастните съжаляват за това, че в живота не са направили нещо както трябва или обратно – че въобще не са го направили... В света всичко е относително... Те са живели в едно време, ти – в друго... Правилни са своите грешки, ти ще правиш твои... Млади-

ят човек трябва да се опита да надмине предците си... И родителите си в това число... Иначе няма да мръдне от началната точка... Давай втория мост...

– За родителите и всички близки...

– Съгласен... Но това да бъде последният мост със сериозна физиономия... Давай нещо от по-лекия жанр... Няма да превръщаме вечерта в панихида...

– Добре, може и такъв вариант... – без да се замисля изстреля Ралф. – Нека да имаме всичко, но за това пък да ни няма нищо... – и, хитровато просветвайки с очи и очилца, се разсмя.

– О!... Ти дори това си усвоил... Време ти е да се захванеш с изучаването на руския трапезен фолклор... Той е като златна мина... Само мога да гадая на колко неща си се наслушал в разни компании...

– Това е най-веселият мост, който ще взема със себе си от Москва... Немците ще бъдат във възторг...

– Впрочем, кога смяташ да тръгнеш за вкъщи, за ваканцията?... Сесията вече свършва...

– Веднага след практиката, в края на юли...

– А къде си на практика?...

– В Донецк...

– Сам или с някой друг...

– От нашата група никой друг не тръгва за Украйна... Почти всички избрах Сибир и Средна Азия... Впрочем, вчера художникът предложи да дойде с мен... За да не ми е скучно...

– Дружбата е тънка работа... – Владимир Владимирович едва забележимо се усмихна.

– Щях да пиша за това в следващия отчет... Ако това е неприемливо, разбира се, тог... Тогава ще измисля причина...

– Приятели ли има там?...

– Баба му е там...

– А, да, забравих... Той е родом от там...

– И няма да ми се наложи да живея на общжитие... Можем да сме при нея, в двустайното ѝ жилище... Той вече няколко пъти говори с баба си по телефона... Тя ни чака...

Виждам съм я на снимка... Мила, интелигентна жена... Преживяла е окупацията по време на войната... Имала е връзки с младоовардейците... Била е истинска нелегална... Даже имала запазени снимки от онези времена, които досега никому не е показвала... Като на историк, като на немец това би ми било интересно...

– Да... На внука му е провървяло с баба... А виж, на бабата с внук, за съжаление, не много... – Владимир Владимирович красноречиво замълча. – Преди две седмици получих информация: от Ню Йорк идва американец, който трябва да отнесе обратно няколко негови картини... Те вече имат уговорка... Срецнали са се онзи ден на ъгъла на улиците Горки и Большая Бронная, до кафенето „Лира“... Пред теб нищо ли не е споменавал за това?...

– Не... Точно за това – не е...

– Е, нищо, аз какво пак за работа и за врагове... Уж ти обещах... Давай следващия път...

40

Долу в бара нямаше много хора, а атмосферата не беше толкова тежка, както се боеше скромният гегеец. На големите кръгли маси имаше предостатъчно място. Народът не бързаше. Придвижвайки се по бохемски мъргеливо. Това бяха основно български и югославски студенти. Докато първите се напъваха да демонстрират чуждия си произход, от лицата и жестовите на вторите това се усещаше от само себе си. Но врявата на разни славянски наречия беше свърх всякакви акустични норми. Гласовитата Дона Самър, звучаща от четирите тонколони, с усилие ги надвикваше. Макар увлеченият в пиенето народ едва ли ѝ обръщаше внимание.

Към полунощ Владимир Владимирович все пак успя да раздвижи немца и да го повдигне настроението му. Чекистът, дори когато почива, не губи квалификацията си.

„Напареули“ и шампанското подготвиха благоприятна почва за „Столичная“ с портокалов сок.

Владимир Владимирович още веднъж демонстрира таланта си на психолог.

Нагледал се на сладникавата контешка публика и почувствал се естествено звено в здравата верига на чужденците, Ралф окончателно се предаде. Започна без подготовка да произвежда поредни мостове, позволяваше си недообмислени шеги и даже се смееше понякога високо и с удоволствие. Точно както у дома, на Каховка.

Дуетът на двамата дзержинци се получи.

Въпреки разликата във възрастта, те сякаш бяха съвсем близки хора, открити и отлично разбиращи се.

С една дума, приятели.

В отпуск.

Или колеги.

На работа.

Шефът се радваше. Ралф постепенно се приближаваше към необходимата по гебейските разчети кондиция и добрият Владимир Владимирович не се скъпеше на комплименти.

„Ето, така ми харесваш много повече... Очите ти светнаха, по бузите ти изби руменина... В това състояние ми напомняш за мен самия в студентските години... Ако знаеш колко бързо се навивах... И как си патех от родителите... Когато приятелите ме отвлечаха в петък вечерта и до понеделник не ме пускаха... По-щастливи дни и нощи не съм имал и навярно няма да имам... Досега си спомням онова време и оная дружба... Не, на младостта няма алтернатива... Просто няма с какво да я сравниш... Умението да си несериозен също е изкуство... Особено за такива сериозни като теб... Впрочем, защо не вземеш да поканиш тук художника?...

В очите на Ралф светна мълния.

Той даже замря с чаша в ръка.

Сякаш някой му изля водката със сока във врата.

„Нека дойде... Какво пък?... Аз ще се преместя на друга маса... Няма да преча... Ще си бърбриш за свои си неща, ще изкарате нормална вечер... Той мен в лице не ме познава... А и аз него съм виждал само на снимки... Вие двамата почти никъде не излизате... Казвал съм ти, вземай по-често уни-

циативата... Твоята работа е рядко съчетание на лично-то със служебното... Накратко, направи това, което сега ще ти кажа... Качи се във фоайето, вдясно от асансьорите има телефон... Не губи време, допивай своя „молотов“ и тичай да звъниш... Смятай го за моя заповед... Ето ти монетка... Свиквай с пълноценния московски ритъм... Длъжен си да успяваш във всичко... Дори в това, в което другите не успяват, разбираш ли?... Повярвай ми, животът не е толкова безсмислен, колкото понякога изглежда отстрани... Кажи на художника да побърза и да вземе такси... Нали се срещате в петъците... Какво да стои вън и да скучае?... После заедно ще се приберете... Към приятелите трябва да се отнасяш грижливо... Аз ще се оттегля със своите момчета, но кога ще се върна, не зная... А и за какво съм ви?... Мога само да попреча... Да, точно така ще направим... За мен можеш да забравиш... Все едно, че не съм бил тук... Гуляйте от сърце и не пестете „командировъчните“... Но на портиера пари не давай, не го глези... Ще кажеш: „Ние сме „в мазето“, при Володя...“ Той веднага ще разбере...

Ралф се върна след около трийсет минути с усмихнатия художник.

Никакви предчувствия не го мъчеха.

Той викаше нависоко.

Беше във властта на чувствата.

На мястото на изчезналия шеф се беше настанила мила съветска двойка: мъж с комсомолска физиономия около трийсетте, в модерен, но прекалено плътен за сезона костюм и съвсем младичка девойка.

Докато историкът-държинец отсъстваше, димът в бара се беше съестил.

Веселбата – също.

Род Стюарт беше сменил Дона Самър.

А вече напилите се югославяни се опитваха да пригласят на грезгавия му глас.

Съседите по маса не заинтригуваха нито Ралф, нито художника. Всяка двойка се забавляваше сама за себе си. Но в някакъв момент трапезният контакт неумишлено се осъ-

ществи. В такава обстановка той просто не можеше да не се случи. А после, както обикновено, дума след дума, тост след тост, от общи теми към общи интереси и общи познати. Размяна на телефони, адреси, обещания да се видят. Незабавно се потвърди аксиомата: не че светът е малък, просто кръгът е тесен. Още повече, ако този кръг е предварително очертан с червен гебейски молив. Ралф не само забрави за шефа си и настъпилия рожден ден, но и всякакво чувство за предпазливост. Едва сварваше да пристичва до бара за поредната порция студена „Столичная“ с портокалов сок. Всъщност, за пръв път се случваше немецът да е порядъчно пиян, докато художникът едва сега започваше. Налагаше му се да навакства с бързи темпове. Съседите, наистина, повече се усмихваха, отколкото да пият. А на немца, макар да премина на символични глътки, все пак му се събраха много.

Владимир Владимирович, намерил нова компания в далечния ъгъл на бара, периодично хвърляше поглед към бившата си маса.

И след известно време, както беше обещал, въобще изчезна.

Към един часа „мазето“ се пренасели.

Българите и югославяните станаха още повече.

На някои от тях им се допяха родни песни.

На други им се доиграха родни танци.

Появиха се няколко типично западни физиономии.

Не липсваха и някакви незнайно какви руснаци.

Професионалните чейнчаджии външно почти не се отличаваха от гебейците.

Така, както и проститутките не се отличаваха външно от порядъчните съветски девойки.

Ралф вече беше забравил защо се е оказал в „Белград“.

Отдавна беше изгубил от поглед шефа си.

И даже не го търсеше.

За какво?

А шефът през това време действително празнуваше рождения си ден, най-истинския, по паспорт.

Горе в ресторанта на същата маса, на която преди няколко часа вечеряха с Ралф. Само че, този път в компанията на изкарвали дежурството си колеги.

Мавърът свърши своята работа.

Планът му заработи на 100 %.

Немецът вече нищо не съобразяваше.

Наслаждавайки се на подарената му свобода и щастие.

И беше пиян като талпа.

Когато на следващия ден Ралф тръгна към общежитието, за да говори с родителите си, художникът му подаде голям плик. Но го помоли да заминаването си за Германия да не го отваря.

„ЛИЧНО ЗА ТЕБ. ЛИЧНО ОТ МЕН.“

Друг надпис нямаше.

Ралф скри плика под ризата си.

За да не привлича вниманието на съседите.

Обаче тази предпазливост вече нямаше значение.

Както нямаха значение пролетта, щастие и всичко останало.

Беше късно.

През прозореца художникът гледаше след Ралф, докато той се качи в тролей.

Но немецът не се обърна.

След няколко минути към дома на художника се приближи черна „Волга“ с тъмни стъкла.

Участковият слезе от втория етаж и позвъни на вратата.

Нима можеше немецът да предположи, че след всичко станало той дълго няма да узнае нищо за приятеля си?

А нима можеше да е другояче?

Оправдание – грешка магическа.

41

Гедеерската родина посрещна щедро своя бъдещ историк – със свеж морски бриз, слънце и лепкави родителски целувки.

Да живее ваканцията!

Да живее месецът на безделието!

Две години учение и практика остават назад.

И само три напред.

Роцокският дом се оживи.

Домът се изпълни със светлина.

Особено кухнята.

Миниатюрните седем квадратни метра се представиха в целия си непретенциозен уют. Полски цветя в чаша, забавни апликации на перденцата и кърпите, радиоприемник на вълните на популярни немски шлагери, разбъркани с не много горещи новини. Почти година в къщата не беше царил подобна суматоха. И ето я, дългоочакваната радост. Сложила си червило в чест на сина, майката се суетеше с нова престилка, цвят бордо – като червилото. Гладко обръснатият баща, облякъл светла, колосана риза, с умен вид се заразхожда по диагонал из къщата, давайки на жена си полезни съвети.

Синът също не го свърташе на едно място. Той му поглеждаше през отворения прозорец, зад който очевидно нищо не се беше променило, ту се заглеждаше в огледалото и зализваше разрошения си перчем.

Всъщност това, че е пораснал, се проявяваше в минутите, когато Ралф започваше делово да разсъждава за политика. В последно време това му бе станало любимо занимание. Веднага се чувстваше, че съобразителният юноша беше в час с всичко случващо се на планетата. Ралф се вълнуваше и от събитията в революционна Никарагуа, и от душманската съпротива в Афганистан, и от студената война с нейната мощна надпревара във въоръжаването, и дори от растящата безработица в съседския германски Запад.

Бъдещият историк, а в перспектива – политик, узрял за собствените си предсказания-версии-прогнози, се беше научил да извлича информация от оскъдните на думи вестникарски реплики. Все пак, ненапразно беше изкарал две години на „Ленинские горы“ и повече от година на Лубянка. Така че, неговата компетентност и натрупаният опит, политграмотността му и политинтуцията в очите на

родителите му не будеха съмнение.

Те слушаха сина си.

Без да го прекъсват.

Както се слуша партиен лектор в актовa зала.

Те се доверяваха на сина си и на неговата преценка.

„Нищо, че още не е мъж, но вече не е и дете“ – въздъх-
вайки, отбеляза майката.

„Да, боеви младеж възпитахме“ – мерна се в главата на
бащата.

Ралф говореше убедително и премерено, не се страхува-
ше да прескача от една тема на друга. Искаше да обхване
целия свят с всичките му проблеми наведнъж.

Мимоходом помагаше на майка си да сложи празничната
трапеза.

Беше огладнял от пътя.

Разбира се, семплата пържена херинга и не по-малко сеп-
лата салата „Картофена“ отстъпваха на „Пъстругата по
московски“ и салатата „Столичная“. А бутилката вино до-
машно производство не обещавахе изпънения вкус на съ-
ветското шампанско. И все пак, роцокското семейно тър-
жество си оставахе за сина неповторимо събитие.

Мама.

Татко.

Партия.

Родина.

Всичко беше в това четверостишие.

Ралф се преобрази.

Превръщайки се в истински патриот.

И в примерен син.

Тези две понятия бяха неразделни в съзнанието му.

По-голямата част от гебейските си секрети момчето
разказа на майка си и баща си още първата вечер.

Трябваше все пак да сподели с някого личните си успехи.

Трябваше и да се отчете.

Никога досега в домашна обстановка Ралф не беше из-
лъчвал толкова важност.

Не е бил толкова твърд и категоричен.

Той контролираше всеки поглед.

Претегляше всяка дума.

А съчетанието „Владимир Владимирович“ изговаряше с
особена фонетична прецизност.

Разговорът се водеше в полушепот.

С изключен телефон.

И покрита с майчиния шал настолна лампа.

Конспирацията – тя и в Роцок си е конспирация. Щази
в нищо не отстъпваше на съветските си братя-колеги в
следенето на своите. Родителите знаеха всичко това и
слушаха сина си с такава тревога, сякаш над живота му
беше надвиснала страшна опасност.

Гордост, разбира се, в душите им съществуваше, но на
лицата им беше едва забележима, потънала в полумрака.
Сега на преден план излизаха по-значими неща. Сега става-
ше въпрос за категории от държавен мащаб. А може би и
световен.

Преди да си легне, Ралф реши още веднъж да се разходи
из дома. За времето, през което го е нямало, в него всичко
си беше останало на предишните места. Никакви особени
покупки. Никакви видими преустройства. И това усещане
за старомодност не го гразнеше. В Москва той тъгуваше
по тази леко наивна обстановка. Тук не трябваше никого
да следи. Тук не трябваше от никого да се крие. Тук всичко
беше свързано с безгрижното детство.

Ако не се смятат снимките от Москва, появили се на
стената над бюрото му.

Ралф се приближи.

За да ги разгледа със своя роцокски поглед.

И за няколко секунди се изключи от реалността.

Пейзажите с руска зима веднага го върнаха на Каховка.

И към всичко, свързано с нея.

Ралф се замисли.

„Русия и Германия са две различни планети.“

Различни, но и двете достойни за любовта му.

После извади от куфара донесения тайно от Владимир
Владимирович плик, отворен още по пътя във влака.

И закрепн до снимките още един – най-важният свой
портрет.

Творбата на приятеля му.

Мама и татко бяха във възторг от графиката с туш.

И дълго разпитваха за автора.

Синът разказваше с вдъхновение.

Забравил за умората.

Но в един момент се сепна.

Да не каже нещо излишно.

Ралф отново се замисли.

И родителите решиха да не го разсейват.

Излиза, че художникът умееше не само завъртулки вър-
ху платната да маже. Това се оказа истинско откровение.
Къде пропадна странният руснак – немецът, естествено,
се досецаше. Но се боеше да го признае пред себе си. Всичко,
станало преди месец, толкова го уплаши, че от почти род-
нинските някога чувства остана една нестихваща жалост.

Тайна.

Горчива.

Която обикновено се проявяваше нощем, в тъмнината,
когато главата му вече отпочиваше на възглавницата.

И която понякога го докарваше до сълзи.

Част втора DRANG NACH WESTEN*

Ако възприемаш Историята буквално, като
безкрайна вселена от човешки истории, навяр-
но и самата професия историк ще ти се стори
сто пъти по-достойна, благородна и деликат-
на. Измяната – като висша форма на прозрение.
Прозрението – висша форма на измяна.

1

Стената.

Падна.

За час.

Пряко в ефир.

Под дулата на телевизионните камери.

И мълчащи пред очите на целия свят „калашници“.

Студената война предсрочно определи победителя.

За удивление на самите победители.

И с правото на прокурор натика в ъгъла победените.

Москва подърдори малко и се предаде.

На булдозерите бе дадена зелена светлина.

На булдозеристите – чужди флагове в ръцете.

Архитектурният символ на най-нова Европа рухна.

Оставил след себе си имената на бегълците-неудачници
върху полиран каменен къс.

И прах с отломки за сувенири.

Времето хукна да поправя грешките си.

Със скалпел по всичко живо.

*Проникване на Запад

И заедно с това да извършва нови грешки.
Не мислейки за клетвата на Хипократ.
Нито за последствията.
Времето се забърза.
Докамо Москва изведнъж не прозря.
Не изпрезря.
И не се навеси над най-опасното от всички в света
копчета.

Но...
Разчетът на психолозите се потвърди.
Надеждите на Холивуд се оправдаха.
Горби се уплаши.
Представи своя страх за разум.
А липсата на воля – за политкоректност.
Ръкостискането на бившите врагове нямаше край.
Като при това лицата на победените сияеха дори по-
ярко от лицата на победителите.
На Западен Берлин му се постановяваше присъда.
И накрая я постановиха.
Неочаквано Европа се лиши от център на тежестта.
А заедно с него – от най-ерогенната си зона.
Сякаш никога не я е имало.
Шедьовърът умря.
Шедьовърът го нямаше вече.
Нито на картата.
Нито в мислите.
Нито наяве.

Оссите* хукнаха на възторжени тълпи през заветния
периметър и за броени минути превърнаха изискания пост-
модернистки град в суперплацдарм на националното един-
ство. В голям пазар. В голяма гара. В голям бордей. Оссите
обичаха всичко голямо. И такава колективна любов беше
правопропорционална на ненаситното им въображение. Те
искаха всичко и наведнъж. Те надзъртаха във всяка витри-

*осси – прозвището, с което западногерманците наричат източно-
германците по време на обединението на ГДР и ГФР

на и на око мереха всичко на себе си. Те бързаха по-изгодно
да изхарчат нелегално събраните гребни банкноти западни
марки, дълго неизлизайки от евтините ресторантчета и
запруданите с буклуци секъндхендове. А вечер, уморени
от падналата им се от небето фортуна, всепозволеност
и обострилите се собствени капризи, оссите мъкнеха към
къщи препълнени найлонови торби със „стратегически“
покупки и отстъпки-подаръци от добрите търговци на
залежали стоки. Сплотени те всички изглеждаха еднове-
менно възбудени и объркани. За миг забогатели и осъзнали
предишната бедност. Щастливи (в своите очи) и трагико-
мични (в очите на западните си земляци). Самите те не го
разбираха това. Тъй като бяха мечтали на всяка цена да се
избавят от омръзналото им „източно“ клеймо и да станат
пълноценни весси*. Обаче колкото по-активно мечтаеха,
толкова по-малък ставаше шансът им да почувстват аро-
мата и чара на разкрилия се пред тях неповторим добро-
качествен свят. Свят, който, така се случи, веднъж се
откъсна от света, останалия. И се впусна в междувремен-
но околосветско пътешествие. Но кому беше нужна цяла-
та тази виртуална изтънченост? Оссите бяха много по-
прозаични. Те виждаха в Западен Берлин заможния Запад.
И това им беше повече от достатъчно. Баналното „хляб
и зрелища“ взе връх с категорично преимущество. Чуж-
дата бира им се струваше по-вкусна и по-пенлива. Чуж-
дите трамваи – по-стремителни и чевръсти. Чуждият
живот – не само по-разнообразен, но и по-сексуален. Само
за една нощ свободата стана изгодно платежно средство
за всички. От гребната търговийка до висшия пилотаж
на политиката на едро. Попкорнът и набързо подписани-
те исторически декларации отсега нататък бяха на една
цена. Всичко се подчиняваше на ISO. Всичко се превръщаше
в хипермаркет. На някои се удаваше успешно да продаде
компромат за миналото, на друг – евтино да придобие от-

*весси – прозвището, с което източногерманците наричат западно-
германците по време на обединението на ГДР и ГФР

ново девственост, а заедно с нея и сито бъдеще. Свободата сяко поощряваше всичко и всичко оправдаваше всичко. Свободата застава да се живее по нови, измислени от нея правила. Свободата си заработи с лухвите вечен паметник. Тя не допускаше нито съмнения, нито подозрения, нито инакомислие. Но нима на революционната маса можеше да ѝ хрумне, че разрушавайки Стената, осците разрушават не само Изтока, но и Запада? Та те с въодушевление ненавиждаха и двата адови монстра* на цивилизацията. Първият – за всичко посредствено и безцветно, което ежедневно им се мерджелееше под носа. Вторият – за всичко ярко, модерно, искрящо, което всяка вечер съзерцаваха по вражеската TV и което, уви, не им принадлежеше. Сега най-накрая при тях дойде свободата в целия си блясък. А заедно с нея и надеждата да притежават всичко ярко, модерно и искрящо. Сега вече думата „вражески“ не ги плашеше. Защото „вражеско“ ставаше всичко наоколо. Даже те самите.

Ралф веднага обикна Берлин.

Който лесно замени Москва.

Доста общи неща имаха тези два града.

И разходките на бившия московчанин и настоящ берлинчанин го потвърждаваха.

А пък за Роцок не мислеше.

В провинцията нямаше как да се разгърне.

Столицата отдавна му стана призвание.

Нямаше за него в Германия нито един град, който би могъл да замени Берлин.

Защото нито един немски град не притежаваше толкова много и от Запада, и от Изтока едновременно.

Тук даже историята се очертаваше с два лика.

По-рано от Бранденбургската врата започваше Стената.

Сега до знаменитата врата търгуваха с тази стена.

По 10 евро за минатюрно целофаново пакетче.

*монстр (фр.) – чудовище, урод

По-стиснатите можеха да се пазарят.

И продавачите бързо се предаваха.

Наблизо, на импровизирана сергия лежеше всичко, което напомняше за безславно-славното гегерско минало.

Недостиг на купувачи нямаше никога.

Или настоящото преяде.

Или от победите повя скука.

Парадокс?

Не.

Просто причина и следствие си размениха местата.

Във всеки случай, поне на един отделно взет площад.

В центъра на една отделно взета столица.

2

Ралф седеше до отворения прозорец.

Гол.

Небръснат.

В кухнята на берлинското си жилище.

На петия етаж.

В Пренцлауерберг.

Ралф седеше, любувайки се на просветващите мокри покриви на съседните къщи.

Току-що беше спрял гъждът.

Показа се юнското слънце.

И нямаше как гледката от прозореца да не гали погледа.

Свобода.

Пълна вътрешна свобода.

За която някога същият той не можеше и да мечтае.

Талантлив историк, освен това провалил се политик, същият той – щастлив притежател на помощи за безработен, за никъде не бързаше. Сериозни гела не го обременяваха, а за несериозните можеше да забрави. Затова скромният самотен обяд се проточи до залез и незабележано премина във вечеря. Бутилка евтино италиански вино и половина, разтопена в микровълновата, арктически замразена пица, редовно присъстваха в петъчното му меню. С пицата нямаше нужда да се церемони. Но виж, харесвано-

то сухо червено, в съчетание с няколко цигари, придаваше увереност в собствените му сили и слабости.

Преди похода до нощния клуб.

За веселието.

И приключенията.

Петък се превърна за Ралф в най-поискания и най-очаквания ден.

На Ралф му харесваше, когато в петък привечер немският еснаф се променяше до неузнаваемост.

Независимо от произхода.

Независимо от успехите на изминалата седмица.

Делничната загриженост и професионалните клишета си вземаха тайм-аут, отстъпвайки място на лекомислието, перверзиите и милиите на душата и тялото капризи.

Германия през уикенда не се делеше на осци и бесси.

Съблякла, без да се стеснява, всичките си дрехи, тя се делеше изключително само на активни и пасивни.

Всичко останало и едните, и другите не ги вълнуваше.

Ето кога бундесланд ставаше единен и могъщ.

Включително и болшинството от седемнайсетте милиона преродили се граждани.

Ралф беше един от тях.

Един от бившите.

Един от настоящите.

Уви, мечтите на мама и татко не се сбъднаха.

Приказката подведе своите съчинители.

Роцокският балон се пукна.

И не беше важно по чия вина.

Надеждите на дзержинеца-ефрейторец изчезнаха от хоризонта, поради изчезването на самия хоризонт. Повече от година стаж във въжделеното външно министерство не успяха да му донесат резултат. А после нищо вече не зависеше нито от редовия чиновник Ралф, нито от доживяващите своя кариерен век негови началници.

Московското перестроечно затопляне с епидемическа скорост се разливаше по стресната Европа.

Превръщайки се в материков потоп. Въвличайки в безд-

ната на небиуието не само отделни секретари, председатели и президенти, но и цели държави. Вярно, малко преди потопна червенодипломникът от Историческия факултет на МГУ все пак успя да защити „кандидатското“ си творение и оттогава започна, по немските стандарти, да се именува доктор. Новото звание топлеше душата на извечния отличник Ралф. Но с това списъкът на постиженията му прекъсваше. И дори спешното излизане от родната партия веднага след защитата не помогна.

Подведе го времето.

Подведе го приливите и отливите.

Подведе го Рейгън, Горби и Кол.

Подведе го Стената.

Подведе го мълпата.

Подведе го мъпите кремълски пучисти.

Подведе го станалиите демократи срещу бутилка алкохол „прозрели“ съветски комунисти.

Подведе го немците.

Подведе го руснаците.

Подведе го чехите, унгарците, българите.

Подведе го отмъстителните поляци.

Подведе го кръвожадните румънци.

Подведе го всички.

И бившите врагове, и бившите кумири.

Ралф също подведе себе си. Той вече не се интересуваеше от войните и пролетарските революции. От сега натък той стана равнодушен към всичко, което се случваше в чужди страни. Ралф отпадна от световния исторически процес. Дори своята обединена Родина наблюдаваше без патос. Политиката престана да му бъде необходимост. И той с мълчаливо презрение се отнасяше към всеки, свързан с нея. И към правителство, и към партия, и към журналисти.

С доверието в нова Германия беше наистина сложно. Как бившият гедеевец можеше да се довери на онези, които го лишиха от светлото бъдеще.

А заедно с това и от светлото минало.

Пламенният гедеерец вече не се числеше към най-прогресивната половина от човечеството. Макар че, и към останалата част също не проявяваше интерес.

Ралф охладня към масише.

Ралф беше обиден на човечеството.

И не можеше да му прости за своето поражение.

Въпреки това, младият доктор нямаше никакво намерение да се предава. Той само даваше вид, че се е примирил с неизбежното. Всъщност, той продължаваше да се бори. За свое местенце под немското слънце. За своето участие в парада под немското знаме. И без значение в качеството си на какъв. Старите принципи постепенно отмираха, а от други нямаше необходимост. По съвет на тъгуващите мама и татко той дори беше готов да се „перестрои“. Защо пък не? В края на краищата, наоколо всички осци спешно се преустройваха. Никой не си губеше времето напразно. Но как да го направи бившият щазист? Ами ако изведнъж станат явни гебейските му подвизи? Може би да отиде „където трябва“ и сам да разкаже всичко? Ако му простят? Или пък, ако злополучният гебейски опит потвърждава на някого? Безусловно, скъпите мама и татко няма да дадат лош съвет. Но само благословията на родителите не стигаше. Трябва да се намери чистокръвен, заслужил веси, който пред новите власти да поръчителства за „искрено“ разкалялия се доктор.

Протекцията – свещена крава при всеки строй и всеки режим.

Глътка вино и Ралф запали цигара.

Нима по-рано можеше да си позволи толкова време да не върши нищо сериозно? Напоследък му се случваше доста често. Сменяха се не само приоритетите. Сменяха се и представите за сериозност. С бутилчица сухо той даже не забеляза кога се е стъмнило. Макар покривите на съседните сгради отдавна да бяха потънали в мрак. Ралф не бързаше да включи осветлението.

Берлин минаваше в нелегалност.

Берлин се криеше от чужди погледи.

Донесеният от Москва часовник с кукувичка изкряка единайсет пъти, напомняйки за похода към клуба.

23.00 – сбирка на другарите.

„Да не закъснея...“

Препроверил стрелките на ръчния си часовник и препроверил парите в портфейла, щастливият притежател на помощи за безработен с незабравен руски размах допи последния бокал.

Извади от гардероба черни кожени панталони и черно кожено яке.

Високи кожени боти и шестоъгълен кожен каскет довършиха комплекта.

Нощта го викаше.

Нощта го мамеше.

Разкривайки кожените си обятия.

Преди да излезе, Ралф спря пред огледалото.

Позавъртя се наляво, надясно.

Напръска се с одеколон.

Оправи си очилата.

Напръска се още веднъж.

И въпреки седмичната брада, намери себе си за съблазнителен.

След което със страст се шляпна по гладко стегнатия задник.

Градусът на настроението му подскочи рязко.

На човек винаги му е приятно, когато се харесва сам.

Значи има шанс да се хареса и на други.

За нощта се очертаваше перспектива.

Въображението рисуваеше цяла поредица от интриги.

И всяка пикантна по своему.

Да, имаше към какво да се стреми.

При това, нямаше с какво да се заяде.

Ралф направи смешна гримаса.

Каквато си позволяваше в детството.

И сам се усмихна в отговор.

Точно с тази усмивка той ще приветства след половин час приятелите.

Трябваше да тръгва.
Към Витенбергплац.

3

С Владимир Владимирович и с хората от Лубянка порасналият гзерджинец доста отдавна не беше се срещал. Всички руснаци неочаквано изчезнаха. Без предупреждения и обяснения. Ралф приписваше всичко това на перестройката и разпадането на Съюза. Отначало се притесняваше, не спеше нощем, прехвърляше в ума си всички възможни варианти и последствия, но след няколко месеца се примири. „Може да е за добро.“ Появи се и надежда, че лубянският му живот постепенно ще отиде в небитието. Освен това, немецът се стараеше да си спомня своите московски университети колкото може по-рядко. За да не чопли в душата си за времето, когато беше нужен някому, от една страна. От друга, за да не се измъчва от различните постсъветски страхове.

Обаче КГБ не е онази организация, която изчезва от живота на сексота при първото сексотско поискване.

Perpetuum mobile няма обратен ход.

Perpetuum mobile – само напред и завинаги.

При това, за разлика от подсмърчащите историци, пророци и аналистици, КГБ се учи от своите грешки и провали. Демонстрирайки поразителна извъртливост и оцеляване. Така че, да се погребва лубянския монстр, както помпозно погребяха сърпо-чуковия Съюз, би било преждевременно. От излишъка на чувства плашливият Запад леко се разгореци. И от голяма радост се задави със своите илюзии и шампанско. Гедееецът, бидейки до мозъка на костите си гзерджинец, го осъзнаваше. А и опитът, с който доскоро се гордееше, го подсказваше. Така че, не се учуди, когато веднъж го събуди ранен телефонен звън.

– Здравей, Genosse... Как си? Как е Берлин?

– ...

– Надявам се, че ме позна?

– Разбира се, познах... При мен всичко е нормално... А как е Москва?

– Не съм в Москва... Този път съм малко по-близо, в Дрезден... Опознавам забележителностите... Уж съм обходил цяла Германия, а се оказва, че още много неща не съм видял...

С какво се занимава Владимир Владимирович в богатамата на забележителности Германия Ралф, и без да се напруга, се досещаше. Едва ли можеше да се занимава с нещо друго. Кадровият офицер от КГБ говореше самоуверено, на един дъх, без излишни думи и емоции. Без присъщите му тактически встъпления. При това, гласът му се струваше дори по-твърд, отколкото обикновено звучеше в ралфовата памет. „Такъв не можеш го преустрои...“ Кое то едновременно радваше и огорчаваше. Каквито и събития да се случваха напоследък в бившия СССР и покрай него, на авторитета на шефа в очите на гзерджинеца те не влияеха. Владимир Владимирович винаги предизвикваше у Ралф уважение. Независимо че след заминаването на Ралф от Москва, те се виждаха рядко. Даже статиите в германските вестници за злодеянията на КГБ не попречиха на това отношение. Ралф от детството си се прекланяше пред большевишката сила. И в никакъв случай на слабостта си не изневеряваше. Макар животът под общ покрив с доскорошните идейни неприятели да изискваше от марксиста-ленинец не само покаяние, но и отказ от старите навици и вкусове. Настъпваше ера на нови сили и нови подчинения. Настъпваше ера на нови образи. С тези промени не можеше да не се съобразяваш. И все пак, Ралф не се предаваше напълно. Ненапразно обединената Родина подозираше източните си синове в неискреност и не бързаше да им прощава. Прощката трябваше да се заслужи. Но тайните интимни слабости обладават с особен имунитет. В това число тези към историята и географията.

– ...

– Защо млъкна?

– Още спях...

– Спеше? Това не си ти... Погледни си часовника... Всич-

ки чиновници по това време вече отдавна са в офисите си... А ти се мотаеш... В Москва, между другото, беше изряден с дисциплината... Не трябва да излизаш от ритъм... Помниш ли кой ден е днес?

Немецът не схвана веднага какво има предвид шефът. Дали отвикна от московското си битие и руския маниер на общуване или си помисли, че в този странен въпрос се крие информация.

– Кой?

– Понеделник...

– А да, понеделник...

Очевидно, Владимир Владимирович очакваше по-радостна реакция. И не му хареса как вяло отговаря бившият му подопечен.

– Именно, понеделник... Има дни, които не си струва да се изхвърлят от паметта...

– ...

– Добре... Звъня по друг повод... Трябва да поговорим...

– Не мога да гойда в Дрезден... Утре пристигат родителите ми...

– Няма проблем... Знаеш колко съм мобилен... А вашите разстояния не са нашите... До довечера ще съм в Берлин... Можем да вечеряме заедно... И желателно е на изток... Как гледаш на това?...

– Хубаво... Къде?

– На пет минути пеш от теб... В ресторант „Пастернак“ бил ли си?

Владимир Владимирович даваше да се разбере, че е в курса на събитията, случващи се в живота на Ралф. Че все още е човекът от Лубянка, на когото много му е известно. И това правеше впечатление. В последно време Ралф беше започнал леко да пренебрегва съветското си минало. Но кой казва, че това минало безвъзвратно изчезна? Стената се оказа нищо повече от един символ. Духът гебейски нищо в огън гори, нищо във вода потъва. А природни катаклизми като PERESTROIKA само го закаляват. На още неразсънлият се немец дори не веднага му прищрака, че няма месец

и половина, откакто се премести в сегашното си жилище на Пренцлауенберг. И на който друг, освен на родителите си, нищо адрес, нищо телефон беше давал. „Каква полза, че Съветският съюз се разпадна?... Всъщност, нищо не се е променило...“ Ралф хмътна под носа си. Малко хора осъзнаваха, че смисъл от разпадането почти нямаше. На 1/6 от сушата всичко си остана по старому. И стопанинът си беше предишният. КГБ не знае умора. КГБ не знае граници. KGB – FOREVER & UEBER ALLES. Западът така и не разбра, че Съветски Съюз е понятие не толкова географско, колкото неизменно-биологично.

На Ралф му стана горещо.

– „Пастернак“... Това е съвсем близо... През два квартала...

– Тогава в осем?

– В осем...

– Хайде... Доспивай си...

Ралф въздъхна.

Владимир Владимирович първи затвори.

Късите сигнали прорязаха слуха му.

В тях имаше не само тревога.

Напомняха му на автомобилен клаксон.

Сякаш някой се опитваше да разбуди шофьор, заспал загволана в задръстване.

Неочаквано напомни за себе си горчивият махмурлук от изминалия уикенд.

Чашата газирано му гоиде добре.

Помогна.

И леко го успокои.

Припомни му вкуса на грузинската „Боржоми“.

Със затворени очи немецът би лежал още дълго.

Но кукувичката за пореден път го вкара в реалността.

Тя никога не грешеше.

С което понякога го гразнеше.

Ралф отдавна не се бе събуждал толкова рано.

Какво ли значеше днешното обаждане?

Или миналото се завръщаше.

Или бъдещето започваше.

Само че оптимизъм това не придаваше.

Ралф лениво се протегна.

Икейското легло изскърца.

„Колко е тъжно да спиш сам...“

В стаята изведнъж стана твърде горещо за сутрин.

„Може и да се окаже вярно, че след петдесет години в Берлин ще растат палми.“

Ралф разтвори широко прозореца и втурналият се вън-
ре градски шум безжалостно доуби съня му.

Кукувицата пак изкряка.

Ралф окончателно се събуди.

4

– Чел ли си Пастернак?

– Не, не съм... Преди не можеше, а сега малко ме инте-
ресува... Забравих вече кога съм държал в ръце руска книга.

– Недей така песимистично... Това е временно...

– Може... Не се заричам... Може някога пак да се запал-
я по всичко руско, като в училище...

Може и до Пастернак един ген да стигна... Ако по-чес-
то идвам тук... Между другото, този ресторант винаги е
пълен... И основно с младежи... Въпреки мрачната обста-
новка и доста специфичното музикално ретро... Немците
ги привличат всякакъв вид тъмни символи... Това ни е в
кръвта... Ето защо, всичко съветско сега в Германия е на
мода... Като се започне от сърпа и чука, есетровия хайвер,
водката и се свърши с бившите дисиденти... С тяхното
мъжество и с лагерното им творчество... Буквално по
всички телеканали... На кого не му се иска да се докосне до
епохата в ранг на победител?... И съвсем не е важно дали в
студиято се говори за шчи* или за „Един ген на Иван Де-
нисович“**... Немският еснаф до екрана вярва на всичко,
без да се замисли... Детайлите не са за него... Счита за свой

*шчи – руска национална чорба от зеле

**„Един ген на Иван Денисович“ – повест от Александър Солженицин

християнски дълг да поплаче над чуждите развалини...

– Забелязах... Много от немците, с които се налага да
говорят, ми съчувстват... А има случаи, едва не се простъз-
ват... При това съжаляват не лично мен, колкото страна-
та като цяло... Западняците – също... Ето ти парадокс...
Изглежда сега им е скучно без нашата империя...

– Сега всички, които ненавиждаха Съюза, изведнъж за-
бичаха това, което е останало от него... А ония, които поне
веднъж са били в СССР или са прочели една-две забранени
книги, открито се изявяват като експерти по перестрой-
ката... Макар и до сега да не различават Грузия от Узбекис-
тан... А и за какво им е... В най-добрия случай повтарят
това, което вече са чули по дръжките телевизионни канали.

– Остави я политикумата... И заедно с нея заплетената
в себе си история... Както и да е, сега нищо не можем да
променим... Дай да говорим по-добре за нещо по-полезно...
Всъщност, на мен ми харесва този полумрак... Такава тайн-
ствена, направо нелегална атмосфера... Усееща се, че съм
в Берлин... Всичко ми напомня за съветските следвоенни
филми... Даже Виноградов* и Козин** се вписват в обста-
новката... Неочаквано съчетание, нали?... Странно е, но на
немците такава музика наистина им харесва... Макар че,
нищо дума не разбират, нищо за съдбата на самите певци
знаят нещо... Ето ти я, руско-немската различност...

– И на мен такава ми харесва... Имам вкъщи плоча на
Виноградов...

– А знаеш ли защо поръчах „Бюфстроганов с елда“? Това
е любимото ястие на Пастернак... Един писател в Москва
ми разказа... И притежателят на това заведение вероятно
знае... Иначе, откъде ще го имат в главното меню... Нали
знаеш какво е отношението у вас към елдата... И въобще
към разните каши...

– Аз обичам елда... От обществениятните времена... В на-
шия стол на МГУ винаги я сервираха... В най-различни комби-

*Виноградов, Георги – популярен съветски певец

**Козин, Ваим – популярен съветски композитор и певец

наци... С месо, риба, топло мляко... Така че, аз с удоволствие и елда ще хапна, и за скъпите Лензори ще си припомня...

– Ти какво, вече всичко ли забрави?

– Не... И едва ли е възможно... Просто напоследък имам толкова проблеми, че не мога да се опомня... За сантименталности трябва стечение на обстоятелствата. И подходящо настроение...

– А работата?

– ...

– Няма да те държат вечно на помощи...

– Засега е затишие...

– А перспективите?

– На кого в Германия са му нужни гедерци? Да, лозунгите бяха съблазнителни... Но много скоро стана ясно, че в рая за всички място няма... Перестройката също е бизнес проект... Само че, в глобален мащаб... И коя власт ще поиска да дели лаврите си?... Парите, постове, званията... Претендентите се оказаха прекалено много... И за какво мътниха главите на хората, когато се обединяваха?

– Не увесвай нос... Трябва да се търсят такива хора, които да имат нужда от теб... На които можеш да си полезен... Които ще оценят способностите ти по достойнство... Ненапрасно в края на краищата си завършил един от най-добрите университети в света... Нелюба специалност... Червена диплома... Проблемът не е в теб, мисля...

– Това вече не е актуално...

– Не бързай...

– Аз не бързам... Животът ме кара да бързам...

– Спи да се правиш на умник... Това е неблагоприятно занимание, което води само до заблуда...

– Три години минаха, откакто станах „доктор“.

– Не всичко е толкова черно, колкото изглежда... Ориентирай се в пространството... Учи се да си съвременен и актуален... Припомни най-добрите си качества...

– ...

– Има едно любопитно предложение... Всъщност, за него съм дошъл...

– ?...

– За Москва не тъгуваш ли?

– ?...

– Как ти се струва да поробиш в нашите архиви... На най-високо ниво... Има интересни документи... Едва преди няколко седмици ги разсекретиха... Никой от чужденците още не ги е виждал... Същевременно ще събереш материал за докторската... Това е обща идея със западните немци... И ти ще си единственият осци... Ще получиш покана направо от немския фонд... Всичко ще е солидно и официално... Организирахме ти отлична реклама, кусури нямаш...

Още утре на твоя адрес ще пристигне голям плик... Ще прочетеш договора, ще го подпишеш и със снимки на документите ще ги изпратиш на обратния адрес... Останалото не те засяга... Аз съм се уговорил твърдо с тях... Гарантирам... Две години престижна работа с прилична заплата... Плюс авторитет сред сериозните западни колеги... Плюс шанс да се сдобиеш с перспектива в научните кръгове... Според мен е време да наваксам пропуснатото... И последно, но основно, заплатата – в този случай греболия... Заедно ще можем да заработваме прилични пари... В Русия настъпи времето на големите пари... Ако изпуснем шанса, оставаме с нищо... За детайлите ще говорим вече в Москва... Е, как ти се вижда предложението?

– От такова трудно се отказва...

– А и не бива да се отказваш... Не виждам причина... Кога ще се появи възможност да работиш по специалността за солидни пари?... Не се бой, гледай по-смело напред... Трябва да се чертае нова линия на живота... Като се има предвид и всичко, което се случва наоколо... Ще продължаваме да се борим... Както го правехме в Москва... Вярно, че в последните години негативите се понатрупаха... Но кой е казал, че сме изгубили? Не всичко се вижда на повърхността... Войната никога не свършва... А мирът – не е нищо повече от рекламна пауза... Недоцениха ни, според мен... Истински се смее този, на когото му остават сили да се смее...

– Нямам гуми...

– Искам да чуя твоя конкретен отговор...

– Съгласен съм...

– Личи си предишният Ралф... Нека те потупам по рамото... Браво, не се разкисна като някои... Това радва... По такъв повод си струва да се пишат по няколко канки посилничко... Да ни напомни за Москва... А ние с тебе двамата имаме какво да си спомним...

– Водка „Горбачов“?

– Не... С това име имам неприятни асоциации... Каквото и да е, само не „Горбачов“... Да поръчаме „Столичная“.

– Не съм против...

– Най-хубавата водка в цял свят... И най-хубавият силен вкус в цял свят... Нима можеш да го сравниш с нещо друго?... А, забравих... Да те зарадвам, ако не си чул... Приятелят ти, художникът, го пуснаха... Сега у нас за кръгове и квадрати вече не затварят... И дисиденти у нас вече няма... Сега и у нас е демокрация... Нека си рисува със здраве... Може велик да стане...

5

Последната новина зашемети Ралф.

Придавайки на нощта особен привкус.

Радост, възнание и надежда се смесиха в мътните CL-и* на ледената „Столичная“.

Върнал се в къщи, немецът реши веднага да позвъни в Москва, на Каховка.

Номера на телефона помнеше наизуст.

Впрочем, не беше забравил нищо, което касаше художника.

Не само му се искаше да се чуят.

Нямаше търпение да разбере дали художникът е мислил за него през всичките тия години.

Искаше му се да го покани в Берлин.

А може и в Роцок, за почивните дни.

Да го запознае с мама-тата.

*CL – немска мярка за количество на течности

За да обядват заедно пържена балтийска херинга.

Родителите му все още искрено се възхищаваха на портрета с туш на сина им.

Сега, по тяхна инициатива, рисунката висеше погледно в дървена рамка.

На най-видно място.

Но най-напред Ралф искаше да се потопят с московския си приятел във всичките съблазни на нощен Берлин.

Да му покаже всички потайни кътчета на Вишенбергплац.

И да останат там до разсъзване.

Мислите една през друга се гонеха във възбуждението на Ралф.

Но мечтите са си мечти.

А на него му се искаше да се срещнат сега, веднага.

Да, немецът би дал какво ли не да може да се озове на Каховка на минутата.

Две хиляди километра не е разстояние.

Раздялата не е вечност.

Вдигнал телефонната слушалка, Ралф се стегна.

Отдавна не беше се стягал.

И дори бодро се изкашля, след като набра последната цифра, като да беше съвсем презвен.

Колко пъти само немецът беше репетираше във фантазиите си това позвъняване? Колко пъти нощем беше рисувал мислено първата им среща след лагерната раздяла? Но или лошо бе репетираше, или обратно – беше се престаравал в представите си, или още нещо.

В решаващия момент, въпреки очакването, всичко рухна. Чувайки безразлично хладно „ало“, Ралф изведнъж се притесни и, без да произнесе и звук, пусна рязко слушалката. Не бе очаквал подобна страхливост от своя страна. Реши, че художникът вече е наясно с всички перипетии на съвместния им дисидентско-гебейски живот. „Сигурно отдавна е разбрал за всичко... Или по време на следствие... Или в съда... Или интуицията му е подсказала... Не може пък един руснак съвсем да няма интуиция...“ Ралф се

клатушката насам-натам из жилището без да осъзнава какво става с него. През годините след завръщането в Германия такова откровение нищо веднъж не беше го спохождало. Макар че, би трябвало.

Ралф се ядосваше.

Но със съвестта това не беше свързано.

Той просто се ядосваше.

И на себе си, и на художника, и на своето безсилие.

„Той никога няма да ми прости...“

Мислите му с пълна пара заработиха именно в това направление. Мълния след мълния пронизваха разбунтувания мозък. Идея след идея взривяваха непрезвото съзнание. Ралф едва сега разбира, че да върне миналото е нереално. И не е нужно. „Така може да се провали пътуването до Москва...“ А с това е опасно да се шегуваши. „Сто на сто телефонът на Каховка и сега още се подслушва... И съседите сто на сто са си същите...“ Ралф изпадна в униние. Ако в този миг някой го видеше отстрана, непременно щеше да го съжали. Скърперническа сълза, изпълзяла изпод очилата, впечатляваше. И със сексотите се случва. Сексотите също са обикновени смъртни.

Възторгът от нахвърляните от Владимир Владимирович перспективи се удави във вълнението около художника.

Ралф не си намираше място.

И спрял да се клатушка, рухна в креслото.

„Колко е отвратителна самотата...“

„Колко е омерзително пианството...“

В някакъв момент Ралф осъзна, че не съжaliaва за несъстоялия се разговор. И му стана по-леко. „Руснаците са прavi: „Ако Бог не стори нещо, значи е за добро...“ Немецът не си спомняше често за Бог. Но днес беше подходящо. И никак не беше важно кое точно го подтикна да постави точка на богатото каховско минало.

Това са вече никому ненужни подробности.

Просто излишъци на психоанализа.

Заблуди на Фройд.

На Ралф му се прииска да пофилософства пиански.

Това типично руско пристрастие остана в него завинаги.

„В края на краищата, каква е разликата кой кого е предал?...“

„Или кой на кого е простил или не е простил?...“

Замина един влак – ще дойде следващият.

Днес Ралф се разделяше с най-романтичната от илюзиите си.

На следващия ден всички решения останаха в сила.

В игра отново влезе суровата прагматичност.

Преди всичко, Ралф още сутринта погледна в пощенската кутия, където го чакаше обещаният голям плик.

При Владимир Владимирович, както и преди, явно думите не се разминаваха с действията.

За снимката Ралф си изгладя бяла риза, приготви останалото от студентските години сако.

И отново заприлича на комсомолец-ефдейодец.

Повишеният интерес на западните колеги към випускника от главния съветски ВУЗ бе обезпечен.

Подписаният договор още същия ден тръгна към обратния адрес.

А след седмица пристигна положителният отговор.

Така че, можеше да стяга куфарите.

След несъстоялия се разговор с художника Ралф повече не обединяваше Москва и някога любимата Каховка в единно лично цяло.

В съдбата на държинеца бившият руски приятел за една нощ премина в ново качество.

Превърна се в музейно хранилище.

Заедно с всичките си картини.

Образи.

И чувства.

Впрочем, паметта е една от формите на щедрост.

Ралф не искаше да изхвърля от нея нищо.

Просто настъпи преоценка.

По-точно – обезценка.

Гедеерецът реши да внесе порядък в миналото си.

Като в шкаф.
За Москва това не се отнасяше.
Тя оставаше фаворит.
Още повече, Москва пак излизаше на първа линия.

6

Всичко тече – всичко на себе си изневерява.
Всеки рано или късно прозрява.
Ралф прекара в московските архиви две години и четири месеца.
За благо на двете страни.
Двата народа.
Двете спецслужби.
Напразно обаче Владимир Владимирович си мислеше, че само той управлява гегерския историк.
Този път чекистът се излъга.
Сред немските учени, работещи по същия проект с Ралф, се намери един собствен щатен Владимир Владимирович.
Също умник.
Остроумник.
И модник.
Специалист по Кремъл и студентите войни.
Зад чийто гръб стоеше, макар не толкова сурова, но все пак гръмка, абривиатура.
А спецслужбите с науката са винаги в альянс.
Независимо от спецификата на науката и от спецификата на страната.

Немският В. В. дълго и внимателно се вглежда в гегереца. А когато се „вгледа“, съгласието за сътрудничество от последния дойде към края на първата открита беседа. Ралф едва не изгуби съзнание, когато узна, че за него в бившето имение на Рудолф Хес около Мюнхен отдавна всичко е известно. И в такива неопровержими детайли, които той въобще не помнеше. Ралф беше сигурен, че ще го изгонят от проекта. А може и да му лепнат предателство, по съветска аналогия. Но сам по себе си бившият

историк-КПССовед не представляваше ценност за правосъдието, така че му дадоха възможност да се поправи. Т.е. да издаде всички, за които е работил. Сега вече Владимир Владимирович се оказа на мушката. Ето от кого се интересуваха германците. Към поклонника на немските забележителности се бяха напрупали достатъчно въпроси. И Ралф реши да не изпуска подарения му от съдбата шанс да изкупи вината си пред обединената Родина. Още повече, че някъде напред проблясваше надежда. Принасяйки в жертва лубяния си шеф, без да се оглежда в светлото си минало, бившият гегеровец заложил капитален фундамент за още по-светлото си бъдеще. При завръщането у дома го чакаше успех – „лежача“ синекурна работа във фонда, командировал го в Москва. Плюс заплатата, на която биха завидели дори повечето веси. Това за Ралф се оказа заслужена награда за събудилния се патриотизъм. Но което бе особено важно за бившия дзержинец, като за специалист по Русия, че го уважаваха и ценяха колегите.

„Не е необходимо да си милионер – достатъчно е да имаш постоянна работа“, – някога така Ралф учеше на живот московския си приятел.

И ето, Ралф я получи.

Жилището в Пренцлауерберг постепенно се запълваше с не най-евтините мебели, копия от шедьоври на известни авангардисти, безсмислени, но наглед симпатични дреболии. Оказва се, че вкусовете, също както възгледите, могат да се променят. Мечтата на всеки осси да стане веси се сбъдна. И само как! Костюм от KDW, парите – в американска банка, храна – от френския, в най-лошия случай китайския, супермаркет. Скоро на паркинга пред блока се появи и скъпа кола. Всичко на кредит, естествено. Затова пък чувството за собствено достойнство си проби път нагоре.

Прескачаше по няколко стъпала наведнъж.

И не поглеждаше назад.

Ралф растеше.

Не с дни.

С часове.

Ралф се обуржоазяваше.
До пълната хармония не стигаше само още крачка.
Но и на нея се реши.
След година достатъчно солидният чиновник устрои и личния си живот.
Жадуваше за нещо необикновено, неповторимо, желателно азиатско.
И въпреки, че Изтокът е сложна, изтънчена материя, Ралф не се поколеба. Избра Поднебесната.
И дали под впечатлението на кухнята или поддал се на модата, европеецът беше привлечен от екзотиката. И някъде далеч, в покрайнините на мърлявия пролетарски Пекин, той откри втора си половинка.
Младият майстор на източен масаж му легна на сърцето.
Висок, строен, симпатичен.
Услужлив, доверчив.
На свеци – романтичен.
Семеен тип, предан.
В моментите на близост – лиричен.
Ралф окончателно се отказа от женската половина на човечеството.
И спря да се страхува да говори за това.
Страстта към силния пол се превърна в безспорна уговорителна.
Така Германия стана с един братски съюз повече.
С един перспективен ерген по-малко.
По улиците на Берлин, по случай първото в историята на нацията масово съчетание на „братя“ и „сестри“, се състоя едва ли не военен празничен парад.
В тези дни за пресата нямаше по-важно събитие.
Фото и тв-камерите не лишиха от внимание никого.
Ралф водеше цяла колона.
Хванал за ръка китаеца.
Сутринта в Роцок майката гържеше в ръце последния брой на берлинския вестник.
Сватбената снимка на сина ѝ – на първа страница.

В едър план.
Такъв сияещ никога досега не беше го виждала.
Макар че, това беше друга приказка, но все пак – приказка.
Майката не можеше да откъсне очи от вестника и не забеляза как още до павилиона я наобиколиха съседите.
Всички бяха във възторг от Ралф и избраника му.
Осигне обичаха да обсъждат своите, достигнали ниво на веселите.
Застаряващото ѝ женско сърце прескачаше от възне-
ние.
Та тя беше майката на същия този млад човек от снимката!
Отсега синът ѝ ставаше известен по цялата страна!
И не е голяма болка, че не успя в политиката.
Главното – намери себе си.
Приключи със съмнителното си минало.
Устрои личния си живот.
И бъдещето си.
Майката повече не се възлунуваше за съдбата на сина си.
Няколко сълзи капнаха право върху снимката.
Съседите не се скъпяха с утешенията.
Те също се гордееха с Ралф.
Никой не беше забравил, че те всички бяха започнали в един и същи отбор.
Сълзите ставаха все повече.
Утешенията ставаха все по-госадни.
Но майката с никого не искаше да дели своите чувства.
Такава собственичка, както тази сутрин, тя още никога не е била.
Искаше ѝ се по-скоро да избяга вкъщи.
Да се скрие от чуждите погледи.
Да се хвърли в презръдките на мъжа си.
В този миг закапа гъжд.
Роцокски, дребен, противен.
И изведнъж майката видя мъжа си, бързащ насреща ѝ с отворен чадър.

Кино от епохата на неореализма.
Киното, като висша форма на щастие.
Майката, размахвайки вестника, изостави замоталите
се на старта съседи и също хукна.
Да живее режисьорът!
Да живеят Роселини, Пазолини!
Фелини с другарите.
А във фрагментите и Фасбиндер.
Майката плачеше.
Слава – бreme магическо.

2009

МОСКВА В ПОНЕДЕЛНИЦИ

Василий Димов – автор

Румяна Емануилиду – редактор-преводач

Лора Стаматис – технически редактор и коректор

Катя Петкова – предпечат

Българска

Първо издание

Формат: 84x108/32

Печатни коли: 29

Издателска къща „Знаци“, Бургас

Печатница „Информа принт“, Бургас

ISBN: 978-954-9850-87-1